

સાળ વરસની સતી.

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગજરાતી કાંપીરાબિરુ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૬૦૭૫.

વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ રૂપેણ વાઈલી સુમિ

નિર્ધાર ૬-૧૬

સોળ વર્ષની સતિ

અને

નવ વર્ષનો પતિ.

ભાગ ૧ પૃષ્ઠ ૨૦
સંપૂર્ણ સુબોધક વાર્તા

છાયાવનાર અને કવિનાર,
બુકસેલર જહુલાલ નારણદાસ,
સુ. નડીઆદ.

કીંમત રૂપીઆ એક.

—ખાસ અગત્યની સુચના—
આ બુકનું પેકજ નંબર ૨ વાંચવા હમારા દરેક
ગ્રાહકોને સવીનય પ્રાર્થના છે.

૧૬૭ ખાસ સુચના

આ બુક સોળ વરસની સતિ અને નવ વરસતા પતિના પ્રથમ ભાગ ૧ થી ૮ છુટક ગોધરાવાળા મગનલાલ આપુજી તરફથી પ્રગટ થયા બાદ તેઓની પાસેથી અમેએ તેઓને યોગ્ય બદલો આપી સર્વ લક્ષ અરીદ કરેલા હોવાથી આ પુસ્તક સાથે મગનલાલ આપુજીને કોઈ પણ જાતનો સંબંધ રહેલો નથી.

પ્રથમ પ્રગટ થયેલા છુટક ભાગો ૫-૬-૭-૮ માં કવિ જોષ્ઠિતારામ ભગવાનદાસ પાસે ધણો સુધારો વધારો કરાવી ભાગ ૯ થી ૨૦ યોગ્ય બદલો આપી ખાસ રચાવવામાં આવેલ છે.

આ બુક છાપવા-છપાવવાનો સર્વ લક્ષ તેના પ્રગટ કર્તા બુકસેલર જહુલાલ નારણદાસને સ્વાધીન હોવાથી તેમની લેખીત પરવાનગી સીવાય કોઈએ છાપવું-છપાવવું નહિ. જે કોઈ કાયદાનો ભંગ કરશે તેના ઉપર યોગ્ય ઇલાજ લેવામાં આવશે એમ નક્કી સમજવું.

બુકસેલર જહુલાલ નારણદાસ.

ડૉ. સ્વામીનારાયણના મંદીર પાસે—નડીયાદ.

પ્રત ૧૫૦૦ આવૃત્તી ૧૦ મી સને ૧૯૩૧

આ ચોપડી પાનકોરના નાકે “વાસુદેવ” પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં
ઈશ્વરલાલ ભોતીલાલે છાપી—અમદાવાદ.

શ્રીહરિ
સોળ વરસની સતિ
અને
નવ વરસનો પતિ
ઉપે
બાળ લગ્નનો બળાપો.

ભાગ પહેલો.

રાગ—ખારમાસી.

અરેરે સોળ વરસે, વીવા કર્યો તો હરશે;
માબાપ તો હુલાસી, મુજને અતી ઉદાસી—૧
મારી બહાર જાન આવી, સખીઓ તે જોઈ લાવી;
કે કંથ ઉંમર નાની, કાઢીશ કયાં જીવાની—૨
આ વાત સાંભળીને, પડી હું મુછાં ખાઈને;
ઓ ઇશ કેમ કરવું, મુંઝાઈ મારે મરવું—૩

મારો જીવાની તાનો, પિયુડો મારો નાનો;
માળાપે કીધું ભુંડું, સોધ્યું ના જોડું રૂડું—૪

હું કહેતી'તી કળીયામાં, કે જઈશ સાસરામાં;
ત્યાં જઈને રાંગ માણું, પણ આવું નહોતું જાણ્યું—૫

માળાપે ઉધું કીધું, તેને કરવું મારે સીધું;
કરી હર્ષથી સામૈયું, ફરી ખહાર સર્વે ગયું—૬

ગયાં સર્વ મને મેલી, હું ઘરમાં અકેલી;
વીચારમાં થઈ ઘેલી, છું દુઃખમાં દુખેલી—૭

મને વાર નથી મરતાં, પણ આપઘાત કરતાં;
અવતાર સાત આવે, આ એકે પાર આવે—૮

જેવી પ્રભુની મરજી, એ વાત એણે સરજી;
એવું મનમાં વિમાશી, બેઠી જઈ અગાશી—૯

જે જાન ચાલી આવે, ગોરીઓ ગીત ગાવે;
મને નયને નીર આવે, ઉદાસી ઉપજાવે—૧૦

ગઈ જાન સઉ ઉતારે, જમવા સહુ પધારે;
વિવાહના વીચારે, હું રોઉં વારે વારે—૧૧

પછીજ માંયરામાં, હું બેઠી તેની સામાં;
નીરખીને નાનું ખાળ, અંગે ઉઠે છે આળ—૧૨

હું ઉઠી જ્યારે પરણી; નવ વાત જાય વરણી;
મુને અતી બળાપો કેને કહું કઠાપો—૧૩

હું બનીતી દીવાની; થઈ જન ચાલવાની;
સરવેજ રાડ પાડે, બેસો વહુજી ગાડે—૧૪

હું જઈને ગાડે બેઠી, પુરી ચીન્તામાં પેઠી;
હૈયું ભરાઈ જતું, કે મુજને ન રહેવાતું—૧૫

નીરખીને મારૂં મુખ, સઠ કે છે શું છે દુઃખ)
પીયર છે પનોતું, વળી સાસરૂં છે સોતું—૧૬

લાજી જવાળ દેતાં; ઉપડે ન જીલ દેતાં;
ખીજાં શું જાણે મારૂં, હું કયાં જઈ ઉઘાડું—૧૭

હું એને નથી રોતી. પણ કંથ સામું જોતી;
અરેરે નાનું બાળ, હજી વહે છે લાળ—૧૮

અરે આનામાં શું છે, એ સંગ માણવું છે;
કેવાં નસીબ બળીયાં, આશા થયાનાં પડીયાં;—૧૯

રસ્તે આવું છું રોતી; એમ સાસરામા પોતી;
નણુંદીઓ મારી સાથે, મુને ઝાલી એક હાથે—૨૦

વહુ હવેલી જીઓ તો, ઠાલાજ શું રૂવો છો;
પઈસા અહીં છે પુરા. વૈભવ નથી અધુરા—૨૧

કેવા દીસે કખાટ, ખાસા પટેલા ખાટ
વિવિધ નવ રંગ, બુઓ પડયા પલંગ—૨૨

જોઈને આવું સુખ, વીસારી મેલો દુઃખ;
શા માટે રે રડો છો, કાંઈ અમને કહો છો—૨૩

એવુંજ કીધું જ્યારે. કેતી હતી હું ત્યારે;
શરમાણી ખુબ ચીતે, કહેવું ન આવી રીતે—૨૪

આ દુઃખ કયાં બતાવું, કેને કહુંજ આવું;
પણ જાણ્યું મનડામાં, છે આજ તનડામાં—૨૫

બળી માળ ને હવેલી, લલે બળી જાય વેલી;
મને સાસર છે સુળી, પછસામાં મુક પુળી—૨૬

જોઈને આ કખાટ, મને થાય છે ઉચાટ;
તારી ખાટય નાખ ખુણે, મને દુખ આવી પુણે—૨૭

વિવિધ આ પલંગ, જોતા નથી ઉમંગ;
તારો ભાઈ નાનો બાળ, દેખી ઉઠે છે આજ—૨૮

પણ મન માન્યો સ્વામી, હે દર્ધવ હું ન પામી,
મેં વરત નહી કરેલા, બહુ પાપ તો ભરેલાં—૨૯

પછી નણદી મારી ખોલી, વહુ જાવ બાર ખોલી;
જઈ સુધ તો રહોને, ઉદાશી મુકી દોને—૩૦

હું ગઈ ત્યાં ઉમંગે, પોઢયાં પીયુ પલંગે;
જઈ ગોઢડું મેં તાણ્યું, પિયુડે મારે જાણ્યું—૩૧

સામી ઉલેલી જોઈ, શું ચુડેલ આવી કોઈ;
મને જાણી એણે ભુત, કયું જ એણે તુત—૩૨

તેણે તર્ત રાત પાડી, તું તો દોડ મારી માડી;
કે વોચ મારા બાપ, આ ક્યાંથી આન્યું પાપ—૩૩

હું ખોલું થોડી થોડી, નણુદીજ મારી દોડી;
મારા લાઈને આ માને, કોઈ આવો આની વારે—૩૪

પોતે જ મોટી થઈ છે. એની બુધ્ધી ફરી ગઈ છે;
એમ બાર વાત થાયે, મારું દીલ મુંઝાયે—૩૫

આ ઇશ કેમ થાશે, અહીં લાજ મારી જાશે;
શરીર મારું ધુજે, વિચાર તો ન સુજે—૩૬

લલે થાય જે થવાનું, કરી કાઢ્યું મેં ખાવાનું
પીયરથી જે લાવેલી, દીધું પલંગ મેલી—૩૭

વસ્તુ ખાવાની ઝાઝી, તે દેખી થયો રાજ;
એમ કહીં મેં ચખાડ્યું, હવે રાડ નહીં જ પાડું—૩૮

ખાતાં ખાતાં તે ખોલ્યો, તમે કોણ છે તે ખોલો
તું શીઠ આંહી આવી. તે દે મને બતાવી—૩૯

રે શો જવાબ દેવો, કાંઈ ન જાણે એવો;
અરેરે છેક નાનો, બહુ વારે રહ્યો છાનો—૪૦

વીચાર ઠીક કીધો, જવાબ ઠીક દીધો;
કહ્યું મેં વીચારી, હું નારી છું તમારી—૪૧

હું આવી છું ઉમંગે, સુવા તમારી સંગે;
રમોને રૂડે રંગે ખ્યારા પીચુ ઉમંગે—૪૨

તું શું રમત લાવી, તે દે મુને ખતાવી,
તું આવી ફેસલાવા, પેંડા પુરી દે ખાવા—૪૩

રમતની નથી ખામી, તમે ખાઓ મારા સ્વામી;
બહુ ખ્યારથી જણાવ્યું, રમત રૂડી ગણાવું—૪૪

સોળ સોગટાંને પાસા. રમવા કર્યા છે ખાસા;
ચોપાટ આ છે પામે; કમીએ આપણ સાથે—૪૫

તેમાં જે કોઈ હારે, પ્રભુ ચઢે તેની વારે;
નાખોને દાવ સ્વામી. કાંઈ ન રાખો ખામી;—૪૬

રમતાં રમતાં રૂએ, મુખ, ટગમગ સામું જુવે;
નીરખીને માફ મુખ; અતીશે લાગે દુઃખ—૪૭

આવા કજેડા સ્વામી, અકકલ તણી છે ખામી;
એ ખેઠા ખેઠા રૂવે, વળી મારા સામુ જુવે—૪૮

સમજ્યો ન કાંઈ બાળ, મને અંગે ઉઠી ઝાળ,
આ સાથે રે'વું વાસો, ઉઠો મુકયો નીસાસો—૪૯

શી વાત કહુંજ બેની, લાંબી કથાજ તેની,
નથી કહીજ જાતી, નથી છાતીમાં સમાતી—૫૦

તું બહુજ મારી પ્યારી, તેથી તેને ઉચારી;
જો બીજે કાને જશે ફજેતી મારી થાશે—૫૧

આ એક દીન ખાસો, એવો બન્યો તમાસો
હસવું ને બીજી હાણ્ય, એ વાત આવી જાણ્ય—૫૨

સઉ ગયા ગામ મેલી, હું ઘરમાં એકેલી,
પીયુ ગયેલ રમવા; તે વખતે આવ્યા જમવા—૫૩

આવીને તાણ્યો છેડો, મુકયો ન મારો કેડો;
તું આપ મને ખાવા નહીં તો ન દઉં જાવા—૫૪

બ્રાહ્મણ આવ્યો માગવાને, હું લાગી ભાગવાને
આવી ઉભો ફળીમાં દે બાઈ તુ તો બીમા—૫૫

હું બીને નથી જાતી, પણ ખુબ શરમાતી
માગે પિયુડો ખાવા, દે તો દઉંજ જાવા—૫૬

મુકાવ્યો મેં તો છેડો, તોયે ન મુકયો કેડો;
એ રાડ પાડી રૂવે, બ્રાહ્મણ ઉભો બુવે—૫૭

પ્રાદ્યુ વચન કે આવાં, એને આપો એન ખાવા;
 આળકની હઠ એવી, પણ મની હઠ કેવી—૫૮
 પ્રાદ્યુની સુણી વાણી, મુકયો નીસાસો તાણી,
 હું શું દઉં જવાળ એ છોડનો છે આપ—૫૯
 શરમાણી મનમા તો, આપી મેં કર્યો જાતો
 આશીષ આપો આવી, લખ્યું હશે જે ભાવી—૬૦
 આવા બને તમાશાં, તેથી નાખુ નીસાસા,
 તુજ પાસ વાત થાય, બીજે તે કયાં કહેવાય—૬૧
 મગન સુણી વાણી, તમે સમજો સઉ પ્રાણી
 અપુણું રહેલી વાત, કહેવાસે બીજે ભાગ—૬૨

છપાય છે ?

છપાય છે ??

સજવન શબ્દ

યાને

મોજલી માશુક.

સોળ વરસની સતી અને

નવ વરસનો પતિ

ભાગ બીજો

રાગ ખારમાસી

નણુંદની સાથે રહું છું, દુખોમાં કુળી જઈ છું;
સંસાર ચીત છોડી, પ્રભુમાં ચીત જોડી—૬૩
વળી મનમાં વિચારું, કરવાનું નથી બારું;
વીરહની અકળામણ, હું કયાં જઈને કાઢું—૬૪
પ્રીતમનું દૂખ ભારી, પ્રભુ ચડજો મારી વારી;
સ્વામી છે મારો છોટો, માટે કરી દો મોટો—૬૫
એમ કહીને રોઉ, પ્રીતમના સામું જોઉં;
ઉભો તો બાની પાસે, તે દેખી મુને નાસે—૬૬
વળી દેખી તેના ચાળા, મારા મન બળે લાળા
એ વાત ઉર વિચારી, પકડીતી વીધ આરી—૬૭

આમાં વાંક નથી મારો, મુજ પીતા હત્યારો;
દીકરી કળેડે આપી, હાથે બન્યો છે પાપી—૬૮

માતા મન સાંધી, તો નાખી દે મન બાંધી;
નાના પતીની સાથ, ઝલાવ્યો મારો હાથ—૬૯

પતીને સમજાવ્યો, તોય ભાનમાં ન આવ્યો;
મને બા કહીને બોલાવે, મારી પુઠળે તે આવે—૭૦

સખી તું દૂર થાને ઘરમાંથી બહાર જાને;
વળી સુણી મારી વાત કરવા દે આપઘાત—૭૧

મને દુઃખ પડે છે સહુએ, હું કયાં જઈને કહુએ;
પતી તણા વિયોગ, શી રીતે હવે સહીએ—૭૨

માટે સખી એ મારી, બંધ કરને તું બારી;
સંસારથી જવાની, આવી છે મારી વારી—૭૩

તુજ માતા પીતા એવાં, દૂનીઆમાં જોવા જેવાં;
છુપેલા દેવ પુંછ, ફરી માગી લેવા જેવા—૭૪

કુદરત અપાર ખુબી, માટે આવી તું ઉભી;
પણ પ્રાણનાથ મારા, છે મુજને તારનારા—૭૫

આવો ને મારા સ્વામી, રાખો જરા ના ખામી;
દુઃખી છે દીન દારા, દીલદાર ચાર મારા—૭૬

તારા ફેટા જ્યારે દેખું, ત્યારે વાત એમ પેખું;
એ વાલા આવો પાસે, પુરોને મનની આશો—૭૭

મને આમ શીઠ બાળો, આવીને હવે ઠારો,
મારાં મરજો માને બાપ, મેં શું કર્યો ત્યાં પાપ—૭૮

વળી પરણી માથાં કાપ્યાં, નવ સુખ મને આપ્યાં;
મારા સુખના સમયે, તે દુઃખ મારાં કાપ્યાં—૭૯

ઉંચી છે તારી મેઢી, કુળવાન તારી પેઢી;
તે સર્વે અહીંયાં રહેશે, નવ દુઃખ મારું લેશે—૮૦

સરવે વાતે સુખી, પણ એક વાતે દુઃખી;
તે મન મારું જાણે, પીયુ દયા ન આણે—૮૧

એમ કહીને બાર બેઠી પછીથી ઘરમાં પેઠી;
પાણીડાં ભરવા કાળે, પ્રીતમ મળ્યાં ત્યાં આળે—૮૨

મેં હાથ તેનો ઝાલ્યો, પણ તે જરી ન હાલ્યો;
ઉપરથી બુમ પાડી, મારી આબરૂ બગાડી—૮૩

તેથી હું ગભરાણી, ખુણે જઈ છુપાણી;
સામુડી મારી ઘાશે, અરેરે કેમ થાશે—૮૪

જાણ્યું તું જઈ જમીશું, નીજ સાથમાં રમીશું;
ત્યાં જઈને સુખ માણ્યું તે લોકે સર્વે જાણ્યું—૮૫

ખુણામાં બેસી રોડ, ફરી આવી અવળી જોઈ;
વીધીએ લખેલું દુઃખ, તો કયાંથી મળે સુખ—૮૬

પછી મનમાં મુંઝાઉ, શી રીતે બહાર જાઉં;
જો આજ નહી જવાયે, સાસુડી ગુસ્સે થાયે—૮૭

ફરી કરી વીચાર, નીકળી હું તો બહાર;
તેવામાં નણુદી બોલી, મારા ભાઈને શું મારે—૮૮

વળી સુણી તેની વાણી, હું બહુ થઈ દીવાની;
સઠ વાત મનમાં લાવું, પણ કેને કહું હું આવું—૮૯

પીએર રહીને મેં તો, અધિક સુખ માણ્યું;
સાસરીએ પડશે દુઃખ, મેં તેવું નોતું જાણ્યું—૯૦

વળી ગમતું નથી ખાવું, અરે શરીરે નાવું;
મને ઉંઘ નવ આવે, ઉઠાસી ઉપજાવે—૯૧

નીંદ્રા દેવીને તાબે, પ્રીતમ તો થયા તા;
મારા મનના ઉમળકા, મુજ મનમાં રહ્યાતા—૯૨

પછી હું જઈને બોલી, દરસન દીયોને સ્વામી;
પડદો દીયોને બોલી નવ રાખો જરી ખામી—૯૩

તોયે ન સામું જુએ, પડયો પડયો તે રૂએ;
તે દેખી હું ડરું છું, નીજ સાથમાં રડું છું—૯૪

(૧૫)

દીલ માંહી દુઃખ સાલે, હીમત કોઈ ન આલે;
મુછાં ખાઈ પડતી, હીન રાત રહું હું રડતી—૬૫

મરજે કુટુંબ કબીલો, મરજે ભાઈ છબીલો;
ઉઠર પોતાનું ભરવા. તે પડયો વચ્ચે નડવા—૬૬

પુત્રનું ભલું કરવા, માબાપ પડયા આડે;
પોતાનું ભલું કરવા, દીકરીને નાંખી ખાડે—૬૭

આ જગતમાં હમોને, કો નથી તારનારો;
ઓ પ્રભુ આવ વારે, આંચો છે તારો વારો—૬૮

માબાપે જન્મ આપી, મને દુઃખમાં છે નાંખી;
સાસુ અને નણુંદના, દુકારા રહી છું સાંખી—૬૯

બધી હમારી વાતો, નણુંદીને જ્યારે કીધી;
ત્યારે ઉપરથી ગાળો, બે ચાર મુને દીધી—૧૦૦

હક્ક છે પ્રભુજી મારો, શું જીંદગીને બાળો;
કો રીતે ન ફાવી, તે મુજને છે તાવી—૧૦૧

માટે બતાવો રસ્તો, આવે પીયુજી હસ્તો;
સઉ દુઃખ માંડે તારી, મુજને લીએ ઉગારી—૧૦૨

શરીર સઉ સુકાઈ, ખોખું ગયું છે ખાલી;
તાકાત ન રહીરે, વિના મોતથી મરીરે—૧૦૩

વળી નીશાળે જતો, લેધ રેવડી તે ખાતો;
 તે ઘેર આવી કહેતો મારે છે મુજને મહેતો—૧૦૪
 આ બોલ સાંભળીને, ઘણી હું મનમાં લાભું
 જરી જો વચમાં બોલું, રે હાડકું ન સાભું—૧૦૫
 સાસરીએ સાત માસ, રહી હતી હું જ્યારે
 માઆપે મન વીચારી, આણું કીધું તું ત્યારે—૧૦૬
 પીયરમાં જમ્યે લોભઈ, હતી જે મારી શાણી
 સાસરીઆ કેરા દુઃખની, વાતો કહી મેં છાની—૧૦૭
 લોભઈ હતી જે ડાહી, સમજીને આવી આંહી;
 મુજને શીખામણુ દેવા, તે વાત બેઠી કેંવા—૧૦૮
 સતિ મીરાંના દુઃખનો, ચીતાર તેને કીધો;
 બળેલા મારા જીવને, દીલાસો તેણે દીધો—૧૦૯
 બીજે ચીતારે તેણે, દમયંતીને દેખાડી;
 મારા હૃદયને એવી, ધીરજની છાપ પાડી;—૧૧૦
 દમયંતી સતી શાણી, પ્રીતમે વન આણી
 તોયે તે નવ છોડે, સ્વામીની સંગ દોડે—૧૧૧
 માટે એ બેન મારી, હીમત શું તું હારી;
 આ દુઃખ શું તું માને, કયાં ગઈ છે તારી સાને—૧૧૨

(૧૭)

એમ કહી લોભઈ, મુને હીમત ઘણેરી આલી
રડતી મુજને જોઈને, નીજ બાથમાં તો ઘાલી—૧૧૩

લોભઈ ઠપકો દીએ, મુજ મન બહુ ખીએ
પસ્તાઈને શું કરશે, મુંઝાઈ રોજ મરશે—૧૧૪

દમયાંતી જુઓને, પતિની સંગ ગઈતી
અરે અર્ધ વસ્ત્ર છતાં, નિજ સાથમાં તે રેહતી—૧૧૫

નળરાય તેહને તો, મુકીને ગયો નાસી
પણ સતિ સુખ માણી, શોધી રહીતી ખાસી—૧૧૬

કરતી હબરો વૃત્ત તે, શીદને ગયાં ધોવાઈ
એ સર્વ ઈશ જાણે, તુજ કર્મની નવાઈ—૧૧૭

જેનો અપાર મહીમા, મહીમા રહ્યો છવાઈ
કુલટાઓ સુખ માણે, તુજ કર્મની નવાઈ—૧૧૮

દીકરીને દુઃખ શું છે, તે તો કોઈ ન જાણે
ગૃહસ્થો થવા તણા તે, વિચારો ઉર આણે—૧૧૯

હવે એ બેન મારી, કહું છું કથા હું સારી
છે સર્વ વાતે સુખ, પ્રીતમનું ભારી દુઃખ—૧૨૦

મગન તો પુછે છે, શી રીતે તો રહેશે
ખાકી રહેલું એનું, ત્રીજા ભાગમાંહી કહેશે—૧૨૧

(૧૮)

સોળ વરસની સતી

અને

નવ વરસનો પતિ

ભાગ ત્રીજો.

રાગ-ખારમાસી.

પિયુ સંગ પ્રેમ રાખુ નવીન વાતો ભાખુ
તોયે તો નવ બોલે હસીને નવ ડાલે--૧૨૨
જ્યારે બહુ સતાવું ત્યારે કહે તો આવું
તું ના કરીશ વાતો એમ કહીને મારે લાતો-૧૨૩
સાસુડી મારી દેખે ત્યારે વાત એમ પેખે
લાવો વહુજી લાડુ પુત્ર વિદેશે કહાડું--૧૨૪
સાસુની વાત બાણી અરે ઉભી છાની માની
તે જોઈ મને બળતી નવ દેખે ત્યારે ઠરતી--૧૨૫
કીયા ભવનું વેર વાળી મારો મનખો દે બાળી
ઓ ઇશ આવે વારે માંહે દુઃખ સર્વે ટાળે--૧૨૬

એ દડા છે રખરના વળી ભર જીવાની ખરના
પિયુ વિદેશે જાશે માંડે અહીં શું થાશે—૧૨૭

ગોરા ગુલાબી ગાલ કમર કમાન વાળ
તેવું છે મુજ અંગ રમું હું કેની સંગ—૧૨૮

કારતકે સાહેલડી મને કંથ ગયો મેલી
મને કામ બાણ વાગી અબકીને હું તો જાગી—૧૨૯

હવે શું કરું માડી દુઃખ લોગવું છું દાડી
એ વાત કેને કહેવી મનમાં વીસારી લેવી—૧૩૦

સુણ સખી તું છે મારી બળવંત બુદ્ધિ તારી
રસ્તો ખતાંય ખેની આલાય આળ વેલી—૧૩૧

પાક્યાં ખેતર સર્વે ધણી લણે છે ગર્વે
પાકી જીવાની મારી નાથે મુકી વિસારી—૧૩૨

તાડે પાકી છે તાડી કુલ પાક્યાં કુલવાડી
રામ સીતાને વાલાં લોગે ભમર કાલા—૧૩૩

અરે માગશરે દીવાની હું નથી જીવવાની
વળી વસ્ત્ર છે રંગાળા જરી કોડ કોડ વાળાં—૧૩૪

પહેરું હું કેને કાળે દેખીને તન દાઝે
સ્વામી વીના શું કરવું વિજેગ દુઃખ મરવું—૧૩૫

કરવું તો કેની સાંઝે ખાન પાન તો રૂપાળું
ઉડે છે અંગે દારૂ શી પેર ખાઈ ઠાંકે--૧૩૬

ઝરે છે નીર નયને ભીંજાય શીર શયને
આવો નાથ ઝો મોરારી ખખર લ્યો હમારી--૧૩૭

પોશ માશ આવ્યો તોય કંથ ન આવ્યો
જોખનીયું જાય ઝરતું જોથી ખીજું શું નડતું--૧૩૮

ચાલો સઉ ગામ જઈએ પ્રીતમના ગુણ ગઈએ
સખીઓ સઉ લેગી થઈએ દુઃખોની વાતો કહીએ--૧૩૯

જ્યાં સુધી બનશે આવું મને ગમશે નહીં ખાવું
પીયુડો મારો મળશે ત્યારે તો જીવ ઠરસે--૧૪૦

અરેરે આવો નાથ ઝાલોને મારો હાથ
મને પ્રેમે નવ ખોલાવો સઉ દીલ તો ખોલાવે--૧૪૧

આમ કહી મુંઝાવું સખી કેને કહું આવું
ઝો ઇશ વારે ચઢજે સૌ કાર્ય માંઝે કરજે--૧૪૨

મહા મહીનો બેઠો પીયુ ગામમાં ન પેઠો
મન માંઝે ગલરાયે અરેરે કેમ થાયે--૧૪૩

ખખર મારી લીયોને જવાળ કંઈ દીઓને
પીવાડી પ્રેમ ખ્યાલી તમે ગયા છો ચાલી--૧૪૪

તહેવાર જ્યારે આવે પિયુ સ્વાનમાં સતાવે
આંખ ઉઘાડી દેઉ તો કાંઈ નવ જોઈ--૧૪૫

પછાથી બેઠી થાઉં છું દિલને શિખામણુ દઉં છું
પ્રીતમ મારા ખ્યારા તું કેમ થાય ન્યારા--૧૪૬

મુજ સંગ રમનારા કમળના ભમનારા
તને ટાઢ બહુ એ વાય મારૂ તો શું એ થાય--૧૪૭

રૂઠો ફાગણુ પુલ્યો છે ખુબ કેસુઠો ખીલ્યો છે
તેવું વિરહ કાવે તોય કંથ નવ આવે--૧૪૮

જેમ હોળી તો બળે છે તે દીલડું કળે છે
હું નોતી તારી નારી તેથી જુવાની બાળી--૧૪૯

ધુળેટી આવી પાસ કેમ રાખું તારી આશ
પરણેત પિયુ મહારા કેમ થાય છે તું ન્યારા--૧૫૦

તને ઘટતું નથી આવું મુજના વિના તે ખાવું
ચોરીમાં હાથ ઝાલ્યો જીવ મુજનો તો બાળ્યો--૧૫૧

આ ચૈતરે બગીચો ભર્યો છે ગીચો ગીચ
ગુલાબ કેરી વાડી ખીલે છે દાડી દાડી--૧૫૨

વળી આંખા જેમ કુલે જોખનીયું મારૂં જુલે
ડમરો જુઈ ગુલાબ ગુલ તોરાનો શું રાગ--૧૫૩

લીલાં પીળાં ને રાતાં પુલકાં તે હરખાતા
તું મુકી રહ્યો જાતો મને શોક નથી માતો—૧૫૪

કુમળી આ કરમાય મને વિરહ નવ માય
બળતીને નહિ બાળો માફ દિલ આવી ઠારો—૧૫૫

છોગાળા છેલ આવો નવીન વસ્તુ લાવો
પછી ખ્યારીને બોલાવો લીયો જોબનનો દહાવો—૧૫૬

વેશાક કેરા માસે તમે આવો મારી પાસે
જોઉ તમારી વાટે નદી નાળા કેરા ઘાટે—૧૫૭

જેમ દીન વહેતા જાય મનખો તે રહ થાય
દિલ માફ બળી જાય શરિર તો સુકાય—૧૫૮

આ જળનાં જીવડાં તો વાદળમાં કેમ રહેશે
પરણેત તારી નારી દુઃખ કેવી રીતે સહેશે—૧૫૯

વળી બાળપણમાંથી માફ હીત ન વિચાર્યું
માબાપે મારા કર્મે આ કળેડું ક્યાં લગાડ્યું—૧૬૦

અરે બહુ થયું છે સ્વામી કહું છું શીષ નામી
તમે ઝટ ઘેર આવો ભોજન રૂડાં ખાવો—૧૬૧

વળી જેઠ માસ જાણી શરમ કંઈક આણી
ઉનાળે ઉલી જાયે પણ તું તો ન દેખાય—૧૬૨

ઘડી ગણતાં માસ થાયે આઠ પહોર કેમ બાયે
આવું હુંઃખ માંડે બાણી પધારો પ્રેમ આણી—૧૬૩

સુંદીર શરમાળા તમે મુકો સર્વ ચાળા
તમે ઘેર આવી ચઢજો સૌ હુંઃખ મારાં હરજો—૧૬૪

પીયુ તમારા કાળે હું જીવ આપું આજે
તને કાંઈ જરી ન લાગે તું કેમ દુર લાગે—૧૬૫

વળી કરશે નહીં આવું હું કોને હુંઃખ કહાવું
તમે આવો ઘર વિષે કાઢીને સરવે રીસ—૧૬૬

અસાડ માસની આવી વીજળી તે મેઘ લાવી
અમકારો બહુ ચલાવી મુજને દીધી હલાવી—૧૬૭

સુકાઈ ગઈ છું આવી તેં મુને બહુ સતાવી
હવે ચડજે મારી વારે લાવીને ઝટ પારે—૧૬૮

સુખ સંન્યામાં હું બહુ ખાલીજ ડોલાં ખાવું
સુતા છે સ્વપ્નામાં તમારું નામ ગાવું—૧૬૯

અવધ થઈ છે વાલા શરમાવો શીઠ ઠાલા
હવે તો ઘેર આવો મુજ દીલ તો રીઝાવો—૧૭૦

અરે કહું છું કરજોડી દેશે ન તરછોડી
હું દાસી છું તમારી વેલી લીઓ સંભાળી—૧૭૧

સુંદર જુઓ શ્રાવણે રૂઠાં મુક્યાં નાવણે
 તે જાણી ઘેર આવો મુજ મનને તો લાવો—૧૭૨
 કેમ વાલા દુર જાઓ મને તો શું સતાવો
 પ્રભુએ કેર કીધો આપે દગો શું દીધો—૧૭૩
 જીવાની આલી જાશે ત્યારે તું પસ્તાશે
 તેમાં શું તારૂં વળશે નવ દુઃખ માંડે ટળશે—૧૭૪
 હું બહુ લખું છું આવું શુભ સંદેશા જે કહાવું
 સોને શ્રીફળ મઠાવું તુજને મનાવા આવું—૧૭૫
 ગયા છે તરછોડી મમ પ્રીતને તરછોડી
 વીના વાંકે સતાવી લખ્યું હશે જે લાવી—૧૭૬
 નોતી માંગતી હું માપી ચરણમાં શીશ નાંખી
 હવે ગઈ છું હારી આવીને લેજો તારી—૧૭૭
 આ વખતે નથી કોઈ માટે રહી છું રોઈ
 તે અરજ કાન ધરજો માંડે દુઃખ આવી હરજો—૧૭૮
 ઉઠે છે અંગે આગે ઘણી મને તો લાગે
 હું ક્યાં જઈને કહું શી રીતે હવે રહું—૧૭૯
 મગને સર્વે કીધું પણ અહીંયા મુકી દીધું
 બાકી રહેલું એનું ચોથા ભાગમાં લખાણું—૧૮૦

(૨૫)

સોળ વરસની સતિ

અને

નવ વરસનો પતિ

ભાગ ૪ થો.

રાગ—ખારમાસી.

સઉ જશે મારી બાજી તેથી થશે શું રાજી
હવે વીચાર લાવો તમે ઘેર પાછા આવો—૧૮૧

આખરે દગો દીધો વિશ્વાસ ઘાત કીધો
તમે હાલ મારા બુઝો જોળનીયું નવ ખુવો—૧૮૨

મેં ખુબ વેઠ્યાં દુઃખ નીજ સાથમાં તો ભુખ
હવે લ્યો મને તારી દો મનખો ન બાળી—૧૮૩

છઠ્ઠીના લખ્યા લેખ તેને મારે કોણ મેખ
ઓ દેવ મારા કર્મે લખેલો શું છે મમ—૧૮૪

આવા વીચાર લાવું સખીની પાસ જાઉં
ફરી આડી અવળી થઈને મુજ દીલને રીઝાવું—૧૮૫

મન ગમતા મારા તાજે આવોને ઘેર આજે
હું તલસું તમ વિના રંગીલા રસ ભીના—૧૮૬

જીઓને ઘરમાં ખ્યાલા પડી રહ્યા છે ઠાલા
તમારા વીના સ્વામી પીએ તે કેન પાણી—૧૮૭

વળી પડ્યાં છે વાજાં ટેબલ ખુરશી ઝાઝાં
હીંડોળા ખાટ ઝુલે પણ કેણ આવી હુલે—૧૮૮

સારંગી શું આ શોભે પડી રહી છે મોભે
ઉઘેવ તેને ખાયે જોખન માફ જાયે—૧૮૯

વીલંબ ન કરશે માટે કહું છું સીર માટે
સઉ વાટ ભુલી જાજો આવીને ઘેર નાજો—૧૯૦

જેમ દીન ઝાઝા થાયે જોખન માફ જાયે
તે તો તું નવ જાણે હવે તો દયા આણે—૧૯૧

જેનો પીયું વીદેશ જાયે તેનું ખરે શું થાયે
તેનો કરી વિચાર તમે આવો ઝટ વારે—૧૯૨

શું આમ કેર કરો વળી ઝટ પાછા ફરો
મુકી દો સર્વે કાજે તમે આવો ઘેર આજે—૧૯૩

હીંમત ગઈ છું હારી હવે મરવાની વારી
પડે છે દુઃખ ભારી તેથી લો આવી તારી—૧૯૪

ગુનો નથી મેં કરીયો પણ ખાપ મારો મરીયો
પાટા બાંધીને નાંખી તેથી રહી છું સાંખી—૧૯૫

સઉ નથી સમજાતું જોખન રહે છે જાતું
સ્વામી તું નવ જાણે વિદેશ મોજ માણે—૧૯૬

વખત વીત્યો ભારી હું થઈ છું નીરાલી
કરી મને નોધારી જીવ દીધો મારો બાળી—૧૯૭

હવે નથી રહેવાતું સહન નથી થાતું
રાતને દીન મારું રે દીલડું દુભાતું—૧૯૮

તમે આવો પ્રાણ મારા શીઠ થાઓ છો નીરાલા
વળી આવી બેસો પાસે તે દેખી દુઃખ નાસે—૧૯૯

હયા ધરોને બહાલા માથે દુઃખ કેરા ભાલા
કોઈ રીતે નથી સુખી દીન રાત રહું ભુખી—૨૦૦

હવે થયા છો મોટા શીઠ થાવ છો તો ખોટા
કયાં જઈને કર્મ ફેડું નવ મળશે આવું જોડું—૨૦૧

આશામાં દીન ગાળું હું આડી અવળી ભાળું
આવીને ક્યારે મલશે જીવન સફળ કરશે—૨૦૨

હાસીની અરજ ધારી દયા કરો ને ભારી
હું અખળા છું નારી કથની કહું છું મારી—૨૦૩

રહી છું અહીંયાં ભટકી વળી સીર માફ પટકી
નથી પામી કંઈ હું સુખ પડે છે બહુ દુઃખ—૨૦૪

જીએ સર્વ મોજ માને તે તો છે ઇશ જાને
તમારી સંઘ માફ અપાવ્યું કોને પાતુ—૨૦૫

તે નથી સમજાતું જોખન રહું જાતું
તો તો તું નવ જાણે વીદેસે મોજ માને—૨૦૬

આખરે આશો આવ્યો પીયુએ સંદેશો કહાવ્યો
હું જઈ છું ચીન દેશે તું રેજે આવે વેશે—૨૦૭

ત્યાં જઈને સર્વ જોઈશ હુન્નર શીખી લઈશ
જ્યારે જાપાન હું જઈશ ત્યારે તાર મુકી દઈશ—૨૦૮

આ સર્વ જાણ્યું જ્યારે ખાધીતી મુર્ખા ત્યારે
ઓ ઇશ લે તું તાણી મુજ પર દયા આણી—૨૦૯

દુઃખથી નથી રહેવાતું કંઈએ નથી જવાતું
મારી નણુદી મેણાં મારે દીયેરીઓ ખાર કાઢે—૨૧૦

દુઃખે નથી ખમાતું સૌ પાપ રહું જાતુ
ઓ ઇશ આવો વારે ઢવે લાવી ઝટ પારે—૨૧૧

અરે ઓ શેષ નાગે તું કેમ દુર ભાગે;
મને આવી ડંખ મારે મારા પ્રાણ બહાર કાઢે—૨૧૨

તારા શુરૂની છે આણુ તે નકકી તું તો બાણુ
સખત ડંખ મારી લે દુઃખમાંથી તારી—૨૧૩

મને દુઃખ બહું છે પડીયું ઠીક જોડું તેં ના ઘડીયું
નાદાન આવું બાળે મારે કર્મ તેં કયાં જડીયું—૨૧૪

ઓ પ્રભુ લે બચાવી મુજ પાસમાં તો આવી
કૃત્ય કાળાં કરીયાં તેં પેટ તારાં ભરીયાં—૨૧૫

સ્વામી કાંઈ રાખો આસે હવે આવો મારી પાસે
તમે બાળ હઠ લીધી મને છેક તાવી લીધી—૨૧૬

મારી પાસે નવ રાખી વીના મોતે મારી નાખી
બુદ્ધાઈ દોને છોડી તમે આવો ઝટ દોડી—૨૧૭

આવી ને પ્યારી કેને પછીથી લાવી લ્યોને
વીચારી સર્વે છોડો મુજ સંગ પ્રેમ જોડો—૨૧૮

વિપત્તિથી લ્યોને ટાળી મુખ આપનું દેખાડી
દુઃખ સર્વે માફે જાણે દર્શન તમારાં થાયે—૨૧૯

ચીન નાંખો ચુલામાં આવી ઝુલો ઝુલામાં
ટેળલ ખુરશી ઝાઝાં બેસીને થઈયે તાબાં—૨૨૦

જાપાન નવ જાશે હવે ના ભટકાશે
ઉમર તમારી થઈ છે જુવાની ખીલી રહી છે—૨૨૧

અરે પ્રાણ નાથ ઝાલ્યો તો કેમે હાથ
શું વાંક મારા પડીયા તેથી તમે તો નડીયા—૨૨૨

મુકો વીચાર વાલા શરમાય શીઠ ઠાલા
તારાથી પેડું ચીર મુજ નણુદી કેરા વીર—૨૨૩

સમજુ થયા છો સ્વામી કહું છું શીર નામી
વીચાર સર્વે છોડો ઝટ ઘર ભણી દોડો—૨૨૪

ગયા છો તરછોડી મુજ કર્મને તો ફેડી
તે દીની બેસી રહી છુ હું હાથ પગ બેડી—૨૨૫

અરે અહીં આવો લીયોને કંઈક લાવો
તમારા વીના ખીજ કોઈને નથી દાવો—૨૨૬

જુઓને નથી ખામી જુવાવી રહી છે જામી
ભરેલી આ છે પેટી આવી ને લ્યોને ભેટી—૨૨૭

રાખી પુરો ભરૂંશો આવીને ઝટ બેશો
હાથે ચઢેલો હીરો તમે ગુમાવી દેશો—૨૨૮

જીવતરમાં ધીક એના સ્વામી નાદાન જેના
મળે કદી દુશાલા મણી મુકતા તણી માળા—૨૨૯

કોદી જો મળે માન પીયુજથી પડે સાન
તેનું જો નહીં ભાન આ વાત આવી જાન—૨૩૦

મનોહર મુખડું તારું શીઠને થયું છે ન્યાડું
મને ગમતું નથી ઘડીએ સંગાત કોની લઢીએ—૨૩૧

નારંગી જેવી નારી લલકો છે મારો ભારી
જે જીવે એક વારી તેને થાય છે આજારી—૨૩૨

નાનકડા મારા કંથ શીઠને શીઘાવો પંથ
વીજ્યનો દીન જાણી તમે આવો પ્રેમ આણી—૨૩૩

દીન તને ન દેખુ ત્યારે રાતે એમ પેખું
મારું જોડુ જ્યારે મળશે ત્યારે દુઃખ મારૂં ટળશે—૨૩૪

શેજે બીછાવું પુખ્તો તેની આવે ઘણી ખુશો
પોઢન કાજે આવો જરૂર દ્યોને લહાવો—૨૩૫

જેને જોખન કંથ તેને સીધો છે પંથ
મેં બહુ કર્યાતાં પાપે તેથી પીડાઉં છું આપે—૨૩૬

મને મન એમ થાયે ખાવા દે મને ફાંસી
દુનીયામાં લોક બહુએ કરે છે મારી હાંસી—૨૩૭

તેવામાં સ્વામી આવ્યા સખીએ તે બતલાવ્યા
નીજ સાથમાં વળી તે નવીન વસ્તુ લાવ્યા—૨૩૮

(૩૨)

વળી પાસ તેના જઈને ચરણમાં પડીતી
હૈયું ભરાઈ જવાથી હું બહુએ રડીતી—૨૩૯

નવીન વસ્તુ શું છે તે જાણવા જરૂર છે
આવેના ભાગે તેની ખરી ખબર લઈશું—૨૪૦

આ વાત પડતી મુકી તે પાંચમીમાં લીધી
મગને જે જે બની તે સાક્ષાત કીધી—૨૪૧

છપાય છે

છપાય છે

સ્વર્ગની

અપસરા.

સોળ વરસની સતી

અને

નવ વરસનો પતિ

ભાગ ૫-૬.

રાગ-ખારમાસી.

છે સ્વામી ઘેર આવ્યા, તે છેતરી બોલાવ્યા,
જાણ્યું કે કાંઈ લાવ્યા, છે અંતરેજ લાવ્યા—૨૪૨
બહુ દીનથી બળી‘તી’, ઘડી એક ના ઠરી‘તી’
મતિ મરવા કર‘તી’, આશ નાથનીજ નો‘તી’—૨૪૩
જોયા નાથને ઉમંગે, તન કામ હોળી સળગે,
તે ક્યારે આવી વળગે, કે રમે રાત રંગે—૨૪૪
ઉઘ્યો સુર્ય તો સોનાનો, છે મુજ પિયુ નાનો,
ચડાવે જો એ તાનો, તો ઉતરે આ પાનો—૨૪૫
ઉમર તો હવે થઈ છે, નાદાની બધી ગઈ છે,
હજી મારી કંઈક રહી છે, ના વાત કાંઈકહી છે—૨૪૬

હજી દર્દ દીલ ઘાથી, વિગોગ દુઃખ સાથી,
 બળતી બચી હું દાથી, એ નાથના આવ્યાથી—૨૪૭

મુજ નાથના આવ્યાની, સગાંએ વાત જાણી,
 મળવા ઉલટ આણી, આવ્યા વહીને વાણી—૨૪૮

તું કહે ભાઈ આવ્યો, છે શરીરે સવાયો ?
 શાથી આમ તું લેવાયો, શા દુઃખમાં દબાયો—૨૪૯

પુછે પ્રશ્ન એમ ઝાઝા, સગા તજીને માઝા,
 દે ડામ ઉપર દાજ્યા, એ સુણી કંથ લાજ્યા—૨૫૦

ના મુખ ઉત્તર દે છે, તે વાત ફેરવી કે છે,
 મેં જાણ્યું માત રહે છે, તેથી તો મુંગા રહે છે—૨૫૧

એકાંત હમણું મળશે, વાતો બધી તે કરશે,
 મુજ બ્રાત બધી હરશે, તવ દીલ માંડે ઠરશે—૨૫૨

સગાં ન જાયે આંધાં, વેરી થઈને લાજ્યાં,
 છે કામ બાણ વાજ્યાં, વિયોગ દુઃખ જાજ્યાં—૨૫૩

હું જોઈ રહી છાની, કરે કંથ મહેરબાની,
 નથી નાથ ઉમર નાની, એ વાત માંડ જાણી—૨૫૪

ગયાં સગાં તો વેરાઈ, આશ અંતરે છે આવી,
 મુજ ઉઘડ્યું લાવી, જાણી સખીઓ બોલાવી—૨૫૫

એવે સખીઓ ત્યાં આવી, મેં સાનમાં સમજાવી,
 લાવો નાથને બોલાવી, રે'મ અંતરમાં લાવી—૨૫૬

સખી સમજ છે સાનમાહી જઈ ઉભી તે નાથ સહી
 કરી ધીમેથી વાત રહી, ઘડીવાર તહાંજ થઈ—૨૫૭
 રવી આથમી ગયો છે ત્યાં પડી રજનીની છાંય
 સખી મોકલી છે તોય નાથ આવ્યા ન કાંય—૨૫૮
 હું તો જોતી રાહ બેઠી, હતી આશ અંતર મોટી
 હું નાથ રાહ જોતી શું પડશે વાત ખોટી—૨૫૯
 મુંજ જીવગીમાં પહેલી, છે રંગ રાગ હેલી
 રમે રંગે પીયુ રેલી એ રાત આ છે પહેલી—૨૬૦
 થઈ ઉમર પચીસ પણ કાઠી છે પીયુજ વણ
 હજી સુતાં ન બેઠે જણ પામી પીયુ પ્રેમ વેણ—૨૬૧
 બેઠી એકલી વીમાસતી, હતી દુઃખને સંભાળતી
 છાનાં આંસુડાં સારતી, હું નાથને સંભારતી—૨૬૨
 તવ ત્યાં સીડી, ખખડી જાણ્યું કે આવી ચઢ્યું
 હું જાગી તે જ ઘડી નજર દ્વાર પડી—૨૬૩
 હું ઉઠી સામે ઘાઈ નિશ્વાસ ઉઠે ખાઈ
 મુજ સખી આવી જોઈ, સાથે છે લાવી કોઈ—૨૬૪
 આવી વિધુત વેગે, કરી નાથ મુજ ભેગે
 બોલી બાળા તે એમ લે આવી કુશલ ક્ષેમ—૨૬૫
 તને સોંપ્યા તુજ નાથ, રંગે રમજો રાત
 વહેલા ઉઠજો પ્રભાત, સુખે સમરો શ્રી નાથ—૨૬૬

સખી કહીને પાછી વળી ન વાર ઝાઝી
 સાંકળ ખ્હારથી વાસી, ગઘ ચુપકીથી નાસી—૨૬૭
 જોઇ નાથ મુને લડકયા, હજીય નથી અડકયા
 વહન નિચે નિહાળી, જીવે સામુ ન મારી—૨૬૮
 હું બોલી શમ તોડી, વળી તો હાથ જોડી
 કેમ નાથ નીચુ ઘાલ્યું શું દુઃખ નથી સાલ્યું—૨૬૯
 આ જાય જોખન માં પછીથી થાય ખાઈ
 તે લુંટી રંગ માણો, એ વાત ખરી જાણો—૨૭૦
 ગુલાબી ગાલ મારા, ચુખન વિણ તારા
 કરમાયે લાલ મારા, છે દુઃખી એથી દારા—૨૭૧
 છે આધરો અધર અમી ચુસવાને તુજ ચુમી
 આવ્યો ન દાવ ધારી, તેથી પ્રીકાશ મારી—૨૭૨
 શ્રીફલ શા કૂચ આ કઠણ અતિ છે આ
 વિના મદને દુઃખ દે, અનાથ કોને કહે—૨૭૩
 આતી કાટી જો જાય, ચોળી માંહી ન સમાય
 નાથ દુઃખ એનું થાય, કોને જઈને કહેવાય—૨૭૪
 કટી મારી લચકાય, પગ પાણી પાણી થાય
 ભમ્યા ચીતથી ભરમાય દુઃખ કોને કહેવાય—૨૭૫
 બીજી ઘણું થાય, એનું વર્ણન ન થાય
 નાથ સમજો એ સાર, આવો કરશો ન વાર—૨૭૬

એવું કહેતી બાળા. કરતી ગઈ છે ચાળા
નાથ ઉભા છે જ્યાંય, આવી બાળા છે ત્યાંય—૨૭૭

પતિ ઝબકી જાયો, જોઈ પાછો તે ભાયો
અંતર ધારીને ડર; ધુંજે ઉભો થરથરે—૨૭૮

બોલ્યો ધીમેથી સાદ; આઘાં ઉભો રહો આજ
દુર ઉભાં રો નારી, ન આવો પાશ મારી—૨૭૯

છા કોણ ક્યાંથી આવ્યા શા કારણે સતાવો
જરા શર્મ કંઈક લાવો; ન કરો ભવાડો આવો—૨૮૦

ગયું કોણ મુકી લાવી, મને તો ફેસલાવી
કરીને માફ માટે, જવા દે જીવ સાટે—૨૮૧

સુણી સતીએ વાણ, તપી ઉઠ્યો છે પ્રાણ
આ સુ રનેહનું એંધાણ કંઈક સુણોજ પ્રાણ—૨૮૨

વહાલા આપની હું નાર, ગયા મુકીને બેહાર
તે દીનની રહુ છું ઘાટ મોતનો ઘડું છું—૨૮૩

બાળવયે પરણી આપ, દુઃખ પામી અમાપ
ગયાં વિદેશે આપ, પ્રગટયાં છે મારાં છે પાપ—૨૮૪

રજની રોઈ વીતાવું, અન્ન ન લાવે ખાવું
ના ગમે ક્યાંય જાવું, એ દુઃખ મમ લાવું—૨૮૫

વાતો વિવિધ થાતી, હું તેથી શરમાતી
કરૂં રૂડી આંખ રાતી, વળી પુટતી આ છાતી—૨૮૬

ઉપર સાસુડી સંતાપે, માર મોંઘેરા આપે,
દે ગાળ ધારા ફાટે, રઈ ઉમર હતી માટે—૨૮૭

કહે શોક્ય છપરપગી, કહે મા તુ સગી
કહી વંડી વેશ્યા લાગી, વળી જા કહે સમુજગી—૨૮૮

મુને જાણી અનાથ, આમ તજીને લોક લાજ
કરે હાંસી તે સમીસાંજ, સાંભળે ન કે અવાજ—૨૮૯

નાથ દુઃખ એવાં સહીને, વળી વિજેગે રહીને
ના દાઢ કોને કહીને, દીન કાઢ્યા દુઃખી થઈને—૨૯૦

માટે પચીસ વરસે, પીયુને પામું હપે
જો આજનું એ ટાણું અમુલ એજ જાણું—૨૯૧

માટે પીયુજ આવો, રમીને, લ્યોને લહાવો
શાણુ શું શરમાવો, વળી હાથને દબાવો—૨૯૨

કરતી એમ હાવ લાવો, નયનાં ચણાં નચાવે
કરી એમ પાસ આવે, અંગે ઉમળકો લાવે—૨૯૩

પતિ જોઈ દુર ભાગે, તું આવ નહિ સાથે
મને વેમ કંઈક લાગે ના બ્રાંત મારી ભાગે—૨૯૪

તું તો મોટી છે નાર હું તો હજુ છું બાળ
નથી સમજ્યો હું સાર, માટે નારી તું વિચાર—૨૬૫

રતી રંગ કેવી રીત, હજુ જાણુ નવ પ્રીત
એ તો કહું છું ખચીત, માટે લાગે છે ખીક—૨૬૬

મુને જાવા દે તું નારી, થઈ ફજેતી તો તારી
હું કહું છું વારી વારી, છોડી દે મુને નારી—૨૬૭

હું તારે પાચે લાગું, હું કરગરીને માગું,
લે ટોપીને ઉતારું, તું ગણુ બાળ તારું—૨૬૮

મુને જાવા દે જીવતો, હું ઘણો તુંથી ખીતો,
લે હાર તુને આપું ના નામ ફરિશ આપુ—૨૬૯

એ સુણી પતીની વાણી, સતીએ બધી જાણી,
ના કાઢુ આમ લહાણી, આ રાત જાય ખાલી—૩૦૦

શું પીયુ આમ ખોલો દીલ અંતરથી ખોલો,
રંગે રમીને લહાવ, લ્યોને પછીથી જાવ—૩૦૧

હતી મોટી જો આપ, તો તો પરણ્યા શું કામ,
જીવતર માંડે નકામું, કયું તોયે શું આમ—૩૦૨

નાથ માટે નવ આશ, તમે ધરો નવ ખાસ;
અહિંથી જાવા નવ ફરિ, વાત ખરેખાત કહું—૩૦૩

હોય જતું રહેવું રાજ, મુને મારી નાખી આજ
પછી સીધાવો ને નાથ, છેલ્લી મારી એ વાત—૩૦૪

અલબેલા ઝટ આવો, જરા શંકા નવ લાવો,
શીઢ શાળા શરમાવો, કંઈક દયા દીલ લાવો—૩૦૫

સતી ગઈ કહેતી આઘી, નાથ ભેટવાને લાગી.
ગયો ખસી પીયુ હર, કરી હેયું ઘણું કુર—૩૦૬

જાય દાદર ઉઘાડી, તો છે સાંકળ દીધેલી,
પિયુ નિરાશ થયો છે, હોસ ઉડી તો ગયા છે—૩૦૭

ગઈ કેઠે હું તો દોડી લાવી નાથને હું તાણી,
બહાલા આમ શું કરો છો, સાને મુજથી ડરો છો—૩૦૮

આવ્યા ખહીતા ખહીતા નાથ, ખેઠા પલંગે સાથ,
લે કર હવે તું વાત, મારી જાએ મીથ્યા રાત—૩૦૯

કહો નાથ શું શું લાવ્યા, વિદેશથીજ આવ્યા,
મુજ માટે કંઈ છો લાવ્યા, કે ખાલી હાથે આવ્યા—૩૧૦

તું સાંભળને નારી, કરે વાત હું વિચારી,
હું ગણાવું જે જે લાવ્યો, જો જવાદે આ વારી—૩૧૧

લલે નાથ પછી જાને, જરા પ્રેમ પહેલો પાને
માટે મુખે નાથ ખોલો, હવે અંતર ખોલો—૩૧૨

ત્યારે સાંભળને નારી, લાવ્યો ઘણી ચીજ ભારી,
મતિ ચાલે નહિ તારી, એવી ઘણી તો છે સારી—૩૧૩

લાવ્યો આ ડાળા પચીસ, અંતર લાવીને હું રીશ
ખ્યાલા રકાળી છે વીસ, રોજ ઉકાળીને પીશ—૩૧૪

લાવ્યો બિસ્કુટ હબાર, ઉપર તાંબુલ બિહાર,
નહિ ચમચાનો પાર, મળશુ દીલદાર ચાર—૩૧૫

લાવ્યો કેપ હાંટ ભારી, તું તો સાંભળને નારી,
વળી અત્તરનો બહાર, ભર્યો ડબ્બો છે ચીકાર—૩૧૬

લાવ્યો કાંસકા નવીન, એ તો ચાલે ઘણા દીન.
શીશી કંકુની તો ખાર, કરૂં ટીલડી છીનાળ—૩૧૭

લાવ્યો નેકટાર્થ અપાર, સાથે પીત દસ ખાર
વળી કોલર અપાર, કાઢ્યો જનમારાનો કાળ—૩૧૮

લાવ્યો કોટ દશવીસ, કાઢી ભટકીની રીસ
લાવ્યો ઘણાય ખમીશ, પહેરી સાહેબ બનીશ—૩૧૯

લાવ્યો પાટલુન ત્રીશ કમરપટા તો પચીશ
વળી ખુટ લાવ્યો ખાર, તે તો ચાલે ઘણો કાળ—૩૨૦

સ્ટીક છતરી અપાર, દેવા ભેટ તેની વાર
સીંગારેટને ચીકટ ભર્યો બંડલ છે પુટ—૩૨૧

વાઇન વીસ્કીનો શોખ તેથી રાખો તેનો સ્ટોક
 બની બબરે ફરીશ શાહજહો હું ઠરીશ—૩૨૨
 લાવ્યો એવું હું તો નાર, બધું હજી છે તૈયાર
 તારે જોઈએ તે તો માગ મને માફી તું તો આપ—૩૨૩
 મને છોડું જો તું આજ, હોય કુળની તું લાજ
 વળી લાજ તુજ પાય હાય માફે શું થાય—૩૨૪
 સુણી પતીની વાણી સતી ઘણું ગલરાણી
 બોલી નાથ વાત જાણી આંખે લાવી પુર પાણી—૩૨૫
 લલે નાથ બધું લાવ્યા દીન કેટલાયે આવ્યા
 નથી એકે ચીજ બપની, હું નામ તમ જપતી—૩૨૬
 લલે નાથ નવ લાખ્યા પણ સાફે થયું આવ્યા
 હું તમ દર્શન ખ્યાસી તે મળી ચીજ ખાસી—૩૨૭
 હું દુઃખ મારાં ભુલી વળી જીંદગી અમુલી
 આવી નાથ મળ્યા આજે તેથી સારાં વાનાં થાશે—૩૨૮
 રમો નાથ આજ રંગે તમ ખ્યારીના સંગે
 એલાય જાળ તનની કે શાન્તિ થાય મનની—૩૨૯
 નવ વાર કરો નાથ ઝટ ઝાલો મારો હાથ
 પ્રીતે ભરીને બાથ કરો મીઠી મીઠી વાત—૩૩૦

અંગે પાણી વહ્યું જાય દીલે કંઈ કંઈ થાય
તપે કામથી આ કાય નાથ દુઃખ ન રહેવાય—૩૩૧

બોલ્યો પતિ ત્યાંતો વાણ સાંભળી નારી સુબાણ
તું તો આમ શું કરે છે દીલ માફ તો બળે છે—૩૩૨

મને છેતરીને આમ તને ફસાવ્યો શું કામ
ઉડી ગયા છે હોંસ, મુખે માફ આતો ઠોંસ—૩૩૩

તમે માંગો છો જે મુખ, હુંથી અપાય ન સુખ
હું તો આજ્ઞાની છું બાળ ઘણી મોટી તું છે નાર—૩૩૪

ભણ્યો ગુજરાતી હું સાત કર્યો અંગ્રેજી અભ્યાસ
ભણ્યો પુરો ઈતિહાસ, કરી કોલેજમાં વાસ—૩૩૫

પણ કરે આ તું ઠાઠ તેનો ભણ્યો નહી પાઠ
તેથી આવડે ન કાંઈ મીથ્યા રોકી રહી આંહી—૩૩૬

મારા મેતાજીતો પુરા હતા શ્રીમાન અધુરા
મારી માડી અનુભવી પણ વાત આ છે નવી—૩૩૭

વાત આવી નથી સુણી મને મારે અમથી દુણી
થઈ ગાંડી કે ગમાર કહું હું તો વારમવાર—૩૩૮

તાફ બોલવું જે થતું તે તો મને નથી ગમતુ
કરે હાથ લાંબા દુકા તે ગમે ના સમુજગા—૩૩૯

હવે છેલ્લું હું સુણાવું, કદી અહિં નહિં આવું
મને આવડે ન કાંઈ, તેથી લાગુ મારે પાય—૩૪૦

હું લે હવે જઈ છું, હું કારીગરને કહું છું
કરી એમ જ્યાં તે ઉઠે, લાગે સતિ ત્યાં તો પુંઠે—૩૪૧

નાથ ઉઠો છો શું આમ, જરા કરો આરામ
અધું શીખવાડું હું કે, છોડો હવે જવાનું—૩૪૨

હું પઢાવું પ્રેમ પાઠો, શીખો જુજવાને ઘાટો
જેથી રાતે રંગ માણો. અધી પ્રીત રીત જાણો—૩૪૩

જાણી સતીનો વિચાર, હવે ફરે ન લગાર
શોધ્યો પતિએ ઉપાય, હાય હવે તે શું થાય—૩૪૪

સાંભળ નારી ચતુરસુજાણ, મારે બધાનું એંધાણ
કરે વૃત્ત ખટ માસે, ત્યારે તો બધું થાશે—૩૪૫

મને રોકીને આપ, ના બહારીશ તું પાપ
પુન્ય થાશે અમાપ, માટે જવાહે તું બાપ—૩૪૬

બોલી સુણી તર્ક, ઘણાં દીન કર્યા વૃત્ત
હવે ત્યાગો સ્વામી આજ, દીન દાસીની કાજ—૩૪૭

નથી પુન્ય પાપ જેવું, શીઠ હાથ આવ્યું ખોવું
પછી ભવ બધા રોવું, એ મારે નથી જોવું—૩૪૮

(૪૫)

એવું સુષ્ટી પતિ ભાગે, પાછળ સતિ છોડી લાગે
ભરી નાથ બાથ વળગી ન કેમે થાય અળગી—૩૪૬
પીયું નાખીયા પલંગે, વસ્ત્ર ખેંચી લીધા અંગે
રહું અધુર જે અહિથી, ફરી કહીશું તે તહીથી—૩૫૦
વઢે વાણી કઠલાલકર કર, મગજરે વાંચી તર
ગતિ સતિની શી થાશે, હવે પછી તે વંચાશે—૩૫૧

તૈયાર છે.

તૈયાર છે.

વીરમય નગર

યાને

આગ લગાડનારી અબળા.

પૃષ્ઠ ૩૮૮.

ક્રી. રૂ. ૧-૮-૦.

સોળ વરસની સતિ

અને

નવ વરસનો પતિ

ભાગ ૭-૮.

રાગ-ખારમાસી.

પીયુ કરગરી પડ્યો છે સુતાં ખાટમાં રડ્યો છે
 નવ ઈલાજ જડ્યો છે વિધિ લેખ તો નડ્યો છે—૩૫૨
 ગઈ રજની એ ચાલી ના કંથે કહ્યું બહાલી
 કર્યો શ્રમ અતિસે ખાલી કંથે ખાંચ ન ઝાલી—૩૫૩
 કર્યો શ્રમ અતિસે અંતે તે જાણ્યું રાત અંતે
 પડ્યું તત્વ પીયુ પંથે નીર્માલ્ય નાથ અંતે—૩૫૪
 હાથે હવે શું કરવું મુઝાઈ મારે મરવું
 આ દુઃખ દીસ ધરવું ભવ પાર કયાં ઉતરવું—૩૫૫
 છે નાથ વ્યંટળ જેવા ના પામું કાંઈ સેવા
 નીમ્યા છે દુઃખ દેવા શી આશે કરે સેવા—૩૫૬
 પતિ ખાળ સાથ હરખે પરણીતી સોળ વરસે
 જાણ્યું તું કાંઈ વરસે કે દીન કામ સરશે—૩૫૭

પણ આશ એજ ઉડી ગઇ સોપારી વચ્ચે સુડી
 હું કુટાઇ રાંડ ભુંડી થઈ રેવું પડશે લુંડી—૩૫૮
 જીવાની મારી જાતી મુઝાય માડી છાતી,
 હું રાંડી હોત આથી, તો લહાય આ સમાતી—૩૫૯
 પતિ વીસ વર્ષ પુરા ન માલરાં અધુરાં,
 ના ઘર હજીય માંડયું, સંસાર સુખ છાંડયું—૩૬૦
 મુજ જેવડી જે સખીઓ, પરણીતી સાથ બધીએ,
 વળી સાસરીએ સાથે, ગઈતી નાથ પાસે—૩૬૧
 તે માંડી ઘર બેઠી, વ્યવહાર માંહી પેઠી,
 રમે બાળ તેની ગોઢે, જીલાવે ગીત ગાતે—૩૬૨
 પતિ મુજ પાસ પ્રેમે, લુંડી મઝા તે રેને,
 પતિ પ્રેમ પુર જેને, ન દુઃખ કાંઈ તેને—૩૬૩
 રે હાય સુખ માઈ, તે સાથે સરખાવું
 જમીન આલને જે છેદું, તેવું છે સુખ છેદું—૩૬૪
 હું થઈતી પ્રેમ ઘેલી, આ જીંદગીમાં પેલી,
 પતિ પરણે ત્યાં જીલે, ગયો પ્રેમ એ અમુલે—૩૬૫
 પતિ વિચાર્યા વિદેશે, ગયા તે બાળ વેશે,
 હું રહી ઓશીઆળી, રહીતી આશા ધારી—૩૬૬
 મુજ પતિ જ્યારે આવે, તવ સુખ પાછું લાવે,
 હતિ ધારણા એ મોટી, પડી સહુ તે જોટી—૩૬૭
 કર્તા—સંભારી દુઃખ જીનાં, આંસુ આવીઆં છે ઉનાં,
 રડે સતી તો છાની, જોઈને કંથની નાદાની—૩૬૮

સતી ધરાઈ રોઈ, ના છાની રાખે કોઈ,
 પીયું પાસમાં સુતો છે, રહ્યો એકી ટશે બેઈ—૩૬૯
 સતી રડતાં નિહાળી, દુઃખ તેનું દીલ ભારી,
 રહ્યો આંસુ નવ બાળી, રહી આંસુધારા ચાલી—૩૭૦
 ભવિ-સતિ શાંત થઈ પુછે છે, પતિ આપને આ શું છે,
 શા કારણે રડો છો, શા કારણે બગો છો—૩૭૧
 હું અભાગી પુરી, તમે તે સીર જુરી,
 કાતીલ બનીને છુરી, આજે થઈ હું શુળી—૩૭૨
 હું નાથ માફ માંગી, રહી છું જીવે જાગી,
 હું નાર નીરભાગી, ના આમ દોને ત્યાગી—૩૭૩
 માતાજી તમ જાણે, રૂદન થતાં આ ટાણે,
 ફજેતી મારી થાયે, ઈજત બધીએ જાએ—૩૭૪
 માટે રહોને છાના, જો હો પતિજ દાના,
 કારણ બતાવો આના, રડો છો આમ શાના—૩૭૫
 પતિ-પત્નિ રહીને બોલ્યા, પટ અંતરથી બોલ્યા,
 એ સુણ સતિ તું નારી, ના હોય ભુલ તારી—૩૭૬
 મુજ સાથ રનેહે પરણી, શી વાત કહું વરણી,
 હતી મુજ ઉમર નાની, હતી છંક તો નાદાની—૩૭૭
 એ કાળ માંહી તુને, ના સુખ કાંઈ દીધું,
 રમી બળતાં સંગાથે, યોવન અકાજ કીધું—૩૭૮

માતા પીતાએ તેવે વખત વીચારી કીધું
 સમજ્યા વિના એ સીધું જવા વિદેશ કીધું—૩૭૬
 ત્યાં દેહ મારી સુધરે માતા પીતા એ ધારે
 થયું ઉલટું ત્યાં મારે બધા પુરા વિચારે—૩૮૦
 ગયો વિદેશ પહેલો જોઈ થયો હું ઘેલો
 હતો પાસ પૈસો પુરો મુજ તાતે દીધેલો—૩૮૧
 ખરચો ઘણાય શોખે બધો વગર મોખે
 ચઢ્યો વ્યસને હું પુરો ન રહ્યો હું અધુરો—૩૮૨
 થયો હું ચાનો રસીઓ હોટલ માંહી ધસીઓ
 થયો શોખ શીગારેટ ના રાખતો હું છોટે—૩૮૩
 લોજ વીશીએ લમીને રોજ કોરૂ જમીને
 મુજ હોજરી આ કુલી ગયો શોખમાં હું ડુલી—૩૮૪
 થયો વીસ્કીનો શોખી બધો આધાર નાખી
 બન્યો ઘેનમાં હું ઘેરો પ્રીકો પડ્યો છે ચહેરો—૩૮૫
 છતાંય ટાપ ટીપે રહે તો કાંઈ ખીકે
 થઈતી ઉંમર મારી આવતી સમજણુ સારી—૩૮૬
 મીત્રો તણી મીટીંગે ચર્ચાય વાત રંગે
 વિષય તણી તો વાતો કરી વિતાય રાતો—૩૮૭
 દોરાયું લક્ષ તેમાં માનીને સુખ એમાં
 વીતાવું દીન તેમાં લલનાની પુરી લહેમાં—૩૮૮

મીત્રોએ હુઃખ જાણી લીધો મુને તાણી
 વેશ્યા ગૃહો ખતાવી મને દીધો દોભાવી—૩૮૬
 હું રોજ ત્યાં જાતો વિદાશે થાતો તાતો
 સુણી મધુરી વાતો હું રોજ ત્યાં ધવાતો—૩૮૭
 કંઈ આળ એમ કાઢ્યો અતિસે મોજ માણી
 જીવન થતું એ જાણી પછીથી ધુળ ધાણી—૩૮૮
 ઉંમર હજીય કાચી કરી ગમારી સાચી
 નિસ્તેજ મુખ માંડે થયું છે રોગે કાળું—૩૮૯
 શ્રીકાશ દેહ મારે ન શકિત રહી લગારે
 અંગ વ્યાધીથી ખવાયું અને ના જરા ખવાયું—૩૯૦
 ચળે વ્યસન પડીઆ આ દેહ સાથે જડીયાં
 લવસુખ બધા ટળીઆં કમભાગ્ય મારાં ઘડીઆં—૩૯૧
 કંટાળ્યો હુઃખ જેથી હું આવ્યો અહિ તેથી
 અહિંઆ થઈ ફેરેતી તજ આશ તું હવેથી—૩૯૨
 તું આશ જેની રાખે તે મુખ તું ન ચાખે
 નિરમાલ્ય દેહ મારી એ કહું સતી વિચારી—૩૯૩
 હું ધારી ખેડો એવું હવે નહિ હું જીવું
 હું ક્ષય થકી પીડાઉં તો શક્તિ ક્યાંથી લાવું—૩૯૪
 જીવન સહુણી તાર કરી મુકયું અકારં
 મેં ખોલ્યું નકાં બારં હુઃખી જીવન તાર—૩૯૫

રે હાલ દુઃખ તારે જોઈને દીલ મારું
 રહી રહું છે આજે સલુણી તુજ કાળે—૩૯૯
 કર્તા—પતિનું દુઃખ જાણી સતી મુજણી શાણી
 વીચારી વદી વાણી પતીની વાત જાણી—૪૦૦
 સતી—ઓ નાથ મારાં પ્યારા કાલે થશેજી સારા
 દીન આવશે ઉજળા તજે ઉચાટ પ્યારા—૪૦૧
 દાસી તમારી હું તો હાજર હજુર છું તો
 ન દુઃખ હવેથી આપુ ન નાથજી સંતાપુ—૪૦૨
 પોઢોને પીયુ મારા જી થાવાને મુખારા
 આ વાયુ ઢોળે દારા કોકીલ કંથ મારા—૪૦૩
 કર્તા—પતીને ઉંઘ આવી સતી વીચારી લાવી
 સતી—વિચાર ઉર લાવી દશા અરે શી આવી—૪૦૪
 પતી વ્યસન પુરાં એકે નહી અધુરાં
 આ તેથી વંઠ્યાં મુળાં કરમાયાં કુલ કુળાં—૪૦૫
 અરે ખરીજ ખીડી વળી તે નર્ક સીડી
 તે બંધને દે બીડી હરામ એવી ખીડી—૪૦૬
 ખીડી દીવાના પીતા ન પાપથી એ ખીતા
 ચઢાવે ચીત ચાળે નખોદ કંઈક વાળે—૪૦૭
 લાખોની લાજ આટે ખીડી પીવાને માટે
 ભટકાય હાટ હાટે ખીડી પીવાને માટે—૪૦૮

(૫૨)

ગંધાય શ્વાસ એવો સંડાસ દાર જેવો
 વળી કાળજી જલાવે ખરે ક્ષયથી પીડાવે—૪૦૯
 અંતે મોત બીડી આણે સમજી તે કોઈ જાણે
 મીથ્યા મુરખ તાણે બીડીથી મોજ માણે—૪૧૦
 બળ્યો ચા તણોય ચરકો મુખેથી લાગે મરકો
 જીવન ખુવાર થાતું એવી અભાગી ચા તું—૪૧૧
 લોહી માંસને તું બાળી બનાવે દેહ કાળી
 બાહેર ઉકાળે જેવી અંદર જલાવે તેવી—૪૧૨
 ઘણા પીઆક તારા તણી રહે છે દારા
 નરો વ્યંદળ જેવા કરે છે તુજ સેવા—૪૧૩
 ઘણા પીઆક તારા થઈ વાંઝીયા રૂપાળા
 ફકડ ફરે તે સારા હરહમ તને પીનારા—૪૧૪
 ઘણા પીઆક તારા ગયા તજી સંસારા
 ઉગતી જીવાની આલ્યા એ નર્ક પંથ આલ્યા—૪૧૫
 માટે તજે જે ચાને ભવ તરે એ બહાને
 નહીં તો નખોદ કાઢે જો જો તો ઘોળે દહાડે—૪૧૬
 દાડ દિવાના પીતા નહીં ધર્મથી એ ખીતા
 સોગંદ જુઠા એ ખાતા ઉપાડતા એ ગીતા—૪૧૭
 વીપરીત બુદ્ધિ થાતી દાડની સેવનાથી
 થતો નર્કનો એ સાથી દાડની સેવનાથી—૪૧૮

દાડથી ફાગ ખોલે, નરક દાર ખોલે
 ગણાય શ્વાન તોલે, લોકો ભુંડાઈ ખોલે—૪૧૯
 ઇજ્જત કાંકરા એ થાતાં, ગાંઠેથી ગર્થ બતાં
 અંતે ખરાબ થાતા, દેહ દર્દમાં પીડાતાં—૪૨૦
 બધાં વ્યસન એવાં, સમજીએ છોડી દેવાં
 આ દુઃખ મારે આઠ્યું, એ વ્યસને સમજાવ્યું—૪૨૧
 ધીક્કાર દાડ ખીડી, ધીક્કાર ચા તું ભુંડી
 ધીક્કાર પેદા કરતાં, ધીક્કાર સેવનારા—૪૨૨
 અબજાની આશ તુટે, એ પાપ તમ પુઠે
 સૌભાગ્ય માફ તુટે, એ પાપ તમ પુઠે—૪૨૩
 ધીક્કાર એમ દેતી, શ્રીટકાર મુખ કહેતી
 સતી ગઈ છે ઉંઘી, મુખેથી શ્રાપ દેતી—૪૨૪
 અધુરી વાત વીતી, સાસુએ બાંગ દીધી
 સાસુ-હજીએ રાંડ ઉઘે, ના કામ કંઈ સુઝે—૪૨૫
 કર્તા-ઝબકીને સતી બગી, સાસુની ખીક લાગી
 નીસાસા નાંખી ઉઠી, કામે જઈને લાગી—૪૨૬
 સતીને સાસુ કહેતી, મુખેથી ગાળ દેતી
 હવે નથી હલેતી, કરોને કામ તેથી—૪૨૭
 તું ખાઈ રાંડ ફાટી, દેખાય રાંડ ઘાટી
 છે પુત્ર મુજ નાનો, વેશ્યા તમેય માનો—૪૨૮

તું આંખ કાળ જેવી, સાક્ષાત કાળી દેવી
 તે જોઈ પુત્ર બીહીતો, નથીય આતો પીતો—૪૨૯
 રાંડ વંતરી તું પુરી, બધાય કરમે સુરી
 સુજ છોકરાને સુળી, સમી તું રાંડ ખુરી—૪૩૦
 માટે નીચુંજ ન્યાળી, તું ચાલજે હત્યારી
 નહી તો દશા તારી, ખુરી થવાની ભારી—૪૩૧

કર્તા-સતીને એમ આરે, નીત સાંજ ને સવારે
 કહેતી ઘેર ને બારે, વહે તે સાથ ગાળે—૪૩૨
 સતી આંસુડા નિગાળે, ચઢે તે કોણ વારે
 સામો શબ્દ જો ઉચ્ચારે, તો માર કંઠક મારે—૪૩૩
 સતીના એમ જાતા, દીનો બધાય દુઃખના
 કંકાસના પ્રતાપે, ઉડ્યા ઉઘાસ મુખના—૪૩૪
 સાસુના આમ તાપે, સતી તો રોજ ત્રાસે
 વળી થતી નીરાશે, પતીની જાય પાસે—૪૩૫
 સસરોય દુઃખ દે છે, મુખેથી ગાળ દે છે
 ગધેડી ઘોડી કે છે, હમેશ ત્રાસ દે છે—૪૩૬
 ના એકે ઠામ ઠરવા, સતીને સાસરીમાં
 હજુ ન હામ હારે, વિશ્વાસ છે હરીમાં—૪૩૭
 કરતાજ લોક ચેષ્ટા, સતી જ્યાં બહારે જાયે
 ફટકેડ ટોળી માંહે, સતીની વાત થાયે—૪૩૮

છીનાળ ધારી તેને લાંપટ પુરૂષ કરતા
 છળવા સતીને બળથી વિચાર કાંઈ કરતા—૪૩૯
 ભ્રમ ભરેલી રીતે સતી રહેતી ખીતે
 બળવાન શતરૂ ઘરમાં અબળા એ ત્યાં શું જીતે—૪૪૦
 અહિંયાં પતીની સ્થિતી ગંભીર ઘણીય થાતી
 શક્તિ હવેય જાતી અશક્તિ ઉભરાતી—૪૪૧
 લાલી ગુલાબી મુખની પ્રતિદીને જ ઉડતી
 અશક્તિ અંગે આવી કાન્તિજ શ્રીકી પડતી—૪૪૨
 સતિનો સાસુ સસરો ચિંતા કરે છે સુતની
 કરાવે દોરી ધાગા ઠરાવે બાધાં ભુતની—૪૪૩
 એકે ન ટેકી લાગે ન દુઃખ એથી લાગે
 ઉલટું વધારે લાગે ના દુઃખ એથી લાગે—૪૪૪
 બોલાવ્યા ભેશી જતીઓ બતાવી ગૃહ દશાઓ
 ભેશી બતાવે એવું ગૃહ જાપને જપાવે—૪૪૫
 ભેશી જપે છે જાપો જેથી કપાય પાપો
 ભુવા ઘણાય ધુણે હમેશાં બેસી ખુણે—૪૪૬
 આવી અનેક રીતે ખરચું ઘણુંય નાણું
 ના પુત્ર સાભે થાયે ના સુધયું એ ટાણું—૪૪૭
 વૈદ્યો બોલાવ્યા ઝાઝા આવ્યા પરગામ કેરા
 બતાવી નાડી સુતની જમાવ્યા વૈદે ડેરા—૪૪૮

માત્રા વિવિધ જાતી એ હૃદમાં અપાતી
 છે લોલ બંગ કેરી અખરખ તામ્ર કેરી—૪૪૯
 સાકર શીરા તે ઉપર કઢાવેલ દુધ પાએ
 ન ટેકી તોય લાગે સાને ન પુત્ર થાએ—૪૫૦
 પછી ડાકટરો બોલાવ્યા એમ. ખી. એસ. થયેલા
 એલેમ એન્ડ એસે જે પાસ થયેલા—૪૫૧
 છે શીર હેટ શોભે ચરમાં નયને આપે
 આળખાય સૌથી પેલા વળી કેશ ફેન્સી આળે—૪૫૨
 ભરી ડોઝ વીરકી પાએ વાઈન દેશી ઝાઝો
 દવા વિદેશી બીજી ભર્યો ખાટલો મઝાનો—૪૫૩
 પણુ તે પીવાડી થાક્યા ના ફેર કાંઈ લાગ્યો
 સતી તણાય દુઃખનો દીવસ આવી લાગ્યો—૪૫૪
 એકે ન ટેક લાગી સાસુ કે સસરાની
 સતી ને માથે ધારી ચઢાવ્યું આળ જાણી—૪૫૫
 સાસુ કહે સતીને આ રાંડ ફાટી હાવે
 તું ડાકણી છે પુરી તુજ ગુણુ એ કહાવે—૪૫૬
 મુજ પુત્ર ખાજો ભોજો લઈ અખર તે ખાંતો
 વૃથા અમારો આજે મનખો કીધાય ખાધાય—૪૫૭
 બે પુત્ર મારો મરશે તો તારે મરવું પડશે
 એ જાણુજે તું સાચું તું મોત એજ વાંચું—૪૫૮

કર્તા-સતી સાંભળી રડે છે વીધી લેખથી નડે છે
 ઉત્તર કાંઈ ના જડે છે ખુણે ખેસીને રડે છે—૪૫૯
 સતીના દીન જાતા કઢાપા રોજ થાતા
 ન આપતું કો સાતા વઢે છે શખઢ તાતા—૪૬૦
 એક દીન સાધુ આઁયો ભીક્ષાનદેહી કરતો
 સતી પતીને જોઈને ઉચાટ દીલ કરતો—૪૬૧
 શોકે છવાયું મુખડું સતી પતીના દુઃખથી
 નીરખે જોનાર એવું કીધું છે મુખ દુઃખથી—૪૬૨
 સસરો-પુછે સતીનો સસરો મહારાજ કેમ લાગ્યું
 વિલાયું મુખ શાથી શું દુઃખ આંહી જાગ્યું—૪૬૩
 ખાવો-ખાવો ઉઠયો ત્યાં ખોલી વળી તે દીલ ખોલી
 શું શેઠજી જીવો છો તમ પુત્ર ખાય ફેલી—૪૬૪
 તમ પુત્રને ડાકણ વળગી છે શેઠ ભારે
 તેથીજ મૃત્યુ આનું હું દેખતો અત્યારે—૪૬૫
 શેઠ-તવ શેઠજી ત્યાં ખોલ્યા એ ખાપુજી એ સાચું
 મુજ પુત્ર રોજ ગળતો તમામ કહેવું સાચું—૪૬૬
 મહારાજ કોણ એવી વળગી છે જીવ લેવા
 માલુમ નથી એ પડતું બતાવો સાધુ દેવા—૪૬૭
 ખાવો-એ શેઠ મુણ કહું છું બાધાય તેની દઉં છું
 તમ ઘર તણી કો નારી તેણે કરેલું ધારી—૪૬૮

ના નામ તેનું આપું પણ કષ્ટ એજ કાપું
જે હોય વિચાર કહેજે નિશ્ચીત થઈને રહેજે—૪૬૬

શેઠ-સુણીને શેઠ ત્યાં તો મહારાજ પાય પડીયા
મહારાજ આજ મારા નગીએ આવી ચઢીઆ—૪૭૦
ઓ બાપજી દયાથી મુજ પુત્રને જીવડો
અતિ ઉપકાર થાશે બદલો વાળીશ સારો—૪૭૧

બાવો-બાવો વધો ત્યાં વાણી ઓ શેઠ જીવો જાણી
રહેઠાણુ માફે પાદર એક વડની એવાની—૪૭૨
તમ પુત્રની વધુને સંધ્યા સમે વિચારી
એકલી અખોલ લેજે તે પાસ આવે મારી—૪૭૩

હું મંત્રી જળ આપું તમ પુત્ર કષ્ટ કાપું
સંભાળી લાવે તેને ઓળો પડે ન જેને—૪૭૪
નહિ તો નકામું થાશે તમ પુત્ર જીવ જાશે
માટે સમજાવી વહુને લેજે એ સાચું કહુને—૪૭૫
ના વહેમ કોઈ રાખો નહિ તો બધુંય બગડે
દીન આઠ પાવું પડશે તો દઈ પાછું પડશે—૪૭૬

શેઠ-સુણીને શેઠ બોલ્યા મહારાજ એજ રહેલું
મુજ પુત્ર સાજે થાશે તો આવશે એ પહેલું—૪૭૭
શીરપાવ સારો દઈશું મહારાજ પુત્ર ઉઠે
સુધરી એ જાય બાજી કદાપી દઈવ તુઠે—૪૭૮

બાવો-સુણીને બાવો બોલ્યા, શેઠ શું એ બોલ્યો
 શીરપાવ દેઈ સારો, શું ભાર મુજ તોલ્યો—૪૭૬
 સાધુ કહાપી મરતા, પૈસા ગૃહે ન કરમા
 દુઃખો વેઠે એ વનમાં, કહી રહે ન ઘરમાં—૪૮૦
 છે બેન માતા જેવી, સ્ત્રી જાત આખા જગની
 મરતાંય યોગી મનમાં, વાતો કરે ન લગની—૪૮૧
 માટે ન શેઠ મારે, પૈસો ન એક જોઈએ
 પરમાર્થ કામ મારે, કરવું બતાવ્યું કોઈએ—૪૮૨
 કર્તા-તે કહીને એવું ચાલ્યા, બાવોજી ભાર મુકી
 સતીનાં સાસુ સસરો, ગયાં છે લાન ચુકી—૪૮૩
 સસરો-સતી બોલાવી પાસે, કહ્યું તહાં ખુલાશે
 કહોને સાચુ ગોરી, તમોથી ત્યાં જવાશે—૪૮૪
 સાધુ છે સત્ત્વ ગુણી. ન આવે આંચ ઉની
 પતિ તમારો જીવે ન કરશે ઉની કુની—૪૮૫
 સતી-સતિએ વાત સુણી, શોકે ભરાઈ ત્યારે
 રે હાય કેમ કરવું, વગર મહોતે મરવું—૪૮૬
 સંધ્યા સમય જાવું, એકાંત વેળા ત્યાંહી
 અબજા અકેલી હું છું, ન બેલી મુજ ત્યાંહી—૪૮૭
 માટે ઓ સાસુ સસરા, સંગાથ કોઈ હોશે
 તો જઈશ સાધુ પાસે પતિ જીવ્યાની આશે—૪૮૮

સાસુ-સાસુ વદી સપાટે, ઓ રાંડ આ શું બોલે
 પડશે જવુંજ તારે, નાહક નકામું બોલે—૪૮૯
 ત્યાં જાય જીવ તારો, પરવા ન તેની ધારી
 ચાહે તે ભોગે ત્યાંથી, જળની લઈ આવ ઝારી—૪૯૦

સતી-સતિએ વિચારું મનમાં, હું ના કહીશ આંહિ
 મુને તો માર મારે, પડશે જવુંજ ત્યાંહી—૪૯૧
 દીનેશ ઈશ મારો, કરજે બચાવ સારો
 કરજે શીયળ રક્ષા, લેજે તું પ્રાણ મારો—૪૯૨
 અનાથ હાથ ભેડી, ઓ નાથ તુને કહે છે
 શીયળ ન ભ્રષ્ટ કરજે, તદાપી પ્રાણ હરજે—૪૯૩
 પતિ થવાને સાબ, લીધી છે આજ બાધા
 તે ઇશ પાર પાડે, સંકટ પડેલાં આડે—૪૯૪

કર્તા-કરતી વિલાપ આવા, તઈયાર થાતી જવા
 સંધ્યા પડી છે જ્યારે, વસ્રો સજ્યા છે ત્યારે—૪૯૫
 આંખેથી આંસુ ધારા, વરશી રહી ચોધારે
 તીમીર ઘોર જામ્યું, તવ નીકળી તે બહારે—૪૯૬
 ધુંધટ ઘણેરો તાણી, મનમાં ધરી એધાણી
 તરકટ બધુંએ જાણી, ખીકે બદે ન વાણી—૪૯૭
 પ્રીય વાંચકો ઓ મારા, પીડાય ત્યાં શી દારા
 કઠલાલકર તે તો અવર ભાગ માંહિ છે તો—૪૯૮

(૬૧)

સોળ વરસની સતી

અને

નવ વરસનો પતિ

ભાગ ૯-૧૦.

રાગ-ખારમાસી.

સતી ગઈ છે ત્યાં તો, છે પર્ણકુટી જ્યાં તો
ત્યાં શીવ કેરું દહેરું, શોભા આપતું અનેરું—૪૯૬
સરીતા વહેતી સારી, દેખી મુઝાય નારી
અખળાનું અંગ તેનું, ડરે છે દીલ તેનું—૫૦૦
રાત્રી અતીશે કાળી, દેખી મુઝાય નારી
નિર્જન બધુંય લાસે, તેથી એ નારી ત્રાસે—૫૦૧
ખોલે શિઆળ વનમાં, સતી ડરે છે તનમાં
તથાપી બવા તેણે, હીંમત ધરી છે મનમાં—૫૦૨
સરિતા વહેતી ખળખળ, કરતી ઉચ્ચાર પળપળ
ઉપબવે ત્રાસ ભારી, સહે શી રીતે નારી—૫૦૩
વેગેથી વાયુ વાતો, સતીનો જીવ બતો
પડ્યા અનેક પડતા, અતી સતીને નડતા—૫૦૪

ચોધાર નયને રડથી, વળી આખડતી પડતી
 દુઃખેથી પાપ ધરતી, ઉચ્ચાર કાંઇ કરતી—૫૦૫
 અરેરે દેવ આશું, કરી યુરી દશા શું
 અખળાની જાત ધારી, હિંમત ચલાવી સારી—૫૦૬
 કોમળ કુસુમ માથે, ગીરી ચઢાવ્યા સાતે
 પ્રભુ હજાર વાતે, અરે શું ન્યાય આતે—૫૦૭
 ધાર્યું તું દુઃખ દેવા; ઉગારી શુંય લેવા
 એ દેવ આજ માફ, ખોવાયુ પાન કાઢુ—૫૦૮
 આ દુઃખથી ઉગારી, લ્યો સ્વર્ગમાં સ્વીકારી
 દઈ ધ્યાન પ્રભુ ધારી, એ અર્જ સુણી મારી—૫૦૯
 કરીશ આત્મ હતા, ના અર્જ આ સુણાશે
 નહીં એ દેવ તમને, એ સર્વે પાપ થાશે—૫૧૦
 સંકલ્પ આમ કરતી, ધીરેથી કાપે ધરતી
 આવી મઢીની પાસે, અનેરી આજ આસે—૫૧૧
 પતિ નીરોગી થાસે, તવ કષ્ટ દુર થાશે
 સહન કરેલું હજુડ, સફળ તો ત્યારે થાશે—૫૧૨
 સુંદર નદીને તીરે, યોગીરાજની મઢી છે
 પુરાણું શીવ દહેડ, શોભા કરે અનેરું—૫૧૩
 મહુલી એક ત્યાંહી, યોગી ખીરાજ્યા માંહી
 ધીમે પ્રકાશ બળતો, ના કણું સાદ પડતો—૫૧૪

સાતા વળી સતીને, એ જોઈને જતીને
 દવા ત્વરાથી લઈને, જઈ પહોંચીશ હું પતીને—૫૧૫
 અહિં યોગી બેઠા જપતા, સતીના જાપ જતાં
 નિહાળી રાહ નયનો, કયા છે રાતાં રાતાં—૫૧૬
 યોગીને મન આશા, વિચાર સુજે ખાસ્યા
 અહિંઆ એ નારી આવે, અતીશે રોડે લાવે—૫૧૭
 અહિં ન કોઈ એનું, ઉપરાણું લેય એવું
 કહેતાં કબુલ થાશે, ભવ દુઃખ મારે જાશે—૫૧૮
 વિચાર એવા કરતા, સતીનું ધ્યાન ધરતા
 ઉઠીને જોતાં વળતાં આવીને પાછા ઠરતા—૫૧૯
 પગરવ સુણ્યો એવે, યોગીજી કાંન દેવે
 ઉઠીને આમા ધાયા, ભરી લાભુત કાયા—૫૨૦
 સતી છુપાતી આવે, યોગીજી જોતા લાવે
 અતિસે હર્ષ લાવે, સફળ દાવ હાવે—૫૨૧
 સતિ નીકટ આવી અતિશે ખીક લાવી,
 યોગીની દેહ આજે, કતાંત કાળ લાગી—૫૨૨
 પાયે પડી તે દુરથી વાણી વહે ન મુખથી
 હૈયું ભરાઈ આવ્યું, રૂદન કરે છે દુઃખથી—૫૨૩
 યોગી વધ્યા ત્યાં મુખથી નારી શું આમ ડરતી
 તું રાખ હામ હૈયે અહિંયા ન કોથી ડરતી—૫૨૪

ન બીક વાઘ વરૂની, ન બીક ચોર કેરી
 આનંદ ભુમી અહીંઆ, અહિંઆ, મળ અનેરી—૫૨૫
 સતિ વદી ત્યાં વાણી, પીતાળ આપો પાણી
 બધને પતિને પાવું, જોડી અહિં ન થાઉં—૫૨૬
 સાસુડી મારી લઢશે, મોડું થયું છે માટે
 સસરાનો ક્રોધ કરી, એ જીવતીય દાટે—૫૨૭
 દયા કરોને બાપુ આ દીકરીને તારો
 કરો વિદાય વહેલી, ન એક આરો મારો—૫૨૮
 યોગી ભવાં ચઢાવી, વદ્યા તે ક્રોધ વાણી
 અમથા શું ખડાના કાઢે, સતી થઈને શાણી—૫૨૯
 ગાંડું વદે શું આવું, વદે ન મુખ આવું
 જો હોત પાણી પાવું, તો શીઠ તને લાવું—૫૩૦
 બાણી બુઝીને બાળા, કરીએ ન આમ ચાળા
 આવો સૌભાગ્ય મારા, વદો ન આવુ દારા—૫૩૧
 રંગેથી સહી રમીએ, કેલી અનેરી કરીએ
 સફળ સંસાર કરીએ, પડીને પ્રેમ દરીએ—૫૩૨
 યોગીની વાણી સુણી, બધુંય લોહી સુકયું
 યોગીની વાણી સુણી, સતીનું દીલ દુખ્યું—૫૩૩
 પગે ભરાયુ પાણી, યોગીની નેમ બાણી
 જીવ્યાની આશ ત્યાગી, રહી ધંશ દાદ માગી—૫૩૪

ધરીને હામ હેયે, સતી વદી છે સામું
 યોગી પીતાજી જેવા, વદો શું ગુરૂ દેવા—૫૩૫
 હું આવી આજ આંહી, છું મહુ' બીક ત્યાગી
 પતીના સુખ કાજે, આપદ બધીય માગી—૫૩૬
 સતીનો ધર્મ મારો પતિના જીવ માટે
 આ દેહ મુજ અપુ', પતિના જીવ સાટે—૫૩૭
 લંપટ ન માનો મુજને, હું દીકરી તમારી
 તમે ગુરૂજી જેવા, હો સીખ મુજને સારી—૫૩૮
 વિચારી બોલ બાળા, અહીંયા ઉપાય તારા,
 ન ચાલસે કદાપી સતી દઈશ શ્રાપી—૫૩૯
 જાનનમ જાય તારા, પતિ કદાપી આજે
 ન નાવું ધોવું ન મારે, બોલાવી મુજ કાજે.—૫૪૦
 યોગી વદો શું આવું, જરા તો બીક રાખો
 અબળા કૃસાવી આવી, ન સ્વાદ સારો ચાખો—૫૪૧
 ન શ્રાપ કાંઈ ચાલે, ન માર કાંઈ સાલે
 અહિંઆ કોઈ ન માફે, પ્રભુ વીના ન ધાફે—૫૪૨
 માટે લવારી ત્યાગી, આપો દયા વીરાગી
 માયા બધીય ત્યાગી, જરા જીઓને જાગી—૫૪૩
 યોગી વદયા ત્યાં એવું, સતી બધુંય જાણું
 કબ્જો અનેક વેઠ્યાં, તો આવીયું આ ટાણું—૫૪૪

હું નાતનો છું તારી હતી ઉમેઢ ભારી
 ઓળખ મને તું નારી, મુતી મધુરી મારી—૫૪૫
 તુને પરણાવીને જ્યારે, કરી માગણી મેં ત્યારે
 જાઈને સુખ તારૂં; ઘેલુ થયું તું મારું—૫૪૬
 પણ તાતે તારી જાણી, ઉમર ઘણેરી મારી
 પછસો ન પુરો દીઠો, તેથી તું દેહ જાળી—૫૪૭
 તે દીનનો હું ઘેલો, ફરું છું તુજ કેડે
 ઉપાયો કંઈક કીધા; મળવાને તુજ પેરે—૫૪૮
 ન કાવીઓ હું ક્યાંહી, તો આવીઓ હું આંહી
 આજ બનાવી આવી, લગાવી સારી આવી—૫૪૯
 અહીંઆ તું આજે કબજે, પડી છું નારી મારે
 વિચારી બોલ બાળા કરવું છે કેમ તારે—૫૫૦
 સુણીને આવી વાણી, ભયભીત થઈ છે બાળા
 હવે શું આંહી થાશે, લાગ્યાં ક્યાં ભોગ મારા—૫૫૧
 હવે જો હીંમત હારૂં, પાપીનું થાય ધાયું
 ભીડીરે હામ માથે, લડું હું શીર સાટે—૫૫૨
 મરવાનું આજ મારે, નિર્માણ છેજ કીધું
 સતીએ ધારી એવું, વીચારી એજ લીધું—૫૫૩
 પછી વદી તે વાણી, યોગી વદી શું જાણી
 હસે તમારૂં સાચુ, પરંતુ છેજ કાચુ—૫૫૪

સતી ભલેથી મરશે, કદી ન બીજે વરસે
 સાતા પીતાએ જેવો, પતિ દીધો તે દેવો—૫૫૫
 આપણી એ નીતી, સતી પાણીની રીતી
 ન પાળતાં એ બીતી, આવે હબર મીતી—૫૫૬
 દયા જો હોય દોને, બધી મળક છોડી
 ના નહીં તો કહોને, હું જાઉં જેથી દોડી—૫૫૭
 યોગી વદયા ત્યાં વાણી, દબાવવા ન આંહી
 માનીશ કદાપી નાહી, ધકકેથી લઈશ માંહી—૫૫૮
 હવે સતીએ જાણ્યું, અહીં આમ વાશે વાણ
 પાપી આ લાજ લેશે કલંક શીર દેશે—૫૫૯
 વિચાર આવો કરતી, પાછાં ડગાં એ ભરતી
 અરેરે સિંહ પાસે, શિયાળ જેમ ડરતી—૫૬૦
 ટકકર મુખેથી ઝીલે, પાછી પડે તે ચીલે
 યોગી ઉભા છે સામા, વદન કરીને વીલે—૫૬૧
 આ નારી જાય ચાલી, યોગીને ભાસ્યું જ્યારે
 નયન બન્યાં છે રાતાં, ચઢ્યો છે દોધ ત્યારે—૫૬૨
 અરેરે લક્ષ આળ્યો છટકી શું જાય આજે
 આ દેહ ખવાર કીધી, અરેરે જેને કાજે—૫૬૩
 તીલક કરે જ્યાં લક્ષ્મી, શુ ભાલ જોવા જાઉં
 ગૃહે પધારે ગંગા, મુહુર્ત જોવા જાઉં—૫૬૪

અભાગી હોય જે તે, અવસર અમુદ્ય ચુકે
 ચાલીને આવી રંભા, તો કોણ એને મુકે ?—૫૬૫
 નિશ્ચય કરીને આવો, બોલ્યા બળેથી આવો
 દયા જ દીલે લાવો સાંજે સલુણી જાવો—૫૬૬
 ડગલાં કહીને ભરીયાં, સતીને સ્નેહ કરવા
 આવો સલુણી આજે, આવોને દુઃખ હરવા—૫૬૭
 સતીએ જાણ્યું હવે પાપી પડ્યો છે પુઠે
 છે દેવ કોપ કરીએ શું આમ અહીં રૂઠે—૫૬૮
 સતી ત્વરાથી ચાલી, મઠી બહાર આવી
 પાપી પડ્યો ત્યાં પુઠે, અંતરે રોષ લાવી—૫૬૯
 સતીને ઝાલી કમરે, ખસે ઉપાડી જ્યારે
 વિધુત પડતી તેવે, સતીને લાગ્યું ત્યારે—૫૭૦
 સતીને ક્રોધ ચડીએ, પાપીના કૃત્ય સામે
 અબળા બની ત્યાં સબળા, કર્યો પ્રહાર સામે—૫૭૧
 કરીને બાણ ઝાઝુ પાપી કનેથી છુટી
 કુદીને લાત મારી, યોગીની મોત ઘુંટી—૫૭૨
 અબળતાએ વાગી યોગીના મર્મ સ્થળમાં
 પોકારતો એ ધરણી યોગો પડ્યો છે કાળમાં—૫૭૩
 પાપીની આ હશાથી, સતીને શોક વાપ્યો
 મરણ અરેરે પામ્યો આ યોગ કયાંથી આંચો—૫૭૪

સતી વીચાર કરતી, ઉભી છે ભાન ભુલી
 દુર્ભાગ્ય કેરા યોગે, સતી જવાનું ભુલી—૫૭૫
 પાપીને કળ વળતાં, ઉઠીને આવ્યો ધાઈ
 રંડા ઉભી તું રહેને, અહીંથી ક્યાં તું જાએ—૫૭૬
 આલીને બળથી બાળા, પાપી ધરીને દહાળા
 કોથે ઉપાડી બાળા, કરવાને કર્મ કાળાં—૫૭૭
 પાપીના બળ આગળ, સતીનું શુંય આવે
 કરી પછાડા થાકી, બની સતી બે હાલે—૫૭૮
 ગઈ ભાન સતી ભુલી, જીવ્યાની આશા મુકી
 અહિં પાપી કુર પુરો. દયા ગઈ છે મુકી—૫૭૯
 અશકત અંગ સતીનું, ધીમેથી લાગ્યું પડવા
 તેવે તો પાપી ત્યાં તો, લાવ્યો છે ઘાટ ઘડવા—૫૮૦
 સતીની લાજ જતાં, ન સાંભળી કે જોઈ
 વળી રામ રાખે જેને, ન ચાખતું એ કોઈ—૫૮૧
 સતીને દુઃખ પડવા, નીમ્યું છે જગત સાથે
 કુલટાને સુખ દેવા, પ્રભુ મથે છે સાથે—૫૮૨
 સતીના દુઃખ અંતે, સ્વર્ગીય સુખ મળતું
 કુલટાના સુખ અંતે, અતીવ દુઃખ મળતું—૫૮૩
 અહિંયાં સતીની આવી, સ્થિતી દુઃખે ડુબેલી
 અહિંયાં ન કોઈ તેનું, અરેરે હાય ? બેલી—૫૮૪

વેળા અણીની આવી, સતીએ ચીસ પાટી
 જંગલ બધુંય ધુજ્યું, ધુણ બધીય ઝાડી—૫૮૫
 એવે અવાજ આવ્યો, સખુર પાપી રહેતું
 ન કર્મ કાળુ પાપી, કરીશ ના અરે તુ—૫૮૬
 તુજ કૃત્ય કેરો બદલો, દેશે પ્રભુજી આજે
 છે પ્રેયો સહાય માટે, પ્રભુજી મુને આજે—૫૮૭
 કહેતામાં આવી નર તે. પાપીને કંઠ વળગ્યો
 સતીની છાતી પરથી, ઉઠાડી દીધો અળગો—૫૮૮
 ધરણીએ ઢાળ્યો તેને, અતીશે માર મારી
 વળી મુખેથી વહતો, બતાવ શકિત તારી—૫૮૯
 ઢીચણ મુકીના મારે, પાપી થયો બેભાને
 પડ્યો તે હામ હારી, મરી ગયો તે જાણે—૫૯૦
 પછીથી દોર લાવી, હાથે પગેથી બાંધ્યો
 વળી તે સ્થંભ સાથે, બળેથી તેને બાંધ્યો—૫૯૧
 અહિંયાં સતીની સ્થિતી, બેભાન માંહી પુરી
 તે નર ગયો તે પાસે, સતી રહી ત્યાં ઝુરી—૫૯૨
 વસોએ ઠીક કીધાં, આશ્વાસનાય કરતાં
 નાખે સમીર મુખ પર; પાણી તે પાય ડરતાં—૫૯૩
 કંઈ કાળ વીત્યો એવો, સતીનો શ્વાસ આવ્યો
 જીવ તો ગયેલો ઉડી, હવે ઠેકાણે આવ્યો—૫૯૪

ઉઘાડી આંખ ભેતી, વળી તે દાખી દેતી
 અતીશે કષ્ઠ અંગે, સત્કાર મુખે લેતી—૫૯૫
 હવે તો ભાન આવ્યું, ઉઘાડી આંખ ભેતી
 અવર પુરૂષ દીઠો, નિહાળી જ્યાંરે ભેયું—૫૯૬
 ભયભીત તેથી થાતી, આખો મીંચાઈ ભતી
 બાણી ગતી સતીની, એ નર ભરાઈ છાતી—૫૯૭
 બોલ્યો મધુરી વાણી, ડર તબે એ નારી
 પાપીને દેઈ શીક્ષા, હું રક્ષા કરે તમારી—૫૯૮
 નિર્ભય તમે છો નારી, નીરખોને આંખ બોલી
 સતીએ નિહાળી ભેયું, ત્યારે જરાય બોલી—૫૯૯
 માગીને પાણી પીધુ, બેઠી જરાય થઈને
 બોલી મધુરી વાણી, જરાક થાક ખાઈને—૬૦૦
 અજ્ઞાત નરના સામુ, એકી નજરથી ન્યાળી
 નિર્ભય હવે તો થઈને, બોલી મધુરી વાણી—૬૦૧
 અહિયાં તમે તો ક્યાંથી, આવ્યા છો મારી બહારે
 એળખ તમારી આપો, ઉપકાર કીધો ભારે—૬૦૨
 અબળાની અર્જ એ છે, હરી કલ્યાણ કરશે
 છો ગાય વારે ધાયા, તે શુભ સાદું વળશે.—૬૦૩
 મરતી બચાવી સાથી, આ દુષ્ટના પંજથી
 ઉપકારી નર તેમાં. કયા સ્વાર્થના સરવાથી—૬૦૪

હસીને નર બોલ્યો, બાળા વિચારી બોલો
 ન સ્વાર્થ મારો કાંઈ, શું કામ આવું બોલો—૬૦૫
 દુનીયા બધીમાં ભાળો લપટ નરો ભરેલા
 ના ના હજુય કંઈ તે, નીતી રીતી ભરેલા—૬૦૬
 ઓળખાણુ આપું કાંઈ, હું ઓળખું છું તમને
 મુકીશ ઘેર આવી, તવ સાતા મુજ વળશે—૬૦૭
 તૈયાર થાવ ઉઠો, વિલાંબ કરો ન હાવે
 રાત્રી ઘણીય ગઈ છે, વિલાંબ કરો ન હવે—૬૦૮
 વળી સતી ત્યાં બોલી, હવે શું ઘેર આવું
 પાપીએ બ્રહ્મ કીધી, હું મુખ ના બતાવું—૬૦૯
 ઉપકાર આપ ભારે, મેં અંતરે ઉતાર્યો
 તમો સીધાવો મુખથી, મેં શ્રય પંથ ધાર્યો—૬૧૦
 સરીતા વીધેજ અહીંથી, પડતું મુકીશ જઈને
 આ પાપી દેહ ટાળી, પવીત્ર સ્વર્ગ જઈને—૬૧૧
 માટે મુને મરવા, જવા દો કર્મ કરવા
 તમો તમારે પંથે, સીધાવો કહું છું અંતે—૬૧૨
 બોલ્યો પુરૂષ વાણી, સતી સુંણીને શાણી
 તમ ધારણાએ બોટી, નવ દેહ તમારી બોટી—૬૧૩
 પાપીના બ્રહ્મ કરતા, પહેલાં હું તો આવ્યો
 પાપીને દેઈ શીક્ષા, તમ ધર્મને બચાવ્યો—૬૧૪

હું કસમ ખાઇને કહું છું સચવાયો ધર્મ પુરો
 જુઠી ન મુજ વાણી વિચાર ટાળો પુરો—૬૧૫
 મરવા ન દેઉં હજ તઇયાર થાવ જાવા
 થોડામાં સમજી જાવો ટાઇમ નથી સમજાવા—૬૧૬
 સતી સુણીને વાણી ઉઠીએ સાચુ જાણી
 ચાલીએ નરની સાથે રરતો વિતાવી વાતે—૬૧૭
 આંચું છે શહેર પાસે, દાખલ થઇ ત્યાં નારી
 પાછળ વળીને જીવે. ના નર ગયેલો ભાગી—૬૧૮
 વીરમય થઇ તે નારી, આ નર ગયેલો ભાગી
 કૌતક અનેરૂ આતો, સતી રહી છે ભાગી—૬૧૯
 શું સ્હાય મુજ કરવા, આવ્યા શ્રી નાથ આંહી
 પંચાળી સ્હાય કીધી મને ગણી શું માંહી—૬૨૦
 ના ના નથી હું એવી સ્થીતી વિષે ચઢેલી
 પામર હજીય નારી કરે શું બહાર મારી—૬૨૧
 ત્યારે શું કોઇ લાંપટ, ખાજી હજીય ખીછાવે
 ફસાવી કંઇક મુજને, સંકટ હજીએ લાવે—૬૨૨
 વિચાર આવા કરતી, સતી અતીશે કરતી
 ત્વરાથી ચાલી જાએ મધ્ય શહેરની મોજારે—૬૨૩
 સંકટ કાંઈ ન આવ્યું સતીનુ ઘર આવ્યું
 ધીમેથી ખેંચીતાં ખાળા, ગૃહ દ્વારને ખખડાવ્યું—૬૨૪

છતાં ન કોઈ જાગ્યું, નિશા વિતી વધારે
 પોકાર કંઈક પાડ્યા ન બોલે કે લગારે—૬૨૫
 હવે તો થાકી સતીએ નિશ્ચય કર્યો છે એવો
 પછી તો બહાર રહેવું ના સાદ કાને દેવો—૬૨૬
 વિચાર એનો કરીને ધરણી પરે તે સુતી
 શ્રમીત દેહ તેની છતાંય આંહી સુતી—૬૨૭
 સહન કરે છે કષ્ટો નીજ ધર્મ રાખવાને
 હજુય-નીમ્યું ન હતું શુભ સુખ આપવાને—૬૨૮
 વિચાર આમ કરતાં નીદ્રા સતીને આવી
 રજની ગઈ છે આલી. દીનકર સવારી આવી—૬૨૯
 સતી છતાંય ઉંઘે શ્રમીત થયેલી દેહે
 સાસુજી વહેલાં ઉઠ્યાં સતીને નવ દેખે—૬૩૦
 પથારી ભેઈ પહેલી પછી તે બહાર નીકળી
 દીઠી સુતીને સુતી, અતિશે રોષ કકળી—૬૩૧
 પાસે જઈને તેલે પ્રહાર લાત કીધો
 પુછ્યા વિના એ કાંઈ અતિશે માર દીધો—૬૩૨
 થાકી તે ગઈ જ્યારે શરૂઆત ગાળ દીધી
 રાંડ અકેલી અહીંઆં સુતાં જરાય ખીતી—૬૩૩
 છીનાળ શાના સુખમાં અહીંઆં રહી તું ઉંઘી
 તું કર્મ રાંડ કાળાં વળી પુરી તું ગંદી—૬૩૪

સતી મુંઝાએ મુખથી, બેઠી રહે છે દુઃખથી
 દે ઝમ દાઝ્યા ઉપર, દયા નથી એ દીલમાં—૬૩૫
 વળી સતીને પુછે, દવા તું લાવી ક્યાં છે ?
 યોગીએ આપી તે તો, બતાવ ઝટ ક્યાં છે ?—૬૩૬
 સતી વઢી ત્યાં ધીમે, સાસુજી દુઃખ દીધું
 યોગી નથી એ ભોગી, અતીસે દુઃખ દીધું—૬૩૭
 દવા ન કાંઈ આપી, છે ઉલટી સંતાપી
 પ્રભુએ લાજ રાખી, તે આવી આંહી સાજી—૬૩૮
 સતીની વાણી સુણી, સાસુ ભરાણી કોધે
 પતી બોલાવી તેણે, કરી છે વાત બધે—૬૩૯
 તમે જાવ સાધુ પાસે, ખરીજ વાત લાવો
 યોગીને પુછો વહેલા, તાકીદે અહીં આવો—૬૪૦
 સસરો સતીનો હાવે ગયો છે સાધુ પાસે
 અહીંઆં સતીને ગાળે, સાસુ ઘણી સંતાપે—૬૪૧
 એ રીતે કાળ જોતાં, સસરો સીધાવ્યા પાછા
 આવ્યા અરેરે લાવ્યા, સતીના દોષ ઝાઝા—૬૪૨
 સંદેશ સાધુ સુણીને, સતીનું મોત આવ્યું
 અતીસે માર મારે, ફરી કયું જવાનું—૬૪૩
 હજુય સાંજે જાવા, સતીને કીધું બાવે
 તેથી તો ત્રાસ આપી, સતીને સમજાવે—૬૪૪

(૭૬)

પડી છે સાંજ તેવે, સતીને કીધું બવા
 સતીએ સુણી વાણી, લાગી અતી ગભરાવા—૬૪૫
 કરે છે આનાકાની, તો માર ગાળ પડતી
 છતાંય બેઠી બળથી, ના એ મારથી એ ડરતી—૬૪૬
 સંધ્યા પડી છે જ્યારે, આવ્યો છે સસરો ત્યારે
 સતીને કરથી ઝાલી, બળેથી ખાર કાઢી—૬૪૭
 પછીથી દ્વાર કીધું, લઈ સાથ માંહી આલ્યા
 લઈ શહેર બહાર આવ્યા, યોગી અવાસ આલ્યા—૬૪૮
 સતીને મુકી ત્યાંથી, સસરો સીધાવ્યાં પાછા
 અંધારૂં આંહી પડયું, સતીના હાલ આ શા ?—૬૪૯
 પ્રીય પાઠકોજ આંહી, આરામ કંઈક લ્યોને
 કંઠલાલ કર કહે છે, અવર લાગે ગઈશું તેને—૬૫૦

(૭૭)

સોળ વરસની સતિ

અને

નવ વરસનો પતિ

ભાગ ૧૧-૧૨.

રાગ-ખારમાસી.

નીર્જન ભુમીમાં ખાળા રહી અકેલી દારા
સસરાને લેશ તેની દયા ન આવી જેની—૬૫૧
વિખુટી ઝુરે હરણી, સતી રડે છે વરણી
ન કોઈ તેતું આંહી નીર્જન ભુમીની માંહી—૬૫૨
અરેરે હાય આ શું કરી વિધી દશા શું
સસરાને સાસુ મારાં પુરાં બન્યા હત્યારાં—૬૫૩
કસઈ થકી એ ભુંડા દુનીઆં કહે છે રૂંડાં
પણ દુઃખ મુજ ઉંડા દુનીઆ કહે છે કુંડાં—૬૫૪
સુણે ન માફ કોઈ મફ લલેને રોઈ
ઉપરાણું કોઈ માફ લેતું નથીય માફ—૬૫૫

છતાં પતીએ હું છું વિધવા સમાન નારી
 પતિનું સુખ તો હું પરવારી હાય હારી—૬૫૬
 પ્રભુ તું સ્હાય કરજે, દાસીને દીલ ધરજે
 ભીડે તું કામ કરજે દાસીને દીલ ધરજે—૬૫૭
 વીચારો આમ કરતી, સતી વીતાવે ધરતી
 સ્મરણ હરીનું કરતી, તજીને ડર ઉચરતી—૬૫૮
 રાત્રી વહેતી કાળી ભેઠ ધીર જાય હારી
 દેખી મુઝાય નારી છે એકલી ખીચારી—૬૫૯
 તમરાનાં શબ્દ થાતાં ઘણાં શીયાળ ગાતાં
 નીર્જન વન લાગે તે ભેઠ ખીક લાગે—૬૬૦
 તેવી અંધારી રાતે ન કોઈ તેની સાથે
 તેવામાં સાદ પુઠે સંભળાયો ગાન સાથે—૬૬૧
 વાંચક સુણી દ્યો અહિંઆ તે ગર્વ અહીં ભાખુ
 કે નર ધીમેથી આવે પાછળ થયો છે લાગુ—૬૬૨

જંગલમાં વ્યભિચારીનો ભેટો.

(રાગ ખુને જગર કે પીતી હું)

વ્યભિ-નાશોચો સલુણી શ્યામારે હું આવું કરવા બહાર
 દીલખરમાં દીલમાં લાવોરે હું છું તુજ રક્ષણ હાર ટેક—૬૬૩
 ભીંજવી અશરૂથી છાતી જતી કયાં ચો મહમાતી
 અંધારે ઠોકર ખાતી ગુણગાન વિભુના ગાતીરે હું—૬૬૪

ઉભી રહે અખળા આજે, ના ના જરા તું આજે
 હું આવ્યો તારા કાજે મમ પ્રેર્યો શ્રી ગજરાજેરે હું—૬૬૫
 સતી--છે કોણ હયાળુ દેવા, આયા જે સ્હાયજ દેવા
 કહો શું છે લેવા દેવા, કંઈ ખખર અંતર કહેવારે હું—૬૬૬
 વ્યલિ--આવોને રામા આઘાં શું આમ બનેલાં બાધા
 અહિં ઉર દુનિયાનો ત્યાગો ન હઠશો આધારે હું—૬૬૭
 સતી--આધા રહી વાતો કરજો ના મુંજ સામેસંચરજો
 ઝટપટ ખુલાસો કરજો જોઈ વાણી વેણ ઉચરજોરે હું—૬૬૮
 વ્યલિ--હું તો છું તમ અનુરાગી હું કેમ શકું તમ ત્યાગી
 લગની આતમથી લાગી, આવ્યો હું પાછળ લાગી હું—૬૬૯
 સતિ--હિણુલાગી એ શું બોલે, ગરવો થઈ શું ડાલે
 મુજ તોલ અરે શું તોળે, તુજ મોત ચઢયું હિં ડોળે હું—૬૭૦
 વ્યલિ--કાલે મેં તુજને રાખી, રાખી પણ મેં ના આખી
 આવી ચઢ્યો હિણુલાગી, તેણે આશા મુજ લાગીરે હું—૬૭૧
 સતી--પાપી શું પુંઠે ધાયો, કાલે શું ના કમાયો
 કુકર્મે ના તું કાવ્યો, તોયે તું શાને આયોરે હું—૬૭૨
 વ્યલિ કાલે હિણુલાગી મળીઓ આજે અહિં ચાટળીઓ
 એવો સંદેશો મળીઓ, આવી અહિં તેથી મળીઓ—૬૭૩
 જો હું ના અહીં આ આવું, તો ધાયું તે તો જાવું
 તુજ સસરા સાથે કહાવ્યું, હું એ આશાએ આવ્યો—૬૭૪

સતી--સસરો શુળી જો તો, આ કરવાથી ફજેતા
 હું ધાં શ્રેયજ તે તો, મુજ વેરી સસરો છે તોર હું.—૬૭૫
 વ્યભિ--છે સસરો તારો સારો, સંસાર સુધારે તારો
 તુજ કંથ હવે મરનારો, તેથી ગણુ મુજને તારોરેહું—૬૭૬
 સતી--પાપીટળ અહિંથી આઘો, તું બહોત બનેલો આઘો
 આશા મારી એત્યાગો, હવે મહોત પ્રભુ પાસે માગોરે—૬૭૭
 વ્યભિ--માનીજ શ્યામ માં અહિ કોણુ હવે છે તાં
 નહિ માને જો તું માં, સીતમ તુજ પર ગુજારે હું—૬૭૮
 સતી--નિશ્ચય મેં ધાયું મરવું તો શાને તુજથી ડરવું
 કર હોય લલે જે કરવું, તુજને હત્યા દઈ માવું હું—૬૭૯
 જીવતાં મુછ વાળ ન જડશે, કેશરી કેરો શું વળશે
 મણી સર્પ છતાં ના મળશે, સતી તેવી તુજને વરશે હું—૬૮૦
 વ્યભિ--આશું બોલે છે બાળા ના કર અમથી અહીં આળા
 તુજ કારણુ લરીક્યાળા, ફરી થાક્યો ચરણે પાળારે. હું—૬૮૧
 આવો અલબેલી આવો શીઘ્ર આમ કરી તલસાવો
 મેં રાખ્યો તમ પર દાવો, તો રહેમ દીલ કંઈ લાવોરે—૬૮૨

સતિ પર હુમલો.

(રાગ અસલનો)

કહીને એમ તેણે, સતિનો હાથ આલ્યો
 આવોને આમ શ્યામા કહીને કંઈક આલ્યો—૬૮૩

સતીએ જોર કરતાં હિંમત હૈયામાં ધરતાં
 પાપી પીટયાં શું મરતો જેખ્યો કહીને કરતો—૬૮૪
 છટકીને દોટ મુકી, પાપીની ચોટ ચુકી
 પાપી પુઠેથી ધાયો, વિચાર કંઈક આવ્યો—૬૮૫
 હિંમત ઘણીય હોય, ગણાય તોય અબળા
 શું ગાય જાય ક્યાંએ સીંહો છુટે જ્યાં પ્રબળા—૬૮૬
 સતીને શ્વાસ ચઢીઓ, ચરણો શ્રમીત થાતાં
 પાપીએ પુઠ લીધી, સતીને જાણ થાતાં—૬૮૭
 પડી તે ભાન ભુલી, આપઘાત એજ કરવા
 હજી કસોટી કરવા, પ્રભુ ન દેજો મરવા—૬૮૮
 પાપી પુઠેથી આવ્યો, જોઈ સતી હરખાયો
 મુખ ઉપર રૂમાલ નાખી, સુતી મુઝાંમાં નાંખી—૬૮૯
 સતી ભેભાન થાતાં, વધ્યો ઘણું હરખાતાં
 હવે સતી ક્યાં જતાં. શું ના તમે હરખાતાં—૬૯૦
 અતીશે શ્રમ આપ્યો, બદલો દઈશ હાવે
 એ શ્રમ સફળ તો થાતાં, હુ ભોગવીશ ભાવે—૬૯૧
 સતીને લીધી ખાંધે, ચાલ્યો તે વાસ જ્યાં છે
 જંગલ વિષે તે આવ્યો, નીજ વાસ એજ ત્યાં છે—૬૯૨
 ખાલી હતી ત્યાં પેટી, સુતી સુવાડી તેમાં
 સગવડ હતીય એવી, હવા ભરાય તેમાં—૬૯૩

પેટી ઉપાડી માથે, ચાલ્યો તે ખુશી થાતો
 નિર્ભય બનેલો એ તો, ત્વરાથી રાહ જાતો—૬૯૪
 રાત્રીના ત્રણ વાગે, સ્ટેશન મહીં તો આવ્યો
 દુર ઘેશ નાસી જાવા, વિચાર એ બનાવ્યો—૬૯૫
 પુરા તે ચાર વાગે, ગાડી તહાં તો આવે
 ત્યાં ચુધી પેક પેટી, કીધી ઉમંગ ભાવે—૬૯૬
 અડકાવી પેટી સારી, તાળું તે વાસી દીધું
 ઉપર લપેટી કપડું, જતન સરસ કીધું—૬૯૭
 તેવે તો ગાડી આવી, પાર્સલ કરાવી પેટી
 ટીકીટ કરાવી બેઠો, પેટીને મુકી હેઠી—૬૯૮
 વાંચક હતો આ નર તો, સાધુના વેશ પહેલા
 સતી છળવાને માટે, મઠી મહીં રહેલા—૬૯૯
 તેમાં ન તેને કાવ્યું, સસરાની સાથ કહાવ્યું
 રક્ષક સતીનો થઈને તેણે, કયું આ કાવ્યું—૭૦૦
 અહીંથી રાવે તેણે, જેરામ નામ રાખ્યું
 યાત્રાનું કાઢી બહાનું, ફરવાનું એણે રાખ્યું—૭૦૧
 અહીંઆ કહેજો કઈએ, પકડાઈ જાય કર્મે
 લોકોમાં એ અધર્મ, પીટાય પાપી કર્મે—૭૦૨
 કરી વિચાર આવો, દુર દેશ નાસી જાવા
 સતી પુરી ફસાવા, લેવા અનેરા લહાવા—૭૦૩

એ ચાર દીન થાતાં પુરી અયોધ્યા જ્યાં છે
 ‘જેરામ’ થઈને નિર્ભય ઉતાર્યો અરે એ ત્યાં છે—૭૦૪
 શોધીને ધર્મશાળા, સગવડ તમામ વાળી
 લઈને એકાંત ઓરડી, પેટી તહાં ઉતારી—૭૦૫
 જાત્રાર્થે કંઈક આવ્યા, ગુજરાતી જન ઝાઝા
 ઉતર્યો એ ધર્મશાળા, આવ્યાં હતાં તાબાં—૭૦૬
 વિચારી લાલ એનો, જેરામ ખુશી થાતો
 અહિં સુખીજ થઈશું, મળ્યો છે યોગ એતો—૭૦૭
 દિવસે વાતો કરશું, રાત્રે એકાંત થઈશું
 જાગૃત કરી સતીને, અતિ મોજથી રમીશું—૭૦૮
 બાહર કદાપી જઈશું, અસબાબ સોંપી દઈશું
 દેશી છે એજ માટે, નીરાંત વાળી જઈશું—૭૦૯
 આજે છે દીન પહેલાં, બહુ દીનથી ઈચ્છેલો
 બજારે જઈ તેથી, સતી રીઝાય તેથી—૭૧૦
 સાધન બધાય લાવું, રસોઈ પાણી કરવા
 દાગીના કંઈ લાવું, સતીને ખુશી કરવા—૭૧૧
 જઈ હું પેટી સોંપી, ગુજરાતી એક તેને
 ન કોઈ તેને અડકે, ચેતાવી દઈશ તેને—૭૧૨
 વિચાર આવો કરીને ગુજરાતીને બોલાવ્યો
 જેરામ સાદ દેતાં તે હર્ષભરે આવ્યો—૭૧૩

વઘી જેરામ ત્યાં તો, ઓ ભાઈ દેશી તેથી
 તમોને કામ સોંપ્યું, વિશ્વાસ પડે જેથી--૭૧૪
 હું જાઉં બહાર ફરવાં, ત્યાં સુધી અહીં રહેજો
 આ પેટી માંહી મારી કીમતી ચીજો તે જોજો--૭૧૫
 ન કોઈ તેને ખોલે, તપાસ એજ રાખો
 ખોલેથી જીવ તેનો, અને તો જાય મારો--૭૧૬
 એવી ચીજો છે માંહી, માટેજ ભાઈ કહું છું
 તપાસ પુરી રાખો, વિશ્વાસ આપ રહું છું--૭૧૭
 ગુજરાતી બોલ્યો ત્યારે, વિશ્વાસે આપ જાઓ
 નિર્ભય રહેજો એથી, સુખેથી જઈને આવો--૭૧૮
 અહીં પરદેશ આવ્યા, જ્યાં આપણું ન કોઈ
 મળ્યા ત્યાં એક દેશી, સહોદરા તે ભાઈ--૭૧૯
 જેરામ ખુશી થાતો, બજારે જવા લાગ્યો
 વિચાર કંઈક આવ્યો, પાછો વળી તે આવ્યો--૭૨૦
 વળી કહે છે વરણી, જતન કરીને જો જા
 ઉઘાડશે જો કોઈ મરી જશે એ તે તો--૭૨૧
 ગુજરાતી કહે છે ભાઈ, નિર્ભય થઈને જાઓ
 પ્રીકર તજીને એની, બજાર જઈને આવો--૭૨૨
 વળી ગયો તે આવો, પાછો વળીને તે આવ્યો
 ભાઈ જરૂર જો જો, કહી ગયો તે પાછો--૭૨૩

એવી રીતે તે પાછો, જઈ ચાર વાર આવ્યો
 પછીથી હામ ધારી, બનર માંહી આવ્યો—૭૨૪
 જેરામની વૃત્તી જોઈ, ગુજરાતી વહેમ લાવ્યો
 સી ચીજ પેટી માંહી, કીમતી ભરીને લાવ્યો—૭૨૫
 આતુર કેમ આવો, પેટીમાં શું એવું
 જોખમ ગમે તે થાયે, નિશ્ચયે તે જોઈ લેવું—૭૨૬
 વિચાર એવો કરીને, પેટીનું તાળું ખોલ્યું
 પછીથી ધીમે તેને, પેટીનું પડ ઉકેલ્યું—૭૨૭
 અંદર જુએ જ્યાં નીરખી, ગુજરાતી જાય હબકી
 અરેરે હાય આ શું, ગુજરાતી જાય ઝબકી—૭૨૮
 જરૂર ખુન કરીને, પાપી પેટીમાં લાવ્યો
 સુંદર સ્વરૂપની નારી, તે શીદ મારી લાવ્યો—૭૨૯
 રઠીઆળી રંભા કરતાં, કાંતી છે ચંદ્ર જેવી
 અપસરા સમાન નારી છે કોઈક દેવી જેવી—૭૩૦
 ગુજરાતી મુખ તેને, ધીમેથી હાથ દે છે
 ધીમે જરાક લાગ્યો, ગરમ શ્વાસ લે છે—૭૩૧
 બ્રહ્માંડ જીવ તેનો, રહેલો તેને લાગ્યો
 ધીમેથી બહાર કાઢી, નીરખીને જોવા લાગ્યો—૭૩૨
 અંગો બધાય સાજાં, વીચાર તેથી કીધો
 પાપીએ પાપ કરમેં સ્ત્રીનો હવાલ કીધો—૭૩૩

કામણુ કરેલું કંઈએ, મુછાં નારી આ છે
 વીચારી એવું લીધી, હોસ્પીટાલે તેણે—૭૩૪
 હવાખાને તે મુકી, પાછો આવ્યો ત્યાં તો
 હતીએ ધર્મશાળા પેટી છે ખાલી ત્યાં તો—૭૩૫
 વિચાર કરતો બેઠો પેટી છે ખાલી તેમાં
 જેરામ ન જાણે તેવું, ભરવું હવે શું એમાં—૭૩૬
 પાપીને પાપ શીક્ષા, જરૂર કંઈક દેવી
 વીચારી ધીર તેણે, ધારીને ઉર એવી—૭૩૭
 પેટી ઉઘાડી મુકી, ભાતુ ઉઘાડું મુક્યું
 પેટીનું દ્વાર તેણે, જુગ્તે અડાડી મુક્યું—૭૩૮
 જરાક હાલ જેવે, અડકાય આપ મેળે
 યુક્તિ લગાવી એવી, બેઠો જઈ તે દુરે—૭૩૯
 ઘડીકવાર થાતાં, વાંદર ઘણાંય માતાં
 ખાવાનું નેઈ હપે, આવ્યાં ઘણાંય ધાઈ—૭૪૦
 મસ્તાન એક વાંદર, પેટીમાં કુદી પડીયો
 ખાવાને ભાતુ ભાવે, પેટી મહી તે પડીયો—૭૪૧
 પેટીનું દ્વાર તેવે પડ્યું ત્યાં આપ મેળે
 ગુજરાતી દોડી આવ્યો તાણુ તે વાસ્યું—૭૪૨
 વાંદર ખીજાયો ભારે, પેટીમાં લાત મારે
 થાક્યો પછાડા ખાઈ ત્યારે રહ્યો સમાઈ—૭૪૩

પછી ગુજરાતી ધીમે, પેટી કરીને સીધી
 કપડું ઉપર ખીછાવી, હતી એ તેમ કીધી—૭૪૪
 પછીથી બહાર ત્યાંથી ગયો તે ધીમે ચાલી
 જેરામ સાંજે આવ્યો, રમવાને રંગ બહાલી—૭૪૫
 પેટી હતી ત્યાં જોઈ મનમાં ખુશી તે થાતો
 મદન તણા તે તાપે આવેશ ના સમાતો—૭૪૬
 ગુજરાતી આવી તેવે, જેરામ સાથ વદતો
 પેટી તમારી ભાઈ જે સાચવી છે મેં તો—૭૪૭
 સોંપી હતી તે જેવી સંભાળી લ્યોને તેવી
 જોખમ હવે તો મારે તે ઉતરું અત્યારે—૭૪૮
 મુને ફીકર બહુ થાતી તમો ન આવ્યા તેથી
 દીલગીર ઘણાય થાતો, શું થઈ આ ફજેતી—૭૪૯
 તેવામાં આવી પહોંચ્યા, હરખ્યો ઘણાય તેથી
 જોખમ ઘણેરૂં ઉતરું, આ પેટી સોંપી તેથી—૭૫૦
 જેરામ પેટી જોઈ, બદ્યો ખુશીથી વાણી
 ભાઈ હવે તો જાઓ, રાખ્યું ઘણેરૂં પાણી—૭૫૧

છાંદ-કટાવ.

સાખી-ગુજરાતી વદીને એવું, ગયો તેહ ચુકાવી દેવું
 હવે જોઈ લ્યો વાંચક મારા, જેરામ તણા અહીં ચાળા—૭૫૨

કટાવ.

ભવન બતાવ્યું ભલકા ભારે, કરી રોશની અંદર ખહારે
 લેખ ઉંચા મેકરનું લાવ્યો, બાણે વીવા આજે આયો—૭૫૩
 દીવા કરીને હોલ બનાવ્યો, બાણે દીનકર ઉગી આયો
 વળી રસોડે પેસી પોતે, સરસ બનાવી રસોઈ જો તે—૭૫૪
 દાળ ભાત ને શાક કરીને, ગોળતણા કંસાર વળી તે
 ખાંડતણું ના નામજ લીધું, અપશુકનીયું તે તો સીધું—૭૫૫
 તૈયારીથી ઢંકી ચુલે, ગરમા ગરમી રહે અણમુલે
 ગરમ કીધું પાણી ન્હાવાને, થાક સતીનો તો બવાને—૭૫૬
 સુગન્ધીદાર સાણુ પણ મુકયો, વળી પાટલો તેના ચુકયો
 અલંકાર પણ વીધવીધ બતી, વસ્ત્રોછે પણ વીધવીધભાતી—૭૫૭
 ખુબીદાર બસ્માની સાડી, પહેરે લાડી જરા ન બડી
 ચોળીમાં પણ ચીત લગાડી, ખુદ્દિને લાંબી પહોંચાડી—૭૫૮
 કદાચ ચોળી હોયે આડી, છતાં કુચ દેખાયે દાડી
 અમ્મલને એવી પહોંચાડી, એહ વસ્ત્રની ચોળી ફાડી—૭૫૯
 વળી ચણીયો લીધો તેવો, ચાલો વાંચક જોવા જેવો
 અહાં ઉતર્યાં જોવા દેવો, ભાત બતમાં આતો કેવો—૭૬૦
 અરે ચણીયા સાથે સાડી, ડબલ પટે પણ દે દેખાડી
 અંગ બધુ એ દે ઉઘાડી, એવા ચણીયા સાથે સાડી—૭૬૧
 મુકયાં વસ્ત્રોએ બાહર કાઢી, દીધાં સતીનાં ભાગ્ય ઉઘાડી
 પલંગ વળી લાવેલો લાડે, ચોરડી માંહી તે પણ ઢાળે—૭૬૨

તળાઈને તે પર ઓરાઢે શોભાવી તેને ઓછાડે
 વળી વિચાર એવું ધારે, સતી રંગ રમશું અત્યારે—૭૬૩
 મદન મોજ મારીશું આજે ઇંદ્ર સુખ આ જોઈ લાજે
 વિષ્ણુ સરખા બળશે દાઝે મુજ વિષ્ણુ વૈભવ કોણ છાજે—૭૬૪
 આમ વિચારે ભાવી સુખને તે સંભારે હસતો હાલે
 પેટી જોઈ હૈયું ઠારે, હવે સુંદરી કાઢું બહારે—૭૬૫
 એમ વિચારી પડદો કાઢે, કુંચી ધીમે તેહ લગાડે
 વળી જોઈ તે બાહર આવે, રખે કોઈ દોડીને આવે—૭૬૬
 દાર હોલતું વાસી દીધું, સાંકળ મારી તાળું દીધું
 કામ એમ ચોક્કસ તો કીધું પછી કામ એ કરમાં લીધું—૭૬૭
 પછીથી નિર્ભય થઈને પોતે, ખોલ્યું તાળુ જોતે જોતે
 પેટી ડેર દાર ઉઘાડ્યું, અંદર સુતેલું કેા ભાળ્યું—૭૬૮
 વસ્ત્ર ઉપર તો છે ઓરાઢયું, નીજ કરે જેવું ઓરાઢયું
 ખુશ થયો અંતરમાં એ તો, સુંદરી આ જીવે છે તેતો—૭૬૯
 પછી ધીમેથી તે તો ખોલ્યો હર્ષાવેશે એ બહુ ડાલ્યો
 સતી સુંદરી આવો બહાલાં, હવે નહિ તલસાવો ઠાલાં—૭૭૦
 એમ કહીને બાથ ભરે છે, કપી સુતેલો તેહ ડરે છે
 થાકીને અકળાયો એતો રીસ ભરેલો પોઢ્યો તે તો—૭૭૧
 હુપ હુપ કરતો જાગી ઉઠ્યો, ખરી રીસથી તે તો રૂઠ્યો
 જેરામને કંઈ વળગ્યો તરછોડ્યો નવ થાએ અળગો—૭૭૨

ધાજેરે કોઈ ધાજે બાપુ મને બચાવો તો બદલો આપુ
 હાય ભુત આ નીકળ્યું કયાંથી કાઢે જીવ આ તનડામાંથી—૭૭૩
 ખુમો પાડી કંઈ જેરામે પણ ત્યાં કોઈ શાનું આવે
 વળી ખારણા સામે દોડે કપી ત્યાં પણ આવે જોડે—૭૭૪
 અંગ બધું ઉઝરડી નાંખ્યું નાક ગાલ સઉ કરડી ખાધું
 લોહી લુહાણું અંગ યયું છે ભાન વસનું અરે ગયું છે—૭૭૫
 નમ્ર વેશથી દોડે છે ઝાઝુ સુઝે નહી નાઠાની ખાંભુ
 ઉપર કપીને મારજ એવો મૃત્યુ લોકમાં દીઠા જેવો—૭૭૬
 પડ્યો ભોંય તે ખુમો પાડે દ્વાર કોઈ ના ઉઘાડે
 વાંદર પણ અકળાયો એવો દીઠો જયરામ કાળજ જેવો—૭૭૭
 પલંગ આદર તોડી નાંખ્યા હાંડી તકતા ગોડી નાંખ્યાં
 ભોજન તે સહુ ઢોળી નાંખ્યાં તળીયું ભીંતો ફેડી નાંખ્યાં—૭૭૮
 તજી ભાન જેરામજ પડીયો શ્વાસ કંથમાં આવી અડીયો
 ત્યારે બાહરે ઉભા લોકો જોવા મળેલા થેકા થેકે—૭૭૯
 દ્વાર ઉઘાડ્યું ચુકિત કરીને કપી નીકળ્યો હુપ કરીને
 મારી થેકડો ચઢ્યો છાપરે પડ્યો જેરામ કહી બાપરે—૭૮૦

—: સાખી :—

હુપહુપ કરીને કપી નાઠો જેરામ કરી દીન માઠો
 હટી મદન રંગની વાતો ત્યાં ખાધી કપીની લાતો—૭૮૧

(રાગ અસલનો)-(ખાર માસી)

કપીને બહાર કાઢી, સહુ જન માંહી જતા
 દશા જેરામ જોઇ, મનમાંહી એ મુજતાં—૭૮૨
 જેરામ લાન ત્યાગી, પડી રહ્યો અલાગી
 જરીને જુએ જાગી, લીધું છે દુઃખ માંગી—૭૮૩
 લેગા મળેલા લોકે વિચારી વાત શોચે
 મરી તે અહિં જશે, પહોંચાડોવો વૈદ પાસે—૭૮૪
 વિચાર એવો કરીને, જેરામ લીધો ઉચકી
 સઉજન સાથ જઈને આવ્યાં તહાં તે મુકી—૭૮૫
 સતીની આંહી શી છે, ગતિ વિચારો ભાઈ
 ડાકટરની પાસે તે છે, બેહાલ બનેલી બાઈ—૭૮૬
 સતીને બચાવી લાવ્યો, જે વીર ગુજરાતી
 હરહમ ઉભો તે રહે છે, સતીની સેવા થાતી—૭૮૭
 ડાકટરે દર્દ જાણ્યું, દવા તે સરસ કીધી
 મુર્છા સતીની દ્રાણી, સાવથ સતીને કીધી—૭૮૮
 નયનો ઉઘાડી ન્યાળે જંગલ નહી તે ભાળે
 સાધુ ન આંહી દીઠો આવાંશ જોઈ મીઠો—૭૮૯
 સતિ વિચારે મનમાં ઘડે ઘાટ તનમાં
 અરેરે હું કયાં આવી મને ભુલાવે ભાવિ—૭૯૦
 મુકયાં કયાં સાસુ સસરો મુકયો કયાં પતિ મારો
 અહીંઆં હું કયાંથી આવી દીઠો ન દુખ આરો—૭૯૧

ભયભીત ચહેરે વહવા, સતી પ્રયાસ કરતી
 ના જીભલડી ઉપડતી ડોકટર પ્રતી એ જોતી—૭૯૨
 સાહેબ નામ પીછાણું ના આપને હું જાણું
 આ ઠામના શું છે, આ ગામ નામ શું છે—૭૯૩
 હું આવી ક્યાંથી આવી મુકી ગયું કે લાવી
 સાહેબ દો ફરમાવી મુજ રહેમ દીલ લાવી—૭૯૪
 ડોકટર વધા છે વળતાં ના સુંદરી એ કરતાં
 આ છે દવા તો ખાનું બીજુ કાંઈ ન જાણું—૭૯૫
 પુરી અયોધ્યા નગરી જત્રા ભરાય સઘળી
 ઉંચકી આ ભાઈ લાવ્યા ફૂળે તમારા ધાયા—૭૯૬
 ગુજરાતી ભાઈ આગળ આવી સતીને પુછે
 તમ નામ ઠામ ખાવા મુને કહોને શું છે—૭૯૭
 સતી વહે છે ત્યારે હું શું વદુ અત્યારે
 છે કર્મ કથા ભારે થવાનું શું સંભાળે—૭૯૮
 આગ્રહ તોય નરનાં, કથની સતીની સુણવા
 સતીએ દીઠો જ્યારે લાગી તે તવ વહવા—૭૯૯
 સુણોને ભાઈ મારી વીતક વીતેલી વાતો
 કહેતાં ભાઈ આજે અતિશે શોક થાતો---૮૦૦
 છે સાસરૂ ગુજરાત રૂઠાં એ રાજનગરે
 પીઅરમાં વાટ ઉઠી રૂઠા વાઈરાટ નગરે---૮૦૧

માતા પીતાએ મારાં, પુરાં હતાં હત્યારાં
 કાળાં તે કર્મ વાળાં, હતાં દીલનાં ગોઝારાં—૮૦૨
 જન્મી હું તેહ કુળે, પરલવ તણાં એ દુળે
 મુને જીવાડી અમથી, મારીજ હોત વીખથી—૮૦૩
 હું મોજ તેથી માણું, આ તેહથી અકારં
 ધરાવી હીત મારં જીવન બગાડયું મારં—૮૦૪
 લોભી પીતાએ લોભે, મોટી કીધી છે મુજને
 પઈસા પુરા એ રણવા, મોટી કીધી છે મુજને—૮૦૫
 માગાં ઘણાંય આવે, મારંજ રૂપ જોઈ
 પાપ પીતાએ પણ તો, પઈસે રહ્યાતા મોહી—૮૦૬
 થયાં છે સોજ વરસો, કુંવારો સાય હું તો
 પાપી પીતાના ઘરમાં, સ્ત્રી ધર્મે આવી હું તો—૮૦૭
 હું ધર્મ કર્મ જાણી, રહીતી શુદ્ધ ભાવે
 પાપી પીતાને તેથી, ઠપકા ઘણાંય આવે—૮૦૮
 કરવાને લગન મારં, પીતા ગયા છે તેથી
 મુજ વર શોધી લાવ્યા, આનંદ થાય જેથી—૮૦૯
 વાંચક સુણોને મારા, પછી બનેલું જે જે
 આગળ લખેલું મેંતો, જેવું બનેલું તે તે—૮૧૦
 રડતાં સતીએ તે તો વર્ણવ્યું બધું પછી તો
 જેરામે જાલી રાતે ત્યાં સુધી કહ્યું તે તો—૮૧૧

વદી સતી પછી તો ખબર પછી નથી તો
 હું આંહી ક્યાંથી આવી, કેવું લખેલું લાવી—૮૧૨
 ગંગા છે નામ માંડે, હુઃખે બળેલી ભાણું
 ઓળખાણુ ભાઈ આપો, કહી કલેશ દીલ કાપો—૮૧૩
 અધુરી મારી કથની, વદો ને જેહ જાણો
 વદ્યો સુણીને નર તો, સુણો અધુરી વાતો—૮૧૪
 કહી બધીય તેણે, પુરી વીષે બનેલી
 કહી પાપીને તેણે શિક્ષા વગી દીધેલી—૮૧૫
 વદ્યો પછીથી વાણી, બાળાએ વાત જાણી
 છે પુછવાનું મારે, પરણ્યા ત્યાં આપ જ્યારે—૮૧૬
 તમ માત તાત જેને, હતું સંતાન બીજું
 જો યાદ હોય તો કહો શું નામ તેનું—૮૧૭
 વદી ગંગા ત્યાં વાણી, એ વાત ભાઈ ભુલી
 વર્ષ આઠ કેરો ભાઈ, મારો હતો એ ભુલી—૮૧૮
 મોહન મધુર નામે, હજીય રહે છે ગામે
 માતા પીતા તો ખેળે, ગુજરી ગયાં છે હાવે—૮૧૯
 સારો છે ભાઈ મારો, ન વાત આવી જાણે
 કદાપી તેય જાણે, આવે તે તર્ત ટાણે—૮૨૦
 વાત બધીય સુણી, નયને ભરાયું પાણી
 હુમો ભરાઈ આવ્યો, નર તો વદે ન વાણી—૮૨૧

નિશ્ચય થઇ રે ગંગા, પુછે છે પ્રેમ આણી
 કહોને ભાઈ શાથી, નયને ભરાયું પાણી—૮૨૨
 વહયો તે નર રડતાં, નીહાળે બેન મજને
 હત્યારો ભાઈ હું છું, કહું શું તુજને—૮૨૩
 મોહન છે નામ માં, વીરાટ ગામ માં
 સુણીને દુઃખ તારું, બળે છે દીલ માં—૮૨૪
 સુણીને આવી વાણી, સતીને સ્નેહ આવ્યો
 ગળે તે બાજી ઉછળી, સતીને સ્નેહ આવ્યો—૮૨૫
 જરા તું આંહી આવ્યો મુજ જીવને બચાવ્યો
 કહી સ્નેહાશ્રુ લાવી, નીજ વીરને નવરાવ્યો—૮૨૬
 પછીથી બેન ભાઈ, ઉમંગ દીલ લાવી
 ભોજન કીધું મંગાવી, ઉતારે નીજ આવી—૮૨૭
 રહીને દીન થોડા, પાછા વતન સીધાવ્યાં
 મતી આનંદ સાથે, નીજ ગામ એહ આવ્યા—૮૨૮
 ભાભીને ભાવે ભેટી, સતી ઘણુંય રડતી
 છાતી શું ચાંપી ભાભી, છાની તે રાગે રડતી—૮૨૯
 મોહન કહેતો બેની, જીવન અહીં તું ગાળે
 દુઃખી થવાનું હવે, વા સાસરું સંભારે—૮૩૦
 લખું છું પત્ર આવે, સસરાને દુઃખ લાગે
 ઉઘાડું આંખ તેની, લગ્નને દુઃખ લાગે—૮૩૧

સતી વદી ત્યાં એવું, ના લાઈ એવું કરજે
 વિચાર કાંઈ કરજે, હયા તું મારી ધરજે—૮૩૨
 ભલે હો દુઃખ હરીઓ, વિશેષ ત્યાં ભરીઓ
 અતાંય તેહુ સાંઝે જીવન જશે માંઝે—૮૩૩
 ગયા ના દીન કેના, મૈયર વિશે રહેથી
 સાસંઝે છે સ્વર્ગ સ્ત્રીને, પું થાય છે કહેથી—૮૩૪
 માટેજ વીર મારા, આરામ લઈ જશું
 દુઃખેથી દીન કાઢી, હુણુ સુકુ ત્યાં ખાશું—૮૩૫
 લખો હયાતી મારી, ચીંતા ન થાય તેથી
 ત્યારે તો વીર મારા, ખુશી થઈજ તેથી—૮૩૬
 લખ્યો છે પત્ર તેવો, સતી વદી છે જેવો
 ખુશીથી દીન જતા; વળી કંઈક શાતા—૮૩૭
 અહીંઆં હવે શું બનશું, સતીના સાસુ સેસરો
 રાત્રી બધાય જગ્યાં, સતીની રાહ જોતાં—૮૩૮
 દવા તે લેઈ આવે, આ પુત્રને જીવાડે
 યોગી છે દેવ જેવા, ન કાંઈ લેવા દેવા—૮૩૯
 થયું પ્રભાત જ્યારે વળી વળી વિચારે
 હજી ન રાંડ આવી દવા કાંઈ ન લાવી—૮૪૦
 એવી તે રાહ જોતી મધ્યાન વેળા વીતી
 સસરાને સાસુ કેરી દીલે ચઢી છે ભીતી—૮૪૧

સતીનો જાય સસરો, યોગીમહુલી જ્યાં છે
 ખબર બધીય લેવા, યોગીનો વાસ જ્યાં છે—૮૪૨
 આવ્યો તે પુર પાટે નદી કિનારે તે તો
 ગયો મહુલી માહી ખાલી દીઠી છે તે તો—૮૪૩
 યોગીનો વાસ શોભે શમશાન જેવો આવે
 ઉપર તો કાગ બોલે બોલે ન કો અવાજે—૮૪૪
 સતી જતી ન દીઠો મનમાંહી ભય પેઠો
 અંધારા આંખે આવ્યાં ધરતી પરે તે બેઠો—૮૪૫
 જોયાં ખાંચા ખચીયા કેતર બધાંય જોયાં
 ઝાડી તે જોઈ વળીઓ જતી સતીને જોયાં—૮૪૬
 નિશ્ચય થયો ત્યાં એને હતી એ રાંડ વંઠી
 ભરમાવી જોગી લોખો ગઈતી રાંડી વંઠી—૮૪૭
 આવ્યો ત્વરાથી પાછો વીગતે વાત જાણી
 ખબર કહી ત્યાં એવી સતી જતીને પરણી—૮૪૮
 નાસી ગયાતે ક્યાંએ પત્તો ન તેનો લાગે
 હાથ હવે શું થાશે એ બીક મુને લાગે—૮૪૯
 વદી મુણીને સાસુ એમાં તે બીક શાની
 પીયર કહીને ગઈ છે કહી છે એવું જાણી—૮૫૦
 હતી એ રાંડ ભુંડી જોગણી જાત રૂડી
 ભક્ષીએ લેત સઉને, સાચીએ વાત કહુંને—૮૫૧

આ પુત્ર છેજ ખ્યાશે તે તેહને પ્રતાપે
 પથારી આજ તે પોઢયો એ રાંડતો સંતાપે—૮૫૨
 રહીજે હોત ઘરમાં જરૂર જીવ લેતી
 ગઈ થયું તે સાંઠે હવે નથી હલેતી—૮૫૩
 પુત્રનો જીવ અચશે, એ રાંડના જવાથી
 માટેજ શોક ત્યાગો, નિર્ભય થઈ રહેજે—૮૫૪
 પુછતું જો આવે કોઈ, પીયર ગઈ તે કહેજે
 બીજી તે બીક ત્યાગી, નિર્ભય થઈને રહેજે—૮૫૫
 વીસારી આમ સતીને રહ્યાં નિરાંત વાળી
 ઠંડા થઈને બેઠાં આપઢ બધીયે ટાળી—૮૫૬
 હતી એ આશા મોટી, સતી તણા જવાથી
 પુત્રને સાંઠે થાશે સતી તણા જવાથી—૮૫૭
 એ આશા ખોટી પડતી જણાઈ જાતે દહાડે
 જણાય દીન દીને. ગળતો જતો તે હાડે—૮૫૮
 ખાંશી અતીશે આવે અતીશે તાવ આવે
 પથારી વશ પડયો શકતીય બધીય જાવે—૮૫૯
 અનાજ કાંઈ હાવે જરા ન કાંઈ લાવે
 વિવિધ જાત રાંધી લાવે ન તેહ લાવે—૮૬૦
 જોવા સંબંધી આવે વહે તે દીન લાવે
 જીવ્યાની આશા આની લાઈ નજી દો હાવે—૮૬૧

અહીંયા દશા છે આવી, વીરાટમાં શું થાયે
 અતીશે દુખે બળતા, સતીના દીન જાયે—૮૬૨
 છે ભાઈ દીલે ભોજો, ભાભીને મન ચોજો
 સંતાપ એહ આપે, મેણાં ઘણાંય મારે—૮૬૩
 આથી સતીનું અંતર, ઉકળી ઉઠ્યું છે હાવે
 કકળાટ થાય તેથી, ના ભાઈને કહેવાયે—૮૬૪
 દુઃખની બળેલી બાળા, યુજવે કયાંથી લાળા
 જ્યાં ત્યાંથી આગે આવો બળતામાંવળી અંગારા—૮૬૫
 નિમ્નું ન સુખ વિધિયે, સતીના ભાગ્ય માંહી
 જુની છે રીત એતો, સતીના ભાગ્ય માંહી—૮૬૬
 તેનું મન આથી, પિઅર થકી તો ઉઠ્યું
 અન્નજળ હવે તો અહીંથી, સતીનું હાય રંઠ્યું—૮૬૭
 સુળી તો સાસરાની, સતીને મીઠી લાગી
 મૈયરની ગાદી હાવે, સતીને મીઠી લાગી—૮૬૮
 પત્રની રાહ જોતી, કરવાને આણું આવે
 સસરો કે કોઈ આવે, દયા જે મારી લાવે—૮૬૯
 આશાએ દીન આવા, સતીના જાય દુઃખે
 વળી એ દીલ આવે, પતી પડેલા દુઃખે—૮૭૦
 દીનો ગયાં છે કંઈએ, સતી નીરાશ થઈ છે
 ખાત્રી પડી છે ત્યારે, ત્યાગી તો મુને ગઈ છે—૮૭૧

આકંઠ અતીશે કીધું, ન અન પાણી દીધું
 રાત્રી બધીય જાગી, નીંદ્રા બધીય ત્યાગી—૮૭૨
 સવારે ઉઠી જ્યારે, નયનો કરીને રાતા
 ચમ્ફર અનેરા આવે, પડતી ઢળતી તે જાતાં—૮૭૩
 એવામાં પોસ્ટમેને, પત્રજ એક નાંખ્યો
 હેતુથી ઉઠી સતીએ, એ પત્ર પાસ રાખ્યો—૮૭૪
 પરવારી લઈ બેઠી, એકાંત જઈને વાંચે
 થયું ન દીલ ટાહું, અરેરે હાય સોચે—૮૭૫
 લખ્યું છે પત્ર માંહે, ઝટ અત્રે આવે
 ગંગાનો કંથ માંદો, આખર ઘડી છે હાવે—૮૭૬
 આશા તજ છે સૌએ, પત્રજ તેથી લખીયો
 વીલંબ ન કરો ઝાઝો, આ તાર જાણે લખીયો—૮૭૭
 જોવું જો હોય મુખ તો, ઉઠીને આજ આવો
 નહીં તો તમારી ખુશી, નથી અમારો દાવો—૮૭૮
 સતીએ પત્ર આવો, વાંચી રડી અતીશે
 જવાને ભાઈ વીનવ્યું, એ પત્ર નીજ મીશે—૮૭૯
 મારે તો ભાઈ જાવું, એ સાસરી મહીં તો
 હવે તો દીન એકે, રહેવાય ના અહીં તો—૮૮૦
 કુટ્યું છે કર્મ માં, જીવન થયું અકારં
 તજ બધુંય આંહી, જવાનું હવે ધારં—૮૮૧

લખેલું દુઃખ કરમે, મીથ્યા ન થાય કોથી
 આગળ અનેરાં દુખડાં, હજીય હાય ભેતી—૮૮૨
 સતી વદીને એવું, રડી છે દીલ ખોલી
 ગળું રંધાઈ જતાં, ચકાય નહી ખોલી—૮૮૩
 મોહને તર્ત ઉઠી વસો તે પહેરી લીધાં
 બેસીને ધીર વચને, આશ્વાસનોય દીધાં—૮૮૪
 વળી તૈયારી કીધી લીધી સતીય ત્યારે
 આલ્યાં તે બેન લાઈ, ખરેખરા મધ્યાને—૮૮૫
 આલે તે લાઈ આગળ, બેની તે જાય પાછળ
 આકંઠ છુપુ કરતી, માપે ધીમેથી ધરતી—૮૮૬
 આગ્યાં તે યાજનગરે, દીઠી સતીને સસરે
 લાવીને રોજ મજરે, સાસુજી ક્રોધ પ્રજળે—૮૮૭
 તડુકી ઉઠી એ તો, સસરોએ ગાળ દેતો
 ભણો તે પુત્ર મારો, ડાકણ સ્વભાવ તારો—૮૮૮
 રંડા તું રંડવાને, આવી હવે તું આજે
 સતી બે હોવું તું તો, પીડાઈ મર લાજે—૮૮૯
 ગઈતી મુખ કાળુ, કરીને હાય તારું
 હતાં શું નાંરું કારું બુડાડયું કુળ મારું—૮૯૦
 વાળ્યાં બીજાએ જ્યારે, છાનાં રહ્યાં તે ત્યારે
 સહન બધુય કરીયું, વખત નથી અત્યારે—૮૯૧

સતીને ત્રાસ થાતો, ના શોક તો સમાતો
 શરમાતી પેઠી ખુણે, સાસુ ધીમેથી દુણે—૮૯૨
 બહુ પતિની પાસે, અવસર એ જોળે
 લોકો ભરાઈ બેઠા, શરમાતી આપ શોળે—૮૯૩
 કંઠે છે પ્રાણ પતીનો, લોક વળી ઉચ્ચારે
 પુરણ ભાગ્ય હોયે, તો રાત આજ કાઢે—૮૯૪
 સંધ્યા થઈ છે જ્યારે, ગયા છે લોક જમવા
 દવા તે લેવા સસરો, સાસુ ને ખાવા કરવા—૮૯૫
 વેરાયાં એવી રીતે, ન કોઈ પતીની પાસે
 અવસર વીચારી એવો, ગઈ પતીની પાસે—૮૯૬
 વદી સતી ત્યાં રહતી. આ કંથ દુઃખ આ શું
 એ દોષ કંથ મારો, કરી અરે દશા શું ?—૮૯૭
 હું પાપી પ્રાણ મારા, હીણભાગી આપ દારા
 ગતી થશે શું મારી, હું તો ઠરી હત્યારી—૮૯૮
 સુણીને કંથ બોલ્યો, સતી સલુણી નારી
 દુખી કરી મેં તુજને, ગણું હું ભલ મારી—૮૯૯
 દુનીઆ તજને આતો, સ્વર્ગે શીધાવું હું તો
 નકકીજ એજ ભાસે, દુખી થઈશ તું તો—૯૦૦
 મુજ જીવ તુજ માંહે, મુજાય છેજ આજે
 દેખીને દુખ તારૂં, અંતર અરેરે ઢાંઝે—૯૦૧

માતા પીતાએ મારા ખરેખરા હત્યારાં
 વળી અરેરે લાગ્યાં, વેરી થઇને તારાં—૬૦૨
 જીવન ખરાબ તારૂં, મેં તો કયું છે આજે
 આશીષ મુને દેજે, માશી તું તેની દેજે—૬૦૩
 સતી વદી ત્યાં વાણી, ના દીલ દુઃખ ધારો
 દુઃખો અનેક સહીને, કાઠીશ જનમારો—૬૦૪
 લોકો લલેને કહેશે; તે દુઃખ દીલ સહેશે
 પ્રભુજી પાર દેશે, દારા એ દુઃખ સહેશે—૬૦૫
 માટે પતી ઓ મારા, ના દુઃખ દીલ ધારો
 તજી સંસાર ખારો, સ્વીકારો પંથ ન્યારો—૬૦૬
 સતીની સુણી વાણી, નયને ભરાયું પાણી
 સતીનો કર ઝાલી, ચુમી કરી છે બાણી—૬૦૭
 અરેરે તર્ત ત્યારે, કફ તો ચઢ્યો ઉકાળે
 પતિને મુંઝાઈ મારે, જીવ તો ચઢ્યો ઉકાળે—૬૦૮
 બોલી શકાયું નહિ, રૂંધાયો કંઠ બ્યાંહિ
 સતીએ જીમ મારી, આવ્યાં તે ધાઈ તાંહી—૬૦૯
 બેઠા છે સાથ સરવે, નિહાળે કાંતી તેની
 શરીરે શીત વ્યાપી, નાડી ટુટી છે તેની—૬૧૦
 ગઈ છે શાન શુદ્ધિ, ખુટી છે તેની ખુદ્ધિ
 ધીમો તો શ્વાસ પડીઓ, બ્રહ્માંડ જીવ ચડીઓ—૬૧૧

તણાતું તન તેનું, સ્વર્ગ તે જીવ જાતો
 પડયું તે શબ થઇને, અરેરે જીવ જાતાં—૯૧૨
 પાડીને લોકો પોકો, કયું રૂદન અતીશે
 સતીએ છાની રડતી, રૂધીર કાઢ્યું શીશે—૯૧૩
 સવારે સૌએ શોકે, સંસ્કાર સર્વ કીધો
 સતી શણગાર સરવે, છીનવી બધાય લીધો—૯૧૪
 ચુડી કઢાવી હાથે, વસ્ત્રો પહેરાવ્યાં કાળાં
 વેણી રચાવી સારી, મુઠાવી નાખી ધારી—૯૧૫
 રઠાયાણી રૂપ નારી, આજે બની હત્યારી
 કદી ચુડેલ જેવી, હતી સહસ્રાબ્યા દેવી—૯૧૬
 હિંદુ સમાજ તારી, આવી ઘણી બલીહારી
 હજારો હિંદુ નારી, તારી પીટે પીટારી—૯૧૭
 બાળા નવોઢા ફરતી, રંગાય ભાગ્ય કુટે
 વૈભવ્ય એજ ગાળે, હાથે ઉતારી ચુટે—૯૧૮
 તીલક ન ભાળ થાએ, માથુ વળી મુઠાયે
 શણગાર સર્વ છોડી, વસ્ત્રો તે રચામ એઢે—૯૧૯
 અતિ રડાવે બળથી, કુટાવે વીધ કળથી
 ગોધાઈ ઘેર રહેવું, ખાવાનું દુઃખ રહેવું—૯૨૦
 અરેરે રીત આવી, અબજાને દુઃખ દાઈ
 હિંદુએ રૂઢી ઠેરી, નારી પીટે પીટારી—૯૨૧

સતીને દુખ આવુ, લખાયું કર્મ માંહી
 પતિ સીધાગ્યે સ્વર્ગે, હવે શું થાય ત્યાંહી—૬૨૨
 શણુગાર સર્વ ત્યાગ્યે, વિલાસ સર્વ ત્યાગ્યે
 મુડન કરાવ્યું માથે, ચુડો ઉતાર્યો હાથે—૬૨૩
 સંબંધી સર્વ આવે, મોકાણ કાણ કરવા
 સતિને સર્વ થઇને, આગળ કરે છે રડવા—૬૨૪
 મારી ગોદાવી સરવે, કુટાવે લોક ગાજું
 પુછે ન લાવ ખાવા, થઇને એક બાબુ—૬૨૫
 વાસી અજીકુ આપે, વળી અતિ સંતાપે
 એ રીત ભુખ દુખે, સતી તપાય તાપે—૬૨૬
 છાડીને સ્વર્ગ જેનો, પતિ ગયો છે પહેલો
 તેને તો સર્વ છાંડે, સમાજ ધારો એતો—૬૨૭
 આથી સતીનું હાવે, શરીર તો સુકાયું
 અતિશે ભુખ દુખે, તાપેથી તન ભરાયું—૬૨૮
 માથુ યદીને આવ્યું અશક્તિ અંગ આવી
 સતી પડી પથારી, દુખે ભરેલું લાવી—૬૨૯
 દરકાર કોઈ તેની, કરે નહિ લગારે
 ન અન્ન પાણી આપે, દુખેથી દીલ બાળે—૬૩૦
 દીનો ઘણાય એવા, વિત્યા સતીના દુખે
 ચેતન ઘટયું એ સરવે, અતિશે દુખ ભુખે—૬૩૧

બાણુનું બધાએ જ્યારે, મરી જશે આ નારી
 અપવાદ એજ આવે, મારી તે નાખી ધારી—૯૩૨
 ઠંડક વળે એ હીલમાં, મરીયે જાય જ્યારે
 છતાંય લોક લાજે, વિચારતાં અત્યારે—૯૩૩
 દવા તે દારૂ કાંઈ, કરવીજ આજ પડશે
 મરવાની આ છે નક્કી, લોકાપવાદ નડશે—૯૩૪
 દવા તે ખાને લીધી, ઝોળી કરીને તેમાં
 ડાકટરને વાત કીધી, સતી ખીમાર જેમાં—૯૩૫
 તાકીદે કેશ સુધરે, દાકતરે લાંચ માગી
 સુધરે ન એમ સાફ, તેથી ન જોયું જાગી—૯૩૬
 દરકાર રાખ્યા વિના, સસરો સતીનો આદ્યો
 અનાથ આજ અબળા, એકલી મુકી આદ્યો—૯૩૭
 ડાકટર ભરાયા રોષે, દવા ન સારી આપે
 તથાપી રામ રાખે, તેને શું કોણ આપે—૯૩૮
 આરામ સતીને વળીઓ, ખોરાક સારો મળીયો
 તેથી તો દઈ તેનું, ધીમેથી પાછું હઠીયું—૯૩૯
 ખબર તો એક દીને સસરો જોવાને આવ્યા
 મર્યા જીવ્યાની તે તો, ખબર જોવાને આવ્યા—૯૪૦
 નજરે નિહાળી સતીને, તળીઅત બનેલી સારી
 સસરો મુઝાય ભારી જીવે હજીય નારી—૯૪૧

અરેરે લ્હાય આતો, ઉભી હજીય રહી છે
 ધાયું તું કાંઈ કાંઈ, આ આડ ખીલી રહી છે—૯૪૨
 બળી જીવ્યામાં આતો, ના તાપ એ સમાતો
 કરવાને ગયાં સીધું, થઈને તે બેહું વાંકું—૯૪૩
 ડાકટર બોલાવ્યા પાસે, એકાંત માંહી બેસી
 રૂસ્વતની નોટો દીધી. વસુ બસોની પુરી—૯૪૪
 વળી વઢ્યો તે એવું, સુણો સાહેબ કહું તે
 દરદી તમોને સોંપી છે મુજ પુત્ર વહુ તે—૯૪૫
 તેણે તો ભક્ષી લીધો, મારો તો પુત્ર ખ્યારો
 કાંમણ કુમણ એ જાણે ના અબળા એ ધારો—૯૪૬
 માટેજ નાશ તેનો, કરવો જરૂર હાવે
 ધાયું તું એજ મરશે, માંહે તે કામ સરસે—૯૪૭
 તથાપી દીધું આજે; સાહેબ આતો થાયે
 જીવતી રહે તે હાવે, મહેનત બધીએ જાએ—૯૪૮
 અહિંથી ઘેર પગલાં, તેનાં હવે ન આવે
 દવાજ તેવી આપો, ઝટ તાગ તેનો આવે—૯૪૯
 બનશે જો કામ માંહે, ધનામ દેઉં સાંહે
 આ દાસ દીન ધારી, કૃપા કરો કૃપાળુ—૯૫૦
 ડાકટરે સુણી વાતો, ધુણાવી શીશ હા તો
 ગયો છે ઉઠી સસરો ડાકટર વિચાર કરતો—૯૫૧

સતીની પાસ આઠ્યા, પુછી બધીય વાતો
 સતીએ મન સુકી, કીધીય બધીય વાતો—૯૫૨
 ડાકટરે દહં જાણ્યું હુબ તો બધું પીછાણ્યું
 દયા સતીની આવી, બતાવી એક આવી—૯૫૩
 પેટંટ દવાઓ આપી, સતી બનાવી સારી
 સસરાની વાત તેને, કહી વીચારી ધારી—૯૫૪
 ડાકટર સતીને પુછે, બાળા કહો તું હાવે
 તારે જવું છે ક્યાંયે, જણાવ દીલ ભાવે—૯૫૫
 સાસરીએ જઈશ તું જો, નિશ્ચય મોત થાશે
 જીવતી તું રહીશ તે જો, બીજે સ્થળે નાશે—૯૫૬
 માટે તું બોલ બાળા, જે દીલ તુજ હોયે
 ઇચ્છા જો હોય તારી, દીકરી ગણું હું તોયે—૯૫૭
 વર્તન પવિત્ર તારું, સુણી હું ખુશ થાતો
 વળી તુંજ હુબ દેખી, અંતર ઘણું મુઝાતો—૯૫૮
 આવે જો ઘેર મારે, વાંધો ન હોય તારે
 સુખી તું થઈશ ત્યાં તો, આનંદ સર્વ જ્યાંતો—૯૫૯
 મુજ પુત્રીઓ તો બે છે, ગણીશ તુને ત્રીજી
 ભણાવે તેને તું તો, ચીન્તા તજીને બીજી—૯૬૦
 સતીને વાત લાગી, મીઠી એ બ્રાંત લાગી
 બાપું હું ત્યાંય આવું, જરા ન દીલ લાવું—૯૬૧

(૧૦૯)

દુઃખી છે દીન મારા, સુખી નથી થવાના
 છતાંય આપું સાથે, બનશે કરીશ હાથે—૯૬૨
 ઇચ્છા જો આપ હોશે, વધરાવ્ય માફ ગાળું
 ખીજું ન કોઈ જોઈએ, વીના બે ટંક વાળું—૯૬૩
 સાંજે સતીને લઈને, ડોકટર ઘેર લાવ્યા
 પત્નીને એજ કીધું, સતીને સાથ આવ્યા—૯૬૪
 પત્નીનું નામ તારા, સ્વભાવ છેજ સારા
 હવેથી આડી ધાઈ, ભલે પધાર્યા બાઈ—૯૬૫
 કહીને કંઠ વળગી, પોતાની પુત્રી જાણે
 ગંગાને શાથી જાણે, ઉમંગ આવ્યા ટાણે—૯૬૬
 રહે તે આંહી રોજે, ખાતા પીતા તે મોજે
 વિસાર્યા દુઃખ સરવે, હજીયું દુઃખ હળવે—૯૬૭
 અહીંયા સતીનો સસરો, બળર જોવાને આવ્યો
 ડોકટર ધીમે તેને, સંદેશ એજ કહાવ્યો—૯૬૮
 ગુજરી ગઈ તે બાઈ, ઇનામ આપો કાંઈ
 બધુંય દુઃખ હુખ્યું, ગઈ તે સ્વર્ગ માંહી—૯૬૯
 સસરો સુણીને બોલ્યો, સાહેબ નોટ સોની
 ઇનામ આપું આજે, ખુશી થઈને દ્યોની—૯૭૦
 કહીને એવું પોતે, સીધાવ્યા ઘેર પાછા
 કરી કીયાઓ સરવે પત્રો લખ્યા છે ખાસા—૯૭૧

માંકણ સતીની માંડે, સતી રહે છે કોડે
 ભજન પ્રભુનું કરતી, હેતેથી ધ્યાન ધરતી—૬૭૨
 ડોકટર તો એક દીને, બાહાર બાગે બેઠા
 તેવામાં સખસ બે તો, આવીને માંહી પેઠા—૬૭૩
 મસ્તક નમાવી પડીઆ, ડોકટરના પાય માંહી
 કહોને કયાંથી આવ્યા, ડોકટર પુછે છે ત્યાંહી—૬૭૪
 ઉઠીને સખસ બેઠ્યા, સાહેબ રહેમ લાવો
 અમારા પુટે કરમે, વખત આવ્યો આવો—૬૭૫
 હતા શ્રીમંત સારાં, આવ્યા દીનો નઠારા
 માટેજ આજે આવ્યા, આશરે તમારા—૬૭૬
 હાંકું હું ઘોડા ગાડી, આ ભાઈમારો તે તો
 ઘરનું એ કામ કરશે, એ પેટ એમ ભરશે—૬૭૭
 નથીય કાંઈ લેવું, બાધા સિવાય બીજું
 સાહેબ રાખી લેશો, બેલી ન કોઈ બીજું—૬૭૮
 દયા ઘણેરી આવી, રાખી ત્યાં લીધા બેને
 જરૂરી કામ બેઈ, સોંપી દીધું છે તેને—૬૭૯
 નોકર રહેલો નાનો, ઘરમાં રહે છે રોજે
 એક દીન બહાર જઈને, લાવ્યા છે વાત તેને—૬૮૦
 સતી બોલાવી પાસે, સંભળાવી ધીમે તેણે
 અરે એ બેન આજે; સુણી છે વાત આજે—૬૮૧

સરખેજ ગામ સાફ, રોજની શોભા સારી
 ભરાય ત્યાં તો મેળો, બુકિત જોવાની સારી—૬૮૨
 ઉરસ આજ તેની, જોવાને જાય લોકો
 જઈએ જોવાને આજે, સાહેબને આપ કહોતો—૬૮૩
 સતી એ ભાન ભુલી, વિતેલ વાત ચુકી
 સાહેબની પાસે જઈને, એ વાત એણે મુકી—૬૮૪
 જાવું છે રોજ જોવા, આપુ રજા જો આપો
 દર્શન કરીને આવું, હરાય જેથી પાપો—૬૮૫
 ડાકટર વદ્યા ત્યાં વળતી, જાઓ સુખેથી જાઓ
 ગાફલ ના રહેશે ત્યાંએ, ગાડી લઈને જાઓ—૬૮૬
 આજા તો એવી મળતાં ગાડી તઈયાર કીધી
 નોકર હતા જે બેઠે, સાથે તૈયારી કીધી—૬૮૭
 સતીને રાખી શાથે, ગાડી મુકી હંકારી
 સતી અબાણી તો છે, અનાથ એજ નારી—૬૮૮
 બાબુએ રોજ મુક્યો, ગાડી ધપાવી આગે
 સતિ વિશ્વાસે રહેતી, ના વહેમ કાંઈ લાગે—૬૮૯
 જંગલ અંધાર આવ્યું થોભાઈ ગાડી ત્યાં તો
 સતીને વહેમ આવ્યો, જંગલ હીકું છે જ્યાં તો—૬૯૦
 આવ્યા ત્યાં ચાર નરતો, સતીને ઉતારી હેઠે
 હતાશ થઈ ત્યાં નારી, અહીં શું દુઃખ વેઠે—૬૯૧

ધરીને હામ સતીએ, ખસીને દુર પુછ્યું
 કહો ને આતે શું છે ? સતીએ એમ પુછ્યું—૯૯૨
 વધો છે એક નર તો નારી તે દુઃખ લીધું
 પ્રથમ તુને તો અલી, ધારીને સુખ લીધું—૯૯૩
 હું તો લઈને તુજને, ગયો વિદેશ માંહે
 અરેરે દેવ મુજને આઠો પડ્યો છે ત્યાંહે—૯૯૪
 પેટીમાં પુરી તુજને, નીકળી તું ત્યાંથી નાઠી
 મકંટ ભરાયો માંહે, કરી દશા ત્યાં માઠી—૯૯૫
 પછીથી આવ્યો અહિંઆં, ભમતોહું તારી પુંઠે
 ટોળી જમાવી પુરી, લાગ્યો હું તારીપુંઠે—૯૯૬
 દરદી થઈને તું તો, રહી દવા તે ખાને
 સુભાગ્યે મારે તે તો, આવી તે વાત કાને—૯૯૭
 થયો તો પુંઠે ત્યાંથી, ડાકટરને ઘેર જ્યાંથી
 નોકર રહ્યા છે બે બે, સાગરાત મારા તે છે—૯૯૮
 તારા એ ફક્ત સાટે, મહેનત કરે છે એતો
 મહેનત ફળી એ આવે, કયું તું સર્વ કાળે—૯૯૯
 હવે તો હઠ થઈ છે, મુમત સલુણી ત્યાગો
 આધીન મારે થાઓ, વસ્ત્રો ઘરેણાં માગો—૧૦૦૦
 પતી સીધાવ્યો સ્વર્ગે વિધવા થઈ તું હાવે
 ઉચાટ સર્વ ત્યાગો, ભેટી તું લેને ભાવે—૧૦૦૧

હા ના કરીશ જો તું, દુખી થઈશ તો તું
 સ્વાધીન સુખે થા તું, અહિંથી ન છુટી જાતું—૧૦૦૨
 સતી સુણીને બોલી હરામી આ શું બોલે
 પાપી પ્રપંચી આવ્યો શું ભાર તોલ તોલે—૧૦૦૩
 જીવન બધું જ બુદ્ધિ કયું પતીએ જાતાં
 મરવાનું સાફ લાગે, વધલિવ્ય આજ થતાં—૧૦૦૪
 માટે એ પાપી નર તું કેડો તો છોડ મારો
 કદાપી કાળે તારો ન અર્થે સરનારો—૧૦૦૫
 હત્યા તને હું આપું ન દેહ વાળ લાળે
 શાને ભરે તું ભાતું અઘોર કર્મ કાળે—૧૦૦૬
 કરતી હું ચેન બાજી પાપીએ દાઢ ખુંચી
 સુખો અનેરાં ત્યાગી દુખી તે લાવી મુકી—૧૦૦૭
 અરેરે હાય હાવે મરવું વિશેષ ભાવે
 પાડી છે જીમ તેવે, રે હાય ? કે બચાવે—૧૦૦૮
 કકળાટ ભારે કીધો અતિશે સાદ કીધો
 આવો બચાવો કોઈ કરીને સાદ રોઈ—૧૦૦૯
 સુણીને અર્ત વાણી અબજાની એહ જાણી
 મહાજન સંગ જાતો તેણે આ વાત જાણી—૧૦૧૦
 ગયા નરો ત્યાં દોડી, અબજાને દુખ દેતા
 મારે તો માર ઝાઝો કદુ મુખેથી કહેતા—૧૦૧૧

કીલકારી કીધી ત્યારે, મહાજન જનોએ જ્યારે
 પાપીને લાન આવ્યું, આ શું ચઢીને આવ્યું—૧૦૧૨
 મુકી સતીને નાઠા, જંગલ વિષે લરાયા
 અતિશે માર ખાઈ, સતીની પુલી કાયા—૧૦૧૩
 લોકોએ લીધી ઉચકી, સતીને સાથે લાવ્યા
 પુછી ન વાત કાંઈ, સાથે તે લઈ ચાલ્યા—૧૦૧૪
 આવ્યા વિરાટ નગરે, સતીને લેઈ સાથે
 તહાં તો લાન આવ્યું, બેઠી થઈને હાથે—૧૦૧૫
 સંઘે મુકામ કીધો, ચોગાન માંહી જ્યારે
 અરે આ લાઈ સુણો, સતી એ બોલી ત્યારે—૧૦૧૬
 છે મુજ ગામ આ તો, રહે ત્યાં લાઈ મારો
 મુને બચાવી તે તો, ઉપકાર છે તમારો—૧૦૧૭
 રજા જો આપ આપો, હું જાઉં ઘેર મારે
 આવોને સાથ મારી, જાઉં છું અત્યારે—૧૦૧૮
 સુણીને લોક બોલ્યા, સાચું જો હોય બેની
 આનંદ અતીશે થાયે, ચીંતા ન થાય તેની—૧૦૧૯
 સતીને સાથ લઈને, ગામે ગયા બે નર તો
 નીજ લાઈ ઘેર જઈને, સતીનો જીવ ઠરતો—૧૦૨૦
 દેખીને નીજ બેની, તે લાઈ ધાઈ આવ્યો
 વળગ્યો તે બેની કંઠે, અતીશે સ્નેહ લાવ્યો—૧૦૨૧

વિગત બધીય પુછી, વહતી સતીય રહતી;
 એ ભાઈ હું ખ માઈ, સમાય ના આ ધરતી—૧૦૨૨
 કરશું નિરાંતે વાતો, ઉપકાર સંઘ ભારે
 નરો ન હોત આતો, ન હોત હું અત્યારે—૧૦૨૩
 માટેજ ભાઈ એની, સેવા જે થાય કરવી
 ચીજો તે જોહ માગે, રજીહ તેહ કરવી—૧૦૨૪
 સુણીને ભાઈ ત્યાં તો, નરોને પાય લાગ્યો
 ઉપકાર આપ મોટો, હું છું ઘણોય છોટો—૧૦૨૫
 માગો જો આપ માથું, આપીશ હું અત્યારે
 સેવા તમારી કરવી, અરે એ ધર્મ મારે—૧૦૨૬
 નરો તે વાણી સુણી, વઘા રહીને વાણી
 અમારો ધર્મ એ છે, કયું એ ધર્મ જાણી—૧૦૨૭
 જરૂર ન કાંઈ અમને, તૈયાર સાથે લાવ્યા
 ખબર તમારી જાણી, સતીને આંહી લાવ્યા—૧૦૨૮
 ખાત્રી અમારી કરવા, અમે તો થાય આવ્યા
 મળ્યાં તે બેન ભાઈ, આનંદ અમેને થાયે—૧૦૨૯
 વળ્યા તે કહીને પાછા, સતી રહી તે આંહી
 અતિશે કબૂત આવી, સતી પીયર માંહી—૧૦૩૦
 પુછે છે ભાઈ પ્રેમે, બેની તું મર્ણુ પામી
 આવી તું આંહી ક્યાંથી ? થઈતી સ્વર્ગે ગામી—૧૦૩૧

એવો તે પત્ર આઠ્યો, તું સાસરે પઠાઠ્યો
 અમે તું આશ ત્યાગી, રહ્યાંતાં બ્રાંત લાગી—૧૦૩૨
 ગુજરી શીરે તું તારે, સુણવું એ બેન મારે
 આવી તું ક્યાંથી અહીંઆં, શી રીતે અત્યારે—૧૦૩૩
 સુણી સતી તો બેલી, એ વીર સુણ મારા
 વિધવા થઈ હું જ્યારે, થયા બેહાલ મારા—૧૦૩૪
 મુને તો દવાખાને, સસરે મુકીતી બહાને
 ઉપરથી લાંચ આપી, ડાકટરને શીખ આપી—૧૦૩૫
 જીવતી ન આવે ઘરમાં, દવા એ રીત દેજો
 દવાને પાઈ ઝેરી, મારી તે નાંખી દેજો—૧૦૩૬
 સસરાને કહીને આવું, મુકીને મને ચાલ્યા
 ડાકટર દયાળુ એવા, વિચારી વાત ચાલ્યા—૧૦૩૭
 ફરવત ખાઈ તેની, દવા તો સારી આપી
 જીવાડી મુને લાઈ, દવા તો ઉર લાવી—૧૦૩૮
 ખખર મુવાની આપી, ખખર જોવાને આઠ્યા
 એ વાત જાણી આવી, આનંદ ઉર લાઠ્યા—૧૦૩૯
 ડાકટરે મને પુછી, પોતાને ઘેર રાખી
 પુત્રી સમાન ગણતા, છે દેવ એનો સાખી—૧૦૪૦
 જીવન બધુંય મેં તો, ત્યાં કાઢવાને ધાયું
 માનવતું ધાયું જાણે થાણે વીધીતું ધાયું—૧૦૪૧

(૧૧૭)

પુઠે હરામી ટોળી, અવલથી લાગી આવી
પેટીમાં મુને ઘાલી, પહોંચ્યો હતો જે આવી—૧૦૪૨
જમાવી ટોળી તેણે, મુને વળી ફસાવા
પાપીએ બેજ ત્યાં તો, નોકર થઇને આવ્યા—૧૦૪૩
રહ્યાં ત્યાં પેટ માટે, બાણે ન કોઈ બુક્તિ
મુને ફસાવા માટે, બધી ઘડી એ બુક્તિ—૧૦૪૪
ભરમાવી મુને નાંખી, રાબની રઠ લાગી
સાહેબ પાસે જઇને, આજ્ઞાએ મેંજ માગી—૧૦૪૫
ગાડી લઇને સાથે, નોકર બેચ આવ્યા
હતો વિરાગ મુજને, તજ બધીતી માયા—૧૦૪૬
ના વહેમ કાંઈ તેથી, આવ્યો ન દીલ જેથી
ગાડી હંકારી પાપી, ઉતારી મુકી આધી—૧૦૪૭
બીજા વધુ ત્યાં આવ્યા, ઇજત લેવાને મારી
અતીશે ત્રાસ થાતાં, બુઝો ઘણીય પાડી—૧૦૪૮
મહાજન જતાતા રસ્તે, આવી છોડાવી તેણે
ઉપકારી નર એ તો, સોંપી છે આંહી જેણે—૧૦૪૯
ભગનીનું દુખ ભાળી, ભાઈ ઘણું છે રડતો
અરેરે બેન તારે, માથે સીતમ શુજરતો—૧૦૫૦
મુખી ન થઈ જરીએ, આ માત પેટ આવી
મુખનો ન દીન દીઠો, બુર ઘડેલું ભાવી—૧૦૫૧

નિર્ભાગી ભાઈ તારો, પુરો બન્યો હત્યારો.
 દુઃખમાં તું દીન કાઢે, રહુ સુખી હું દહાડે—૧૦૫૨
 હવે બેની તું અંહી, જીવન બધું ગુજારે
 સુખી તું જાત જોઈ, શાંતિ વળે તો ત્યારે—૧૦૫૩
 સુણી સતી ત્યાં બોલી, ઓ ભાઈ દીન કાઢું
 પણ ભાગ્ય સુજ લખીયું, વીઘન આવે આડું—૧૦૫૪
 બબર ન દેશો કંઈએ, મારી હવે તો ભાઈ
 ઉપવાસ વૃત્ત કરીને, જીવન તજીશ ભાઈ—૧૦૫૫
 નિર્ભય સતી તો થઈને, રહી છે ઘેર ભાઈ
 ગમન દીનો ત્યા કરતી, શ્રીકર નથી ત્યાં કાંઈ—૧૦૫૬
 ભાભીનો ભાવ ભુંડો, સતી પરે એ રહે છે
 અનાથ બાણી તેને, કહુ તે વેણ કહે છે—૧૦૫૭
 સહન બધું એ કરતી, દુખેથી દીન કાઢે
 વિચારે વામા વળતી, ના વેણ સુખ કાઢે—૧૦૫૮
 રઝળતી આવી આજે, પગલાં તું કાળાં લઈને
 હરામનું ખાવા આવી, ભાભી કે'ગાળ દઈને—૧૦૫૯
 સહન સતી તે કરતી, ના વેણ તે ઉચરતી
 કંકાસ થાય તેથી, ઘણી રહે છે ડરતી—૧૦૬૦
 ના ભાઈને કહેતી, ના નામ તેનું લેતી
 દુખ નીભાવ તે કરતી, બધુંટ દુખ રહેતી—૧૦૬૧

(૧૧૯)

ટાઢું અજીઢું આપે, બમણું તે કામ સોંપે
 સતી ઉઠાવે દુઃખે, અશક્ત તન બુખે—૧૦૬૨
 સતી બધુય સમજે, હયા ન હોય તેને
 મનમાં ન લાગે જેને, પરની જણેલી જેને—૧૦૬૩
 હિન્દુ સંસાર માંહે, એ રીત ચાલી આવે
 ભોળાઈ નણું દ જો ભાળે, તો કાળ જાણે આવે—૧૦૬૪
 સાસુને વહુ કેરી, એવી તો રીત ચાલે
 વીતી બધી એ જાણે, પડી જો હોય પાળે—૧૦૬૫
 એ રૂઢીના પ્રભાવે, સતીને દુઃખ આપે
 ના બાઈ કાંઈ જાણે, તે અંદરે દબાવે—૧૦૬૬
 દુર્બળ શરીર તેતું, દુઃખ માંહી દુખેતું
 થાતું એ કૃષ જાતું, દુઃખ માંહી એ દુખેતું—૧૦૬૭
 ઉપરથી દુઃખ આપે, ભાભી વળી સંતાપે
 ભાઈ વળી તે પુછે, તપે તે બેન તાપે—૧૦૬૮
 દુઃખી તું કેમ થાતી, દીને દીને સુકાતી
 શું દર્દ કાંઈ થાતું, ના બેન આ શરમાતું—૧૦૬૯
 વદી સતી ત્યાં એવું, ના, ભાઈ કાંઈ એવું
 સૌ દેહ દંડ થાએ છે, તન માટે જેવું—૧૦૭૦
 વળાવી વીર તનડું, સતી રહી છે દુઃખે
 ભાભીનો રોષ અહીંઆં, ભરાય પેટ બુખે—૧૦૭૧

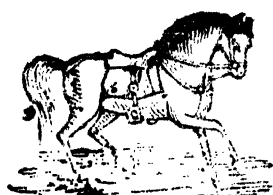
ચરીત્ર સ્ત્રીનું ભુડું, ન કોઈ તેને પહોંચે
 વિરંચી વિષ્ણુ સરખા, ન કોઈ તેને પહોંચે—૧૦૭૨
 વિક્રમ સરીખા હાર્યા, ધાર્યા ન પડ્યા પાસા
 મહેલો તબવી રૂઝા, જંગલ વસાવ્યા વાસા—૧૦૭૩
 અંતર ન તેનું કોઈ, નહિ પીછાંણી શકતું
 છે પાપ કાગ લરીયું, ન જાણી કોઈ શકતું—૧૦૭૪
 હતીં સતીની લાભી, પુરી પ્રભાવ વાળી
 ભર્યો તો કાળ રોમે, ન બુદ્ધિ તેની સારી—૧૦૭૫
 ચરિત્ર કીધું તેણે, સતીને દુર કરવા
 પતીની પાસ તેણે, લાગી જઈ ઉચરવા—૧૦૭૬
 પતિ શું ઉંઘ ઉંઘો, કપાય નાક આતો
 તમ બેન લાવી ઘાલી, કરી ઘણી દયા તો—૧૦૭૭
 ઉધું તે તેણે કરીયું, કલંક માથે ધરીયું
 તે ચાલ ખોટી ચાલે, કલંક ચોટયું લાલે—૧૦૭૮
 પ્રીકાસ તેના અંગે, જીવોને આજ મારી
 મોઢે ચઢીને મુજને, કહ્યું કે લાભી મારી—૧૦૭૯
 અમલ રહ્યા છે મુજને, કહ્યું તે દુઃખ મારે
 વાતો બધે એ થાએ, રે હોય જો અત્યારે—૧૦૮૦
 સાચું કહ્યું આ મેં તો, ઉપાય તેનો લેજો
 ના લાડ કાંઈ કરશો, બે વાનાં તેને કહેશો—૧૦૮૧

મોહને વાત સુણી, દીલ માંહી કોધ વ્યાપો
 સતીનું તન જોઈ; નક્કી વિચાર વ્યાપો—૧૦૮૨
 સતીની પાસ તેણે; તતકાળ જઈને જોયું
 અતિશે કાળ વ્યાપ્યો છે, ઘેય તેણે જોયું—૧૦૮૩
 પુછી ન વાત કંઈ, છે મારા દેવા માંડ્યો
 વિસ્મય સતીને થાતું, આ શો લવાડો માંડ્યો—૧૦૮૪
 યો ભાઈ કેમ મારો, શું દોષ છેજ મારો
 થઈ જો ભલ મારી, તો જીવથીજ મારો—૧૦૮૫
 જ્યાં બહાર ત્યાંથી આવી, આ ખુમ ભાઈ મારા
 જીવે ન એક દહાડો, ખીચારી આજ બાળા—૧૦૮૬
 રહી અતિશે કકળી, અનાથ એજ બાળા
 દયા વસી ત્યાં તેને, તજી ગયો તે બાળા—૧૦૮૭
 અહીંઆં ભાભીએ જ્યારે, પ્રસરી વાત ગામે
 સતી વિચારી વાતો, અતિશે ત્રાસ પામે—૧૦૮૮
 અફવા ઉઠી છે ગામે, સતીની ખોટી રીતે
 વાતો સુણીને એવી, ચરર થાય ચીતે—૧૦૮૯
 બળ્યું તે ઘર જ્યારે; વનમાં સીધાવ્યા ત્યારે
 વનમાં એ આગ ઉઠી, વિધાતા આજ રૂઠી—૧૦૯૦
 સતી વિચારે મનમાં, અરર હાય આ શું
 વાતો વિવિધ થાતી, ના ચીતમાં સમાતી—૧૦૯૧

સતી ભરાઈ ધરમાં, દર્શને તે ન જાણે
 કીર્તન કથાએ મુકમાં, અદકા ઉચાટ થાણે—૧૦૬૨
 જુઠી આ વાત જગમાં, અદકો પ્રચાર પામી
 અરેરે કોઈ તેમાં, જુએ ન કાંઈ ખામી—૧૦૬૩
 આપઘાત હાય કરવો, વિના ઉપાય બીજો
 નથી ય મારા માટે, એકે ઉપાય બીજો—૧૦૬૪
 મરવું તો શાને કરવું, ખુશી થઈને કરવું
 પંચાત બીજી ત્યાગી; પ્રભુનું ધ્યાન ધરવું—૧૦૬૫
 સતીએ આમ જાણી; લાવી તે દોર જાણે
 ગાળો કરીને નાંખ્યો જોઈને પાટ જાણે—૧૦૬૬
 ટેબલ મુકીને નીચે, ઉપર ચઢી તે બાળા
 અરર હાય આજે, યુજાવે દીલ લાળા—૧૦૬૭
 ફાંસે ગળામાં નાંખી, બોલી એ બોલ બાળા
 પ્રભુ તું જોળે લેજે; મુને તું સહાય દેજે—૧૦૬૮
 વિનંતી એવી કરીને, પડ્યા તે જાય નીચે
 અવાજ ગેબી તેવો; સતીને કાન સીંચે—૧૦૬૯
 સતી સખુર કરજે. હત્યા તું નવ કરજે
 હત્યાથી જીવ જાણે; કલંક ના ધોવાણે—૧૧૦૦
 દુનીઆ તો ભુંડું ગણે; ના શ્રેય તારૂં થાણે
 માટે સતી તું સાંભળ; આજા પ્રભુની એવી—૧૧૦૧

(૧૨૩)

હબ્બુય હુખ સહેજે, સતી તું સાચી દેવી
 આખર પ્રકાશ તારો, થશે તું દેવી જેવી—૧૧૦૨
 દુશ્મનો દુર થાશે, વિજય તારો ગાશે
 તુને તે પાય લાગે, આવે એ કાળ આગે—૧૧૦૩
 માટે તું ધીરજ ધરજે, સાહસ ના તું કરજે
 કંઠેથી કાઢ ફાંસો, સાબુત રાખ વાંસો—૧૧૦૪
 સુણીને ગેબી વાણી, કૃપા સતીએ બાણી
 પ્રભુની સહાય મારે, મરું હું શાને ત્યારે—૧૧૦૫
 કહીને ફાંસો કાઢ્યો, છોડી એ દોર નાંખ્યો
 સતી એ ખેઠી ઝુરે, ધીમા ધીમા એ સુર—૧૧૦૬
 આરામ અહિંઆ લ્યોને, વાચક અરે ઓ મારા
 કઠલાલકર કહે છે, કથાના ભાગ સારા—૧૧૦૭
 વિવિધ રસ પુરાણા, કાગળ લખીશું હાથે
 બાહેર એ ભાગ પડતાં, વાંચી વિચારો ભાવે—૧૧૦૮

(૧૨૪)

સોળ વરસની સતિ

અને

નવ વરસનો પતિ

ભાગ ૧૭-૨૦.

રાગ—બારમાસી.

સતી તો એમ રડતી, દુનીયાથી એહ ડરતી
આંખેથી આંસુ ભરતી, વિવિધ વીચાર કરતી—૧૧૦૬
વાણી વિભુની સુણી, મુલતવી રાખ્યું મરવું
છતાં ન કાંઈ સુઝે, હાય હવે શું કરવું—૧૧૧૦
પાપી પ્રપચી લોકો, પાટે બળરે પોકો
સતીના વીર હમયે, લાગે અતીશે ધોકો—૧૧૧૧
અહિયાં સતીની ભાભી, ખટપટ અતીશે કરતી
મોહન તણા તો દીલમાં, ભુસુ વધારે ભરતી—૧૧૧૨
અંચળ-એસીશું આમ રહેશો, દીલે ન કાંઈ લેશો
અપવાદ બંહોરી લેશો, દુનીઆને શુંય કહેશો—૧૧૧૩
કાળું આ કૃત્ય બેને, કીધું તે શાંખી રહેશો
દુનીઆં ફળેતી કરશે, જવાબ શુંય દેશો----૧૧૧૪

મોહન મુંઝાતો મનમાં, નારીના વેણ સુણી

મોહન-અલિશે ખેદ ધારી, વધો વળી તે વાણી—૧૧૧૫

ધ્યારી એ વાણી તારી, ગળે ઉતારી ધારી

વિચારી વાત સારી, સુજે ન એકે બારી—૧૧૧૬

કરવું શું હાય હાવે, અતિ વિચારી આવે

પાપણી બેન મારી, કુકર્મી એજ નારી—૧૧૧૭

આપે સલાહ સારી, એવું ન પાસ મારી

ઈજત અરેરે એથી, જાએ અત્યારે મારી—૧૧૧૮

ચંચળ-થઈને મદદ આજે, આશા વચન ઉચારો

ડરકણ સ્વભાવ ધારી, શું હામ આમ હારો—૧૧૧૯

અબજાની જાત મારી, છતાંય હામ રાખું

પુછે જો કોઈ મુજને, સીધો ઉપાય દાખું—૧૧૨૦

બોલાવો કોઈ એવો તમારો મિત્ર હોયે

તેની તો સાથ તેને, મુકો ધકેલી જોયે—૧૧૨૧

બચો બધીય વાતે, સુખનો સંભવ તેમાં

વળી ઉપાય બીજો, બતાવું સુખ જેમાં—૧૧૨૨

કરોને ખુન તેનું, ગણો ન પાપ જેવું

લપટ છે રાંડ તેથી, ગણો ન પાપ તેનું—૧૧૨૩

ઉપાય જે બતાવ્યા, કરો તમારે કાવે

વઢી ભોળા ભાવે, કહીશ હું ના હાવે—૧૧૨૪

છુટકારો કરોને એનો, નહીં તો ન સારૂ થાયે
 હું તો જઈશ મારે, થવાનું તેહ થાયે—૧૧૨૫
 કુર્તા—નારીનાં વેણુ સુણી, મોહન વિચાર કરતો
 ઉપાય લેવો કેવો, ચોક્કસ ન એક જડતો—૧૧૨૬
 મોહન મુંબયા ભારે, ચંચળ કરે શું ત્યારે
 અનેક દાવ એલે, સતીને આળ મેલે—૧૧૨૭
 ચંચળે ધારી લીધું, પતીથી કાંઈ ન થાયે
 અરેરે ત્યારે આ તો, શી રીતે સાલ જાયે—૧૧૨૮
 ચંચળ ચતુર નારી, સ્વભાવની સારી
 ઈર્ષાળુ મન તેનું, વખણાય ગામ જેહે—૧૧૨૯
 પોંચેલી સર્વ વાતે, તે મદને હઠાવે
 અખજાનું અંગ તેનું, પણ દહાં હામ લાવે—૧૧૩૦
 પતીને પુછયા વિના, બોલાવી લાવી નરને
 પ્રતાપ નામ તેનું, સુણાવી વાત તેને—૧૧૩૧
 મોહન બોલાવ્યો પાસે, બધીય વાત કીધી
 સતીનું ખુન કરવા, વાતો મળીને કીધી—૧૧૩૨
 પ્રતાપ પુરો પાપી, પંકાય એજ આપે
 કમો એ કુઠાં કરતો, ડરતો ન કોઈ પાપે—૧૧૩૩
 મોહન—આશા અનેરી આપી, મોહને દામ કેરી
 થશે જો કામ મારું, થેલી દેઉં ભરેલી—૧૧૩૪

માટે એ ભાઈ મારા; જાણે ન કોઈ આવે
રાખીને તેવી રીતે, છુપી બધીય વાતો—૧૧૩૫
ઈનામ દઈશ સાં, થશે જો કામ માં
કરીલે વિચાર વાં, દારીદ્ર પ્રીટે તાં—૧૧૩૬

પ્રતાપ—પ્રતાપે વાત સુણી હશે ભરાયો તે તો
પહેલાનું વેર વાળું, આવ્યો છે દાવ આવો—૧૧૩૭
અનેક રીતે પહેલાં, સંતાપ્યો મુને એણે
અતિશે લાંચ બાધી, દુભાવ્યો કુર વેણે—૧૧૩૮
તેવે દાવ ન ચુકુ, હું જીવતો ન મુકુ
પુરો પછાડી નાંખું, ના કાંઈ બાકી રાખું—૧૧૩૯
વઢ્યો તે હોંસે એવું, મોહન ભાઈ એ શું
તમારે માથે આવ્યું, સંકટ અનેરું એ શું—૧૧૪૦
ધીરજ રાખો ધારી જીવ્યો શાબાશી મારી
ન આંચ ઉની આવે, કંઈ એ દામ ભાવે—૧૧૪૧
હનુમાન કેરું દેવળ, બંદર વિશે તે આવ્યું
શ્રીકૃષ્ણ લઈને ત્યાંતો, મોકલજો એજ કાવ્યું—૧૧૪૨
વગે કરીશ ત્યાં તો, પછી ન પત્તો લાગે
સાવધપણેથી રહેજો, જોખમ મુને ન લાગે—૧૧૪૩

મોહન—મોહન વઢ્યો ત્યાં વાણી, પ્રીકરના રાખ વીરા
ન આવે આંચ ઉની થાઓ નહી અધીરા—૧૧૪૪

જરૂર કાલે આવે, મુજ બેન સંધ્યાકાળે
 ઠેકાણે તમે કરજો, ના ઘર મુજ લાગે—૧૧૪૫
 વારં કહીને વળીઓ, પ્રતાપ ઘેર પોતે
 એમ દીન એક વીત્યો, સતીની રાહ જોતે—૧૧૪૬
 દિવસ બીજની આવી, એ કર્મ હીણું સંધ્યા
 મોહન ભોળે ભાવે, પ્રભુને પ્રેમ વંદ્યા—૧૧૪૭
 મોહન મન વિષે, સદગુણ છે ભરેલા
 ન કુર આવા ધંધા, ન કોઈ દી કરેલા—૧૧૪૮
 છતાંય આજ આ શું, મોહન હાથ બનતું
 સંસ્કારી દીલ તેનું, રહે ઘણુંય ડરતું—૧૧૪૯
 નડે છે ફક્ત નારી, ઘડીમાં જીવ કાઢે
 ડરે તે ફક્ત જેથી, સામરાજ્ય જેનું ચાલે—૧૧૫૦
 અરે આ જગત વિષે, ભોળા નરોના ભાગ્યે
 દોરવાયે નારી દોરે, જીવન બગાડે આગે—૧૧૫૧
 સદગુણ એના સડતા વિવેક એના બળતા
 નારીના સુર આગળ ભોળા કુટાઈ મરતા—૧૧૫૨
 સામરાજ્ય સ્ત્રીનું જ્યાં છે, અંધો બનાવે નરને
 સામરાજ્ય સ્ત્રીનું જ્યાં છે ખર ગણાવે નરને—૧૧૫૩
 સામરાજ્ય સ્ત્રીનું જ્યાં છે રાત્રીએ સુર ઉગે
 સામરાજ્ય સ્ત્રીનું જ્યાં છે, મનાવે ભુખે મુગે—૧૧૫૪

સામરાજ્ય જ્યાંનું સ્ત્રીનું છે, ધીરજ ધીરાઓ ચુકે
 રામરાજ્ય સ્ત્રીનું જ્યાં છે, માઝા મહાન ચુકે—૧૧૫૫
 સામરાજ્ય સ્ત્રીનું જ્યાં છે, સદ્ગુણ જાય સરવે
 સામરાજ્ય સ્ત્રીનું જ્યાં છે, કૃત્ય કુડાં એ કરાવે—૧૧૫૬
 સામરાજ્ય સ્ત્રીનું જ્યાં છે, સેતાન થાય સાધુ
 સામરાજ્ય સ્ત્રીનું જ્યાં છે; પાપી પુજ્ય પાદુ—૧૧૫૭
 મોહન કેરા ઘરમાં, સામરાજ્ય સ્ત્રીનું એવું
 મોહન પ્રતાપી તો એ, જીવન ન ભાવે એવું—૧૧૫૮
 સ્ત્રીના કહ્યાથી તેણે, પવીત્ર બેન યાગી
 અંધો થઈને તેણે, જોયું ન હાય જાગી—૧૧૫૯
 વાંચક વિચારો અહીંઆં, મોહને કાર્ય કીધું
 ન દોષ એને આપો, નવું ન એણે કીધું—૧૧૬૦
 જીવોને શાસ્ત્રે દ્રષ્ટે, અનેક ઠામ ભાજ્યું
 કૈકેયી કેરા વચને, દશરથે નામ રાખ્યું—૧૧૬૧
 કુરંગ કેરી કાળે, સીતાએ રાડ કીધી
 ચરિત્ર સ્ત્રીનાં કરીને, વિપરીત જુદી કીધી—૧૧૬૨
 સ્ત્રીએ ચઢાવી માર્યો, રજપુત લક્ષ કોટી
 પાયમાલ રાજ્ય કીધાં, ખુવારી કીધી મોટી—૧૧૬૩
 થયું જ્યાં આવું આવું, મોહન વિશાત ત્યાં શી
 નારીના મોહ આગે, ગણતી સતીને ત્યાંથી—૧૧૬૪

પડી અઘોર સંધ્યા, સતીની હાય આજે
 ભાવીએ લેખ કેવા, ઘડયા સતીને કાજે—૧૧૬૫
 નિરદોષ એ જે નારી, ન જાણતી એ કાંઈ
 ભાલીના દુઃખ માટે, તથ્યાર તે ન કાંઈ—૧૧૬૬
 રટણ પ્રભુનું કરતી, ખીબુ ન તે ઉચરતી
 ઘરમાં ભરાઈ રહેલી, વાણી કદુ એ સુણી—૧૧૬૭
 એ આલ દુટયુ તેને, નિરદોષ એ છે તોયે
 વિશ્વાસ ધારી પ્રભુનો, વિતાવે દીન તોયે—૧૧૬૭
 આવી અઘોર સંધ્યા, મોહન વિચાર કરતો
 અરેરે હાય મારે, વીધીનો યોગ નડતો—૧૧૬૮
 સગી છે બેન મારી, ઘણી પવિત્ર સારી
 પ્રભુ શું આ ગુજારી, ગણાવી તેં હત્યારી—૧૧૭૦
 હવે ન એક આરો, નછી વીચાર મારો
 તજીને ભાવ મારો, ભુજીવું દીલ દહાવો—૧૧૭૧
 અંધારું પુર પડીયું, મોહન ગયો છે ઘરમાં
 ગંગા કહી ને તેણે, ઘાંટો દીધો છે ઘરમાં—૧૧૭૨
 બેઠીતી એક ખુણે, ગંગા ખીચારી રડતી
 વીરાનો સાઠ સુણી, લાગી છે ભારે ધરતી—૧૧૭૩
 મોહન કેરા વચને, અંધુત્વ ભાવ નહોતો
 મોહન કેરા વચને; કરોધીત્વ ભાવ હોતો—૧૧૭૪

ગંગાએ જાણ્યું મનમાં, વીરાને ક્રોધ વ્યાપ્યો
 જાણ્યું કે ભાભી ભુંડી, વીરો સંતાપ્યો—૧૧૭૫
 મોહનનો સાદ સુણી, ગંગા વદી વીચારી
 કહોને ભાઈ શું છે! વાણી મૃદુ ઉચારી—૧૧૭૬
 કૃતિમ રોષ દાખી, મોહન વદ્યો ત્યાં વાણી
 અરેરે બેન મારી, દીધું મેં દુઃખ જાણી—૧૧૭૭
 વીરાની મીઠી વાણી, ગંગાએ સુણી જ્યારે
 આનંદ અંગ વ્યાપ્યો, હર્ષે ભરાણી ત્યારે—૧૧૭૮
 વદી પછીથી વાણી, વીરા ન દોષ તારો
 વીધીએ લેખ લખીયા, તેમાં શું થાય ધારો—૧૧૭૯
 વિચાર સારો સુજ્યો, જાણીને હર્ષ પામ્યું
 નહીં તો અતીશે કષ્ટે, ધાર્યું તું હું વીરામું—૧૧૮૦
 વીરા છે એથ તારી, હાંસી શું થાય મારી
 હવેથી વીરા મારા, વિચાર રાખ સારા—૧૧૮૧
 મોહન વદ્યો ત્યાં વાણી, હવે ન એમ થાયે
 આજે તું બેન મારી, કામે કદાપી જાણે—૧૧૮૨
 છે કામ એક માફ, કરી ત્વરાથી આવો
 હનુમાન કેરી બાધા, આજે કરીને આવો—૧૧૮૩
 રાખીતી તારા માટે, રહું તું જીવતી જેથી
 વીધીએ તારા હાથે, કરાય ઠીક તેથી—૧૧૮૪

તઘયાર થા તું હમણાં, શ્રીકૃષ્ણની સાથ દીવો
 લઘને સીધાવો ત્યાં તો, બેની ન કાંઈ ખીવો—૧૧૮૫
 ગંગા સુણી વિચારે, કૃપા વીરાની પામી,
 હા ના કરીશ કાંઈ, તુચ્છકાર પામું સામી—૧૧૮૬
 ભલેને ભાઈ લાવો કરી, આવું કામ એ તો
 પ્રતાપ તારો ભાઈ, ન કર કદાપી છે તો—૧૧૮૭
 મોહને તત્ ત્યાં તો, શ્રીકૃષ્ણ ને દીપ આખ્યાં
 સતીએ ત્યાંથી સ્નેહે, પગલાં ત્વરાથી માખ્યાં—૧૧૮૮
 અંધારું પુરું પડીયું, ના મુખે મુખ સુજે
 સતીના ચણું ડરથી, અરેરે હાય ધ્રુજે—૧૧૮૯
 સંધ્યાએ થાકી થાતાં રાત્રીનું રૂપ લેતી
 નિર્જન તમામ રસ્તા, નીહાળી નાથ ખીતી—૧૧૯૦
 કષ્ટાળુ દેહ તેની, તેથી એ રહેતી ચાલી
 આવી અનેક રાતો, વીતાવી ગણતી ચાલી—૧૧૯૧
 એકલી અંગ ધારી, વિચાર કરતી ભાવી
 વિતાવ્યું ગામ એવે, ગાદર વિશે તે આવી—૧૧૯૨
 ચાલી તે પુર પાટે, હનુમાન કેરા હાટે
 ડરવું તે શાને માટે, ધારી તે જાય વાટે—૧૧૯૩
 દેવળ નિહાળ્યું દુરથી, સતીને હામ આવી
 કરીને બાધા હાવે, પાછી વળું નીરાંતે—૧૧૯૪

દેવળની પાસ આવી, નિર્જન બધુંય લાગ્યું
 અબળાનું અંગ જેથી, ડરવા તે કાંઈ લાગ્યું—૧૧૬૫
 દેવળ અતીશે ભારે, વિશાળ ચોક માંહે
 પાણીનો હોજ વચ્ચે, સુંદર રસોઈ ત્યાંહે—૧૧૬૬
 દર્શન નિમિત્ત દીને, લોકો હજાર આવે
 હનુમાન દાદા કેરે દેવળ એ પંકાવે—૧૧૬૭
 સતીએ દ્વાર ખોલ્યું, ધીમેથી માંહી પેઠી
 મેદાન માંહી ભાળી અંતરે ખીક પેઠી—૧૧૬૮
 છતાંય હામ રાખી, આગળ વધી તે નારી
 દેવળના દ્વાર પાસે, આવી ઉભી તે નારી—૧૧૬૯
 વિચારી વામા વળતી, દેવનું દ્વાર ખોલો
 નારી ઉભી તું રહેને, પાછળથી કોઈકે બોલો—૧૨૦૦
 પડ્યો સતીને લાગ્યો, ભીષણ એ નાદ લાગ્યો
 અબળા ત્યાં દીનવદને, પાછું વાળીને જીવે—૧૨૦૧
 અંધાર ભાગ વિશે, નિહાળી નારી જ્યારે
 નીરખે છે નર ત્રણ તો, સતી ગભરાય ત્યારે—૧૨૦૨
 દગો શું આજ આ છે, નિહાળું શું આ નયને
 પ્રભુ શું બાકી રાખી, પુરૂ તે વેર લઈને—૧૨૦૩
 ભાઈના કરેલા કૃત્યો, આગળ તે આજ આવે
 દગો આ તેણે કીધો, સુખી તે તેથી કહાવે—૧૨૦૪

પ્રભુજી તુજ બેલી, છું અબળા અકેલી
 લગ્ન તું નાથ રાખે, શશી રવીની સામે—૧૨૦૫
 અંધાર ભાગમાંથી, નર તો ત્રણેય આવ્યા
 સતીના સામા ઉભા, સાક્ષાત ચમ જેવા—૧૨૦૬
 બોલ્યા છે ત્યાંતો, વાણી, સતી પધાર્યા શાણી
 પુરી તમારી કહાણી, આવ્યા શું આંહી બાણી—૧૨૦૭
 ઉતારો વસ્ત્ર અહીંયાં, પ્રભુને વળતી સમરો
 હમણાએ નાશ તારો, અહીંયાં એ થનારો—૧૨૦૮
 સતીએ શ્રેય માન્યું, પોતાના નાશ માંહી
 અતીશે દુઃખ માંહી, જીવવું ન સાહે આંહી—૧૨૦૯
 સતી વદી ત્યાં વાણી, હરખાઉં વાત બાણી
 મરવાને હું ઇચ્છું, હરખાઉં વાત બાણી—૧૨૧૦
 ચલાવો શસ્ત્ર પ્યારા, આશીષ એજ આપું
 દુખીઓ આ દેહ છોડી, પ્રભુજી પંથ માપું—૧૨૧૧
 તમારું શ્રેય કરશે, પ્રભુજી એજ પ્યારો
 દુખીઆરો દારા કેરો, સુખી કરો જનમારો—૧૨૧૨
 વીરા વીચાર કાંઈ, કરવાનો નથી હા ના
 ખુશી થઈને કહું છું, તો તો વિચાર શાના—૧૨૧૩
 માળા આ હેમ કેરી, ઉતારી લોને પહેલી
 કહીને માળ આપી, સતી બની છે ઘેલી—૧૨૧૪

(૧૩૫)

ચંડાળો ચીત્ત ચોકે, સતીની હામ દેખી
મરવાને ખુશ આજે, સતીને ત્યાંજ દેખી—૧૨૧૫

ચંડાળ વિચાર કરતા, કરવું શું આંહી હાવે
દારાને દેખી આજે, દયા જરા તો આવે—૧૨૧૬

ચંડાળ ચરણે પોતે, ઝુકાવ્યું શીર જોતે
વીરા વધેશે આજે, કહું છું પ્રભુને કાજે—૧૨૧૭

વઢે સતી ત્યાં એવું, ચંડાળ દીલ ફરતું
નારી સલુણી સારી, ઇચ્છે છે એજ મરવું—૧૨૧૮

કોમળ છે તેની કાયા, કરી પ્રભુએ કેવી
જોવાથી આજ તેને લાગે છે કોઈક દેવી—૧૨૧૯

જરા ન જીવ ચાલે, હણવામાં આને આજે
માટેજ મુકત કરવી, પ્રભુને એજ બાને—૧૨૨૦

વધા ચંડાળ વાણી, ઉભી તું બેન થાને
અમો વિચાર કરીયો, જીવતી અહીંથી જાને—૧૨૨૧

કરતાં પ્રહાર તુજને, અમોને પાપ લાગે
દેવી સમાન તું છે, અમોને શ્રાપ લાગે—૧૨૨૨

માટેજ અહીંથી આજે, ત્વરાથી નાશી જાને
હુખોથી મુકત થઈને, પ્રભુના ગુણ ગાને—૧૨૨૩

સતીએ સુણી વાણી, ઉતર્યા પ્રભુ એ જાણી
હરખાણી એજ હોતે, પાછી વળી તે જોતે—૧૨૨૪

ભૂલ્યા ચંડાળ બીજું, સતી બોલાવી પાછી
 વસ્ત્રો બધાંય માગ્યાં, યુક્તિ બતાવી પાછી—૧૨૨૫
 પુરૂષ વેષ આપ્યો, સતિનાં વસ્ત્ર લીધાં
 નરનાં સતીને વસ્ત્રો, પહેરાવી ત્યાંજ દીધાં—૧૨૨૬
 સતી વિદાય કીધી, પોતે વિદાય લીધી
 ચંડાળે ચીત્ત ધાર્યું, સંપીને એ વિચાર્યું—૧૨૨૭
 જવું તે ઘોરો વાટે, તાજી ચણેલી જોઈ
 તોડીને ઘોર તો તે, જાણે ન તે તો કોઈ—૧૨૨૮
 મડદુ માહિથી લેવું, વસ્ત્રો આ સર્વ ધરવા
 ઝાળખાય ન અંગે તેવાં, નિશાન સર્વ કરવા—૧૨૨૯
 વિચારી એવું પોતે, ગયા નિશાએ જો તે
 તાજીજ ઘોર બોલી, કાઢી છે લાશ ત્યાંથી—૧૨૩૦
 વસ્ત્રો સજ્જવ્યાં સરવે, સતીનાં લાવ્યા સાથે
 જખમ ઘણાય કરીને, ઉપાડી લાશ માથે—૧૨૩૧
 મોહનના ઘરની પાછળ; ઉતારી લાશ તે તો
 યુક્તિ જો તેને દાટી, જાણે ન કોઈ તે તો—૧૨૩૨
 વળી હથીઆર છુપાં, મુક્યાં ત્યાંજ બીજે ઠામે
 ચંડાળ આવું કરીને, સીધાવ્યા નીજ ગામે—૧૨૩૩
 મોહન સવારે ઉઠે, નહી સતીને દેખે
 આનંદ રંગ વ્યાપ્યો, મહેનત આવી લેખે—૧૨૨૪

(૧૩૭)

પંચાત સર્વ છુટી, નીરાંત વાળી બેઠો
હવે ન ગાય વાતો, મટી ફજેતી આ તો—૧૨૩૫
વિચારી વાત એણે, ઉઘવી વાત એવી
જાત્રાએ બહાર ગઈ છે, ગંગા થવાને દેવી—૧૨૩૬
મહાજન જતુંતું મોટું, તે સાથતેતો ગઈ છે
સંગાથ સારો જોઈ, આ જ્ઞાન લેવા રહી છે—૧૨૩૭
ગામે પ્રસારી એવી, વાતો અનેરી આજે
લોકોને તેની કાંઈ, પછી તે હોય શાને—૧૨૩૮
એ રીત દીન વીત્યા, દશેક શાન્તિ ઢાતા
પછીથી વાત કુટી, ચર્ચાય ગામ બાધા—૧૨૩૯
વહે છે કોઈ એવું, ગંગાનું લગ્ન કીધું
કોઈ કહે છે એવું, ગંગાને ઝેર દીધું—૧૨૪૦
કોઈ કહે છે એવું, ગંગાને મારી નાંખી
કોઈ કહે છે એવું વાતો ખોટી દાખી,—૧૨૪૧
અનેરી આમ વાતો, વાયુના વેગે ફરતી
આધના સ્વફળી દુનિયા, ખરી પરીક્ષા કરતી—૧૨૪૨
જાણીને દાવ સારો, અહિંયાં પ્રતાપ આલ્યો
ફેજદાર ઘેર જઈને, મુદ્દો બધાય આપ્યો—૧૨૪૩
પછીથી આપ્યો તે તો, મોહન ઘેર મળવા
મીઠાશ રાખી મનમાં, વાતો તે બેઠો કરવા—૧૨૪૪

અરેરે ભાઈ આજે, અનેરી વાતો થાએ
 સાવધપણે તો રહેજે, ઈજત બધાંની જાએ—૧૨૪૫
 કરતાં એ કામ તારૂં, માંરૂં ન મુળ જાએ
 સંભાળ તેની રાખો, પછી થવાનું થાએ—૧૨૪૬
 મોહન વહયો ત્યાં વાણી, વીરા ન બીક રાખો
 પ્રીતર તજેને તેની, હાથે તે હામ રાખો—૧૨૪૭
 થાએ ન કાંઈ એમાં, પ્રીતર કરો છો જેમાં
 દીવસ ગણાય વીત્યા, વળે હવે ન તેમાં—૧૨૪૮
 પ્રતાપ એવી વાતો, કરી ત્વરાથી ઉઠયો
 મોહન મન ચોકખું, હજુ ન લેદ દુટયો—૧૨૪૯
 મોહન નીરાંત વાળી, બોલાવી નારી પાસે
 વાતો મજેની કરતો, અનેરી આજ આશે—૧૨૫૦
 આનંદ અતીશે જાએ, નારીની સાથ વાતે
 જોતાં ન જાણે કોઈ, દુખીયાં ન કોઈ વાતે—૧૨૫૧
 એવામાં દ્વાર પાસે, પોલીસ આવી ઉભો
 મોહને જોઈ તેને, પુછે તું શાને આવ્યો ?—૧૨૫૨
 વહયો પોલીસ વાણી, હમણા બધું જાણો
 હું છું તમારા જેવો, અંદેશ ન ઉર આણો—૧૨૫૩
 શાંતી એ સર્વ આપી, પોલીસ ઉભો ત્યાં તો
 બીજાય બધાય આવ્યા. થોડીક વારે ત્યાં તો—૧૨૫૪

ફેળદાર સાથ આઠ્યા, ઘરને ત્યાં ચેરો ઘાલ્યો
 મોહનને નારી સાથે, બાહેર તર્ત કાઢ્યો—૧૨૫૫
 પેરામાં તેને રાખ્યો, મળવા ન કોઈ દેતા
 મોહનને આમ જોઈ, કોઈ કશું ન કહેતા—૧૨૫૬
 પોલીસને આજ પુરી, બાતમી મળી છેજેથી
 તપાસ થાડી કરતા, જોળી તે કાઢ્યું તેથી—૧૨૬૭
 જોઢાવી લાશ કાઢી, હથીયાર સર્વ કાઢ્યાં
 લાવી બહાર તેને, મોહનને દૃષ્ટે પાડ્યાં—૧૨૫૮
 ચુંથાઈ લાશ ગઈ છે, નીશાની નવ રહી છે
 ઓળખાય એ ના આજે, તેવી બનીને રહી છે—૧૨૫૯
 વસ્ત્રો હતા જે પાસે, મોહન એજ ઓળખે
 ગંગાના વસ્ત્રો જાણી, ચોધાર આંસુ આવે—૧૨૬૦
 અરેરે દૈવ ! આ શું ! આ લાશ અહીં ક્યાંથી ?
 જરૂર બેન મારી, આવી આ લાશ ક્યાંથી ?—૧૨૬૧
 દગો થયો શું પુરો, પ્રતાપે એજ કીધું
 ભુલ્યો હું પાપ ભાગે, પ્રતાપે વેર લીધું—૧૨૬૨
 ફેળદારે પુછ્યું ત્યાં તો, મોહન કહોને આજે
 આ લાશ કોની કાવે, વઢો એ સત્ય કાજે—૧૨૬૩
 જુહું ન બોલો જરીએ, થવાનું તેજ થાએ
 જુહું વધાથી જાણો, ઈજ્જત બધીય જાએ—૧૨૬૪

મોહન વધો ત્યાં વાણી, સાહેબ વાત સારી
 એકલાં આ વસ્ત્ર બાણું, ઓળખાય ન લાશ સારી—૧૨૬૬
 ગંગા જે મુજ બેની, જેવાં છે વસ્ત્ર આ તો
 પરંતુ આંહી જોઈ, વીરમય ઘણોજ થાતો—૧૨૬૬
 બાત્રાએતે તો ગઈ છે, વસ્ત્રો આ ક્યાંથી આવ્યાં
 છે સંગ સાથે સારો તો વસ્ત્ર ક્યાંથી આવ્યાં—૧૨૬૭
 લગની પવીત્ર મારી, કયું શું ખુન કોઈ
 અરેરે હાય કહીને, મોહન પડ્યો છે રોઈ—૧૨૬૮
 ફોજદારે પંચનામુ, વીધીસરેજ કીધું
 સખને તો દવાખાને, મોકલી તર્ત દીધું—૧૨૬૯
 પાસે બોલાવ્યા લોકો, પુરાવા કંઈક લીધા
 હુશમન હતો જે લોકો, પુરાવા ખોટા લીધા—૧૨૭૦
 પુરી વીધીએ કરતાં, લોકોને દુર કાઢી
 મોહનને તેની સ્ત્રીને, હાથે કડીઓ નાંખી—૧૨૭૧
 ચોધાર નયને રડતો, મોહન નારી સાથે
 ભયે બળરે ઘેર્યો, પોલીસે નારી સાથે—૧૨૭૨
 સરકારી તાળાં લીધાં, મોહનને ઘેર વાસી
 સગાં સંબંધી સર્વે, ભાગ્યાં એ દુર નાસી—૧૨૭૩
 મોહનને જેલખાને, પુર્યો એ ખુન બાને
 નારી છે તેની સાથે, નડ્યાં કરલાં હાથે—૧૨૭૪

વાચક વિરામ દ્યોને, પછીથી પાય ધરીએ
 દશા સતીની શી છે, તેનો વિચાર કરીએ—૧૨૭૫
 દુખીઆરો જન્મ જેનો, ન સુખ હોય તેને
 પ્રભુ દરબાર કેરો, ઘણો અન્યાય જેને—૧૨૭૬
 પુરી કસોટી કરતો, તાવી એ તાપ દેતો
 જેને હાથ ધરતો, પીછો એ પુરો લેતો—૧૨૭૭
 ફસાય તેની માંહી, કીંમત ન કોડી કેરી
 ઉલટોએ છેડ દેતો, રખડાવે શેરી શેરી—૧૨૭૮
 કસોટી પાર પામે, ગમે તે તાપે તાવે
 તેને પછીથી જગમાં, ઉની ન આંચ આવે—૧૨૭૯
 સતીને એહ રીતે, કસોટી કંઈક કીધી
 અતિશે તાપ દેતાં, વિપત્તિ કંઈક દીધી—૧૨૮૦
 છતાંય તેહ બાળા, ચલિત ન કર્મ થાતી
 વિપત્તિ માંહી તે તો, પ્રભુનાં ગુણ ગાતી—૧૨૮૧
 અબળાનું અંગ તેનું, ખમાય દુઃખ જેને
 છતાંયે બાણી બાણી, પાડયું પ્રભુય તેને—૧૨૮૨
 અતીશય દુઃખ પડતાં, સતી કસાણી બતે
 હવે તે દુઃખ સરવે, હળવાં બધાય લાગે—૧૨૮૩
 હનુમાન કેરા દેહરે, છુટી સતી જે થઈ છે
 પાછી ઘેર ન બતાં, જંગલ વિષે તે ગઈ છે—૧૨૮૪

ભીષણ રાત નીરખી, વળી છે રાત રસ્તો
 કાળી અંધારી રાતે, સુજે ન એક રસ્તો—૧૨૮૫
 સતીના કેશ છુટા, રાતે પડ્યા છે પુરા
 માથે ન વસ્ત્ર રહેતું, સતીના હાલ બુરા—૧૨૮૬
 આ વેષ અંગ આવ્યો, સમજીને કચ્છ વાળ્યો
 થયું કો ગામ ભેગું, વિચાર એજ ધાર્યો—૧૨૮૭
 અંગે ઉજરડા થાતા, ગણે ન લેશ તેને
 કેકર ઉડાવે કેસે, ધારે ન દુઃખ તેને—૧૨૮૮
 વટાવે રાત રસ્તો, ભુલી તે કંઈક પડતી
 રસ્તા વીના એ આવે, એકે ન સુજ પડતી—૧૨૮૯
 જંગલ વિકટ આવ્યું, સતીને ભાન તેનું
 જરાય હોય શાનું બેભાન દીલ જેનું—૧૨૯૦
 લાખો નીરાશા મનમાં, આશા ન એક જેને
 પરવા કહોને શાની, પછીથી હોય તેને—૧૨૯૧
 અતીશે રાત કાઢું, ધ્વની બે કાંઈ થાતો
 વૃક્ષો અડીને ઉગ્યાં, સંચય ન વાચુ થાતો—૧૨૯૨
 હબરો જન કેરી, કુડાળી મર્ણુ કેરી
 લાખોના જન લીધા, આ તો જગા અનેરી—૧૨૯૩
 હુંટાફ લોકો રહેતા, કર્મો એ ઘોર કરતા
 તણે બીક સર્વે, નિર્ભયપણે તે કરતા—૧૨૯૪

(૧૪૩)

આજે તે લોક કેરો, ઉત્સવ દીન બાણે
મલીને સર્વ બેઠા; ભોળા થયા પ્રમાણે—૧૨૬૫
અગ્ની સળગાવી વચ્ચે, આહુતી કંઈક આપે
શુદ્ધ છે શક તેને, દેવી કરીને થાપે—૧૨૬૬
બધાય શાંત બેઠા, બોલે ન કાંઈ ત્યાં તો
સંજ્ઞાથી કાર્ય કરતા, બોલ્યા વીણ ત્યાં તો—૧૨૬૭
બડબડાટ દુર થાતો, અહીંયાં સુણાય તે તો
પાપીઓ પાપ સુકતા, કરતાય એમ એ તો—૧૨૬૮
અહીંયાં સતીએ ચાલી, આવે આ રાત માંહી
બીજું ન ભાન તેનું, સંભાળી ચાલે ત્યાંહી—૧૨૬૯
ચણે તપાસી મુકે, નજર પણ ત્યાંજ રાખે
ધ્વનિ બે કંઈક થાતો, તેમાં ન દીલ રાખે—૧૩૦૦
ચાલે તે પુર બેશે, અતીશે હાલ હોશે
આવીને પહોંચી પાસે, બુટારૂં દીઠા ખાશે—૧૩૦૧
કદમ પચીસ દુરથી, બુટારૂં દીઠા દબે
બુટારૂં તેને દેખે, ભરાયુ દુઃખ કબે—૧૩૦૨
સતી અતીશે ચમકી, એ હાય આ શું દેખું
ભુલી હું ભાન માંરૂં, તેનું આ દુઃખ પેખું—૧૨૦૩
વ્યાધોની વસ્તી માંહી, આ ગાય છે કસાણી
જીવતર ન હોય હાવે, ખુટી છે કર્મ કહાણી—૧૩૦૪

પ્રભુ શું રહાય દેશે, કુવે પડી હું હાથે
 વિચારી હું ન ચાલી, હાવે પ્રભુ શું સાથે—૧૩૦૫
 બચાવ કેમ કરવો, સુઝે ન એકે આરો
 ઉપાય એક ન જડતો, તજવો આ જીવમારો—૧૩૦૬
 અહીંઆં સતી એ આવે, નિશ્ચય કર્યો છે જ્યારે
 પણ લુટાડ કેરી, વાતો શી ચાલે ત્યારે—૧૩૦૭
 સતી ન ડગલું ભરતી, ખસતી નથી એ ત્યાંથી
 જડવત બનીને ઇભી, ધરે ન પાય જ્યાંથી—૧૩૦૮
 લુટાડ દેખી તેને, વિસ્મય અતિશે થાતા
 જડવત ઉભેલી જોતાં, વિચાર કંઈકે થાતાં—૧૩૦૯
 વિચારો ધીરે કરતા, ન હોય આ કે નારી
 જરૂર દેવી આવી, વરદાન આપનારી—૧૩૧૦
 ઉભી છે માન લેવા, અહીંઆ ન તેથી આવે
 અવસર ચુકીશું આ તો, રીસાઈ તેહ જાવેં—૧૩૧૧
 માટેજ સર્વ ઉઠો, જયકાર સર્વે બોલો
 દેવી પ્રસન્ન થાશે, દેવીનો ભાર તોલો—૧૩૧૨
 ઉઠ્યા સર્વ સાથે, આવ્યા સતીની પાસે
 સતીએ અતીશે ડરથી, પાછા પગે તે નાસે—૧૩૧૩
 વિનવે અતીશે મુખથી, દેવી કહીને બોલે
 કૃપા તે માગે પુરી, એવા તો બોલ બોલે—૧૩૧૪

(૧૪૫)

સતીએ ધાયું મનમાં, દેવી મને એ માને
 ત્યારે તો ઉભું રહેલું, ડરવું હવે તો શાને—૧૩૧૫
 કરવો એ વેશ પુરો, આવી પડ્યો જો માથે
 તેમાં જો ચુક થાએ, ખમવું પડે તે સાથે—૧૩૧૬
 ધારી સતી ત્યાં એવું, ઉભી છે હામ રાખી
 હુંટારૂ પાસે આળ્યા, અતિશે પ્રેમ દાખી—૧૩૧૭
 નીચા નમાવી શીશો, પાચે સતીને લાગ્યા
 ગદગદ કંઠે બોલી, વરદાન કંઈક માગ્યાં—૧૩૧૮
 સતીએ ખામોશ રાખી, ખુશ રહોં એ લાખી
 પછી હુંટારૂ બોલ્યા, આજ્ઞા એ એક માગી—૧૩૧૯
 સતી પછીથી બોલી, પુત્રો હું સત્ય કહું છું
 રક્ષા તમારી કરવા, તત્પર સદાય રહું છું—૧૩૨૦
 વસ્ત્રો ધરેણાં કંઈએ, લાળ્યા જો હોય તેની
 ધરોને ભેટ મુજને, ભુખી હું હાલ તેની—૧૩૨૧
 પછીથી એક આજ્ઞા, તમોનં આજ આપું
 હમણાં તૈયારી કરવા, આજ્ઞા હું એજ આપું—૧૩૨૨
 અહીંથી વીશેક ગાઉએ, મુકામ સર્વ કરજો
 સંજ્ઞા ન ધારી મનમાં, ડગલું ન પાછું ભરજો—૧૩૨૩
 પુરો પરોઢ થાતાં, રાજા આ રાન માંહી
 લશ્કરની સાથ આવે, શીકાર માટે જ્યાંહી—૧૩૨૪

(૧૪૬)

અહીંથી તમે ન જાવો, પકડાઈ નક્કી જાઓ
કહેવા હું એજ આવી, મારો ન ચાલે દાવો—૧૩૨૫

હુટાર ખુબ હરખ્યા, દેવીની વાણ સુણી
ફરીથી ઉપાય લાગે, વાતો સતીની સુણી—૧૩૨૬

હુટાર હરખી પોતે, ભેટો વીવીધ ધરતા
આગ સતીની પાસે, દાગીના ભેટ કરતા—૧૩૨૭

ખેડાય ભેટ મુકી, રહ્યા છે જ્યારે તે તો
રાત્રીના ચાર વાગ્યા, તણે અંદાજ છે તો—૧૩૨૮

પછીથી આજ્ઞા દીધી, સહુને જવાની ત્યાંથી
વેરાય તેજ રીતે, ધારેથી સર્વ ત્યાંથી—૧૩૨૯

નિર્ભય સતી તો હાવે, અહીંઆ થઈ જે ઉભી
પ્રભુ કૃપાથી તેને, કોઈએ ન આંહી દુભી—૧૩૩૦

વાયુ વેગથી લોકો, થયા આદર્શ ત્યાંથી
સતી સવાર સુધી, ખસી ન જરા ત્યાંથી—૧૩૩૧

મીલકત બધી ત્યાં મુકી, પત્રો ઉપર તો ઠાંક્યાં
વળતી તે પોતે ચાલી, ચિન્હો ઘણાય આંક્યાં—૧૩૩૨

ચાલીને ચર્ણ દુખ્યા, જંગલનો પાર આવ્યો
હરીઆળી ભુમી આવી, સતીનો હર્ષ આવ્યો—૧૩૩૩

થયો છે શ્રમ ઓછો, શક્તી કંઈક આવી
ખેઠી તે શ્વાસ ખાવા, હીંમત અનેરી આવી—૧૩૩૪

થોડેક દુર ચાલી, રસ્તો સરીયામ આવ્યો
 ચાલી તે એજ રસ્તે, અદેશ ન કાંઈ આવ્યો—૧૩૩૫
 પુછતી કે રાહધારી, જનો ને કોઇ જાતો
 ચાલી તે જાય વાટે, અંતર ઉમળકા થાતા—૧૩૩૬
 પાઠર જણાયું તેને, કે નય કેરું તેને
 વસ્ત્રો સજીને લીધો, પડે ન કહેવું તેને—૧૩૩૭
 મલાજે સહેજ રાખી, ચાલી તે નય માંહે
 ઉંચા મકાન જોતી, ચાલી તે જાય ત્યાંહે—૧૩૩૮
 વજીર રાજ કેરો, તેનું મકાન જોતી
 મહેનત અતીસે કીધી, કાઢયું છે ત્યારે જોતી—૧૩૩૯
 ખજર તો પહેલી આપી, આપા મળી છે જ્યારે
 વિવેક સર્વ રાખી, દાખલ થઇ છે ત્યારે—૧૩૪૦
 પ્રધાન આવી ઉભો, સતીને પ્રશ્ન પુછે
 નારી કહોને માંરું, એવું તે કામ શું છે—૧૩૪૧
 ક્યાંથી અત્યારે આવીયાં, રહેવાનું ગામ જોલો
 ઠર તો બધીય ત્યાગી; બધાય ભેદ જોલો—૧૩૪૨
 સતી પછીથી જોલી; પ્રજા હું આપ કેરી
 બાપુજી તેથી ધારો; પુત્રી હું આપ કેરી—૧૩૪૩
 જો હું નામ આપું; અહીંત તેથી માંરું
 તેથી એવું ધારી; બાજી એજ સાંરું—૧૩૪૪

હું છું વણીક તનીયા, વિધવા જીવન ગુનારૂં
 અતિશે દુખ આજે, દીલડું બળે છે મારૂં—૧૩૪૫
 કહીશ વાત પુરી, લાંબી કથા છે મારી
 બાપુજી ધારી લેજો, સુણતાં છુટે કંપારી—૧૩૪૬
 આશ્રય અત્યારે આપો, એટલુંજ કષ્ટ કાપો
 બનતાં કરીશ કામો, ફક્ત અન્ન આપો—૧૩૪૭
 બીજું ન માંગુ કાંઈ, આજ્ઞા ફરમાવો બાપુ
 પ્રભુ ભલુંજ કરશે, આપ્રીશ એજ આપું—૧૩૪૮
 આજ્ઞા પ્રધાને આપી, ભલે બાઈ તું રહેજે
 કરી ન વાત પુરી, સંશય એજ રહે છે—૧૩૪૯
 ખુશી પડે તો કહેજે, રહેવાય તેમ રહેજે
 અહીંઆ ન નામ તારૂં, કદાપી કોઈ લેશે—૧૩૫૦
 પછી સતીએ ધારી, પ્રધાન એકાંત તેડયો
 વળતીથી માલ કેરા, મુદ્દો બધોએ છોડયો—૧૩૫૧
 જગ્યા બતાવી પુરી, હરખ્યો પ્રધાન ત્યારે
 તૈયારી તર્ત કીધી, સુણ એ વાત જ્યારે—૧૩૫૨
 સતીને સાથ લીધી, ગાડી કરાવી પોતે
 વીંધાસુ જન લીધા, આવ્યા તે ઠામ ભેતે—૧૩૫૩
 હુંટારૂં કેરો પેલો, બધોય માલ જ્યાં છે
 સતી પ્રધાન સાથે, ઉભા જઈને ત્યાંતે—૧૩૫૪

આ દ્રશ્ય પ્રધાને જોયું, અતિશે દીલ મોહ્યું
 અઢકળ છે માલ આતો, મોહીત મન થાતો—૧૩૫૫
 સતીને શાખાશી આપી, બધાય માલ લીધો
 સાથે આવેલ તેને, થોડો થોડોય દીધો—૧૩૫૬
 પછીથી પુર વીશે, પાછુ પ્રયાણ કીધું
 પુત્રી સતીને કહીને, અભયદાન દીધું—૧૩૫૭
 હવે સતીને અહીંઆ, ઘરમાંહી મન મળીયું
 સતી કહે તે થાતું, એનું તે ભાગ્ય ફળીયું—૧૩૫૮
 પોતાનું નામ બદલી જાદુ ધરાવ્યું આંહી
 રહે તે એવી રીતે, પ્રભાવ પુરો માંહી—૧૩૫૯
 ઘરના તમામ કામો, નજરમાં એહ રાખે
 નોકરની પાસ લેતી, હાથે ન કાંઈ દાખે—૧૩૬૧
 પુત્રી પ્રધાન કેરી, શીક્ષણ અનેરૂ આપે
 પ્રધાન પુત્રી સાથે, સહીએર પણ સ્થાપે—૧૩૬૨
 પ્રભાવ સતીનો સારો, ઘરમાં પડ્યો છે જોઈ
 હાજીહજુર રહેતા, નોકર રહે છે જોઈ—૧૩૬૩
 સાંજે પ્રધાન આવે, કચેરી માંહે જઈને
 સતી ધીમેથી પુછે, પાસે લખી રહીને—૧૩૬૪
 આલે છે કેશ કોનો, શું નામ ઠામ તેનું
 વીગત બની શું તેમાં, વિવરરી કરાવે તેનું—૧૩૬૫

પ્રધાન તેહ કહે છે, શંકાં તજીને તેને
 વિનોદ પોતે માને, પ્રધાન પોતે એને—૧૩૬૬
 એવા તે કમથી રાજે, સતી પ્રધાન પુછે
 ઉત્તર પ્રધાન આપે, પુછે ન તારે શું છે—૧૩૬૬
 દીનો સુખી તે જાણે, પ્રથા તે એવી આલે
 હજી દુઃખ કેરાં, સ્વપ્નો સતીને આવે—૧૩૬૭
 એક દી વજર સાંજે, આવ્યા કચેરીમાંથી
 સતી તે પાસ જઈને, પુછતી બધુંય બેઠી—૧૩૬૮
 બાપુ કહોને આજે, આલ્યો છે કેસ કેનો
 આરોપી કોણુ તેમાં, છે કેસ મુઠાં શાનો—૧૩૬૯
 બાપુ કહોને મુને, વાતો એ પ્રીય લાગે
 સુણતાં એ વાત સર્વે, મારી તો બ્રાત લાગે—૧૩૭૦
 લોલ્યો પ્રધાન વાણી, સાંભળ તું બેન મારી
 સંભળાવું વાત એ તો, જરાસા છેજ તારી—૧૩૭૧
 રામપુર ગામ અહીંથી, વીસેક માઈલ દુરે
 આપણું જે રાજ્ય ત્યાં તો, સાચી છે વાત મુજે—૧૩૭૨
 મોહન કરીને ત્યાંતો, માણસ ગૃહસ્થ પુરો
 તેવા નઠારે ભાઈ, ધંધો કીધોછે ખુરો—૧૩૭૩
 સગી જે બેન તેની, ગંગા સ્વરૂપ પુરી
 કીધુ છે ખુન તેનું, દેવાંશે તેને શુળી—૧૩૭૪

મરનાર નામે ગંગા, બહચાલ તેની સુણી
 હમેશ હરામ કેરા, લોકોની વાત સુણી—૧૩૭૫
 મોહન ભરાયો રોશો, મારી તે નાંખી તેને
 સ્ત્રીનો સંબંધ તેમાં, લાવ્યા છે સાથ તેને—૧૩૭૬
 ચંચળ છે નામ-તેનું, તહોમતે નામ તેનું
 વિગત બનેલી આજે, બીજી તે કાલે કરશું—૧૩૭૭
 હજુ ન કેસ ચાલ્યો, શરૂઆત કાલે થાશે
 ત્રણ દીને પુરો થાશે, આરોપી ફાંસી બશે—૧૩૭૮
 સતી સુણીને બોલી, સારૂ પીતાજી કાલે
 વાતો વિશેષ કરજો, અત્યારે એમ ચાલે—૧૩૭૯
 દીવસ બીજોય વીત્યો, સાંજે પ્રધાન આવ્યા
 દીઠા સતીએ જ્યારે, અંતર ઉમળકા આવ્યા—૧૩૮૦
 આવીને પાસ બોલી, પીતા કહોને આજે
 કચેરી મધ્ય આજે, શું કામ ચાલ્યુ આજે—૧૩૮૧
 પ્રધાન બેસી બોલ્યો, પુત્રો તું સુણ સર્વે
 આરોપી નર ને નારી, ફસાય છેજ હજવે—૧૩૮૨
 સાક્ષી પુરાવા પડતા, બધાય સત્ય જેવા
 શીક્ષા ફાંસીની થાશે, ગુના છે એહ એવા—૧૩૮૩
 બચાવ ન કોય કરતુ, ઉભાં રહે છે બંને
 પસ્તાવ પાપી કૃત્યે, તકસીદાર બંને—૧૩૮૪

છુટે ન એજ કેા દી, એવા પુરાવા પડતા
 સાક્ષી પ્રતાપ નામે, મીત્રો થઈને નડતા—૧૩૮૫
 સુણી સતીના નયણે, પાણી ભરાયું પ્રેમે
 મનમાં વીચાર કરતી, ભાઈ ભલો તો એ છે—૧૩૮૬
 નારીની ખોટી શીક્ષા, માની તે બેઠા મનમાં
 બદલો કીરતારે આપ્યો, સહે છે દુઃખ તનમાં—૧૩૮૭
 કાંસીએ તો ભાઈ જાશે, પીઅર ઉજડતો થાશે
 નિર્વશ કુલ થાશે, દુશ્મનો હરખાશે—૧૩૮૮
 માટે બચાવું વીરને, પસ્તાશે આપ મેળે
 મારૂં આળ જાશે, મને પ્રભુજી પ્રેરે—૧૩૮૯
 પ્રધાન સાથે બોલી, સતી મુદુએ વાણી
 પીતા કહું બે માનો, વડુ હું સાચી વાણી—૧૩૯૦
 મોહનનો કેશ ચાલે, સમક્ષ આપે કેરી
 ગરીબ આરોપી એ છે, નં પક્ષ કોઈ તેની—૧૩૯૧
 જસે ખીચારો માર્યો, દયા મુને એ આવે
 સાક્ષી બચાવે દેવા, પુત્રી તમારી આવે—૧૩૯૨
 આજ્ઞા બે આપો તેની, પગલુ ભરાય તો તો
 આવું હું કોર્ટ મધ્યે, કડૂ બચાવ તો તો—૧૩૯૩
 સપાડું કાંઈ ન કરતી, તને છોડી દેવા
 મારા બચાવ સુણી, આવે વિચાર એવા—૧૩૯૪

આરોપી તોજ છુટે, માગુ હું આપ પાસે
 આજ્ઞા જરૂર આપો, અવસર અલેખે બસે—૧૩૯૫
 પ્રધાન સુણી વાતો, હરખ્યો ઘણુંય મનમાં
 પુત્રી ખરી એ વાતો, તે ઘેરી હામ તનમાં—૧૩૯૬
 કચેરીમાં તું આવું, બહુ માનથી બોલાવું
 કાલે ભલેને આલો, રજુ કરો તો હાવો—૧૩૯૭
 નક્કી વિચાર એવો, રાત્રે કરીને સુતાં
 સવારે સર્વે જન તો, નીયમ પ્રમાણે ઉઠ્યાં—૧૩૯૮
 સતી ઉઠી છે વહેલી, સૌચારી કાર્ય કીધું
 પરવારી એજ કમે, ભજન પ્રભુનું કીધું—૧૩૯૯
 સમય પુરો તે થાતા, પ્રધાન તો સીધાવ્યા
 કોટે સતીને બાવા, સવડ કરીને આવ્યા—૧૪૦૦
 પુરો જ્યાં એક વાગ્યો, ગાડી તૈયાર કીધી
 બાવા કચેરી મધ્યે, આજ્ઞા તે આવી દીધી—૧૪૦૧
 બાહેર સતીએ આવી, ખબર બધીએ આપી
 પ્રધાન તર્ત તેને, બેસાડી સ્થાન આપી—૧૪૦૨
 મોહનને તેની નારી, સામે આરોપી ઉભાં
 કુમુંગા સંગ થાતો, પ્રભુએ આજ દુબ્યાં—૧૪૦૩
 સતી તો કોર્ટ મધ્યે, ઉભી થઈને બોલી
 સભાજનો આ સુણજો, દેજો એ ન્યાય તોળી—૧૪૦૪

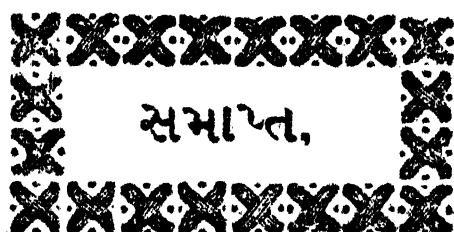
આરોપી જેના ખુને, ઘસડાયો કોણ મધ્યે
 આજે એ ફાંસી ચડતો, ન્યાય કેરી રીતે—૧૪૦૫
 કયું છે ખુન જેનું, ગંગા હું નામે તે તો
 જીવતી છું હુંજ અહીંઆ, ખરીએ વાત છે તો—૧૪૦૬
 પુછો પુછાવો કોઈ, સાબીત ન થાય જોએ
 વતી બધી એ વણું આજ્ઞા પીતાએ થાએ—૧૪૦૭
 મલી રાજ આજ્ઞા, સતીને લાત કરવા
 સતીએ સર્વ જનને, કહ્યું છે કાન ધરવા—૧૪૦૮
 પછીથી માંડી દીધી, બધીએ વાત વણી
 એકે ન છાની રાખી પહેલા હતી જે પરણી—૧૪૦૯
 કથા જે સાંજ સુધી, રસ પુણું સર્વ કહેતી
 અધુરી જેહ રહેતી, બીજે દીને તે કહેતી—૧૪૧૦
 ચાલી કથા તે પુરી, પુરા તે સાથ દીનો
 ઉત્સહ નગરે વાપ્યો, સુણવા ભરાય લોકો—૧૪૧૧
 ઘટના આ દુઃખ કેરી, સુણી ઘણાય લોકો
 ભવી સભામાં રડતા, દુઃખે મુકીને પોકો—૧૪૧૨
 વિસ્મય અતીશે થાતો, રાજાએ વાત સુણી
 શાબાશ પુત્રી મારી, વાતો બધીય સુણી—૧૪૧૩
 સાચી સતીજ તું છે, પાચે હું તને લાગુ
 થાય શ્રેય મારું, એય વરદાન હુંજ માગું—૧૪૧૪

(૧૫૫)

રાજા જ્યાં પાપ લાગ્યો, લોકો ત્યાં પાપ લાગ્યા
 જે જેને રૂચે તેવા, અભિલાશ કંઈક માગ્યા—૧૪૧૫
 મોહન ને તેની નારી, છુટાં તે આજ થાતાં
 બેઠ સતીને મનમાં, ઘણાં ઘણાં શરમાતાં—૧૪૧૬
 રાચે સતીને આપ્યો, અલગ મહેલ રહેવા
 સાધન પુરાવ્યાં સર્વે, જીંદગી સુધીએ ખાવાં—૧૪૧૭
 સચવાય માન તેનું, સમસ્ત રાજ્ય મધ્યે
 મોહનને ત્યાં રાખ્યો, અધીકાર આપી તેને—૧૪૧૮
 હતા વીરુદ્ધ લોકો, સીક્ષા બધાને આપી
 ખોળાં સુખો તે લઇને, સંતાય કંઈક પાપી—૧૪૧૯
 સતીની આમ રક્ષા, પ્રભુ તે આપ કરશે
 પાપીઓ પાપ ભાતુ, પોતાની મેળે ભરશે—૧૪૨૦
 સંકટ અનેક પડીયાં, સતીએ સત ન છોડ્યું
 આખર પ્રભુએ જાતે, આવીને કષ્ટ તોડ્યું—૧૪૨૧
 સતીયાં જે નર ને નારી, કષ્ટો અનેક પામી
 અંતે તે સુખ પામે, પ્રભુ પદે વીરામે—૧૪૨૨
 દુર્જન હબાર લોકો, સુખે ભલે ને ફરતા
 આખર દુઃખે દુભી, કુટેલ નરકે પડતા—૧૪૨૩
 હીન્દુ સમાજ મધ્યે, કીસા અનેક આવા
 અજ્ઞાનતાથી બનતા, કરતા સુધારે બાવા—૧૪૨૪

(૧૫૬)

કરીને બાળ લગનો, બાળાના ઉર બાળે
જોતા ન જોડી વરની, પોતાનું અંગ ટાળે—૧૪૨૫
સહાય સ્વાર્થ માટે, લોકો એ તેથી કરતા
આખરે પાપ ભાતુ, ભરીને નકે પડતા—૧૪૨૬
અરેરે હાય આજે, હીન્દુ સમાજ તારી
અધોગતી હે પુરી, ખરે ખરી થનારી—૧૪૨૭
હજુએ આંખ ખોલી, નિહાળો વાત આવી
તો તો જરૂર હાથે, આવે સ્વરાજ આવી—૧૪૨૮
કથા સતીની વાંચી, વિચાર સર્વે કરજો
અસાર મુકી દઇ ને, અહણુ સાર કરજો—૧૪૨૯
સતીનું દુઃખ બાણી, પુત્રી દુભાય ન કોદી
સંભાળ એની રાખો, આવે ન દુઃખ કોદી—૧૪૩૦
કઠલાલકર તો કહે છે, વાંચક વીચારો પ્યારા
હશે હજાર દોશો, એકે ન લેશો મારા—૧૪૩૧

તૈયાર છે

તૈયાર છે

આખી દુનીયાને હસાવવાનો ઈબ્નરો રાખનાર.

અટક પાંસળી હજમ

(નવીન રસની થોડીક વાનગી)

લગાભાઈના બાપનું આંચું બારમું—નાત બેઠી જમવા ઢાળમાં થયો દગો કે મહીં આંચો આંબલીનો કચુકો ગાંધબ લાઈને પેઠી ખીક કે આમલીનું ઝાડ પેટમાં ઉગશે અને થડ ડાળાં પગ હાથમાં ફેલાશે, બાપરે બાપ, તો શી વલે થશે. પંચોચે કરી વીચાર, લગાભાઈના કુટુંબને મુકવું ન્યાત બહાર, સાત લાઈઓ ગયા પરદેશ કમાવા અને ત્યાં અહા જમાવ્યા દરેક લાઈનાં કરેલાં નવાં નવાં પરાક્રમ એટલે આખી દુનીયાની અભયળી. * * *

તમો વાંચો, તમારા પાઠોશીને હસવું આવે.

છોકરાં-છૈયાં-યુવાન-વૃદ્ધ અને મરવા લોંચ સુતેલાને યજ્ઞ આનંદ ઉપજાવે તેવું અમતકારીક પુસ્તક:—

નવીનભાવનાથી છલકાતી-હાસ્ય-શુભાર-કરુણા-વીર
અને જાદુઈ રસથી ઉભરાતી કદપીત વાર્તા.

સાત સુંદનો હાથી

એકજ ભાગમાં સંપૂર્ણ વારતા કી. રૂ. ૧૫

સ્વર્ગ, મૃત્યુ અને પાતાળના લેદી બનાવો જાદુઈ
ઝાડ અપ્સરાઓનું આગમન—કાળીમાતાનું વરદાન—ખાળ
રાજકુંવરનું હાથી સાથે ભયંકર યુદ્ધનાગ લોકના રાજ્યમાં
ચાલતા કાયદા રાક્ષસની સાથે યુદ્ધ દીવ્ય સુંદરીની મુલા-
કાત-હાથીનું મૃત્યુ-રાજકુંવરીનાં લગ્ન-આરવટીઆએ રાણીનું
કરેલું હરણ—જાદુઈચિમત્કારો જાણીતી ડોશીએ રાજકુમારને
બનાવેલો વાછડો રાણીની બુદ્ધિથી પાપનો પ્રકાશ રાજકુવરે
ઉદારતાથી પ્રજાને આપેલું સ્વરાજ્ય વીગેરે એકએકથી વધુ
લેદ લેરેલાં પ્રકરણો વાંચતાંજ ગમે તેવા દુઃખી માણસ પણ
આનંદમાં ગરકાવ થઈ જાય છે.

દરેક ગામમાં પ્રખ્યાત બુકસેલરો વેચે છે.

એકજ ભાગમાં સંપૂર્ણ વારતા.

પૈસાદારની પુત્રી

કોલેજનું નોલેજ લઈ આવેલી કાન્તા કૌમાર્ય
વૃત્તનું ખંડન કરી પોતાના આશકને સંતોષવા
ખાતર...લવિષ્યના ભરથારને લક્ષ્મી મોંચરામાં ભુતના
નામનું તુલ ઉભું કરી કેવી રીતે ઠગે છે.....

સૌન્દર્ય અને લક્ષ્મીના ગુલામો છતી આંખે અંધ
બની પોતાની સ્ત્રીની ઇજ્જત સુધરેલા શયતાનો
કેવી રીતે વેચે છે.....

ગરીબોના પેટ પર લાત મારનારા લક્ષ્મી નંદનોનું
અખુટ દ્રવ્ય મુંબાઈની ચુડેલો કેવી રીતે સ્વાહા કરી બચે.

વીગેરે વીધવીધ વીધયોથી વારતાનાં પ્રકરણો એવાં
લેદ ભરેલાં ગોઠવેલાં છે કે પુસ્તક એક વખત હાથમાં લીધા
પછી સંપૂર્ણ વાંચ્યા સીવાય પાછું મુકવું ગમતુંજ નથી.

કીંમત રૂ. ૧-૮-૦

લખો:—

બુકસેલર-કંચનલાલ શાન્તિલાલ બ્રધર્સ

મુ. નડીઆદ.

નવીન બહાર પડેલાં આનંદ આપનાર પુસ્તકો

પાંચ લાખનું પાણી.

રાજમહેલનું રમખાણ.

જદુઈ માછલી

જપાની જદૂગર.

મુંબઈની શેઠાણી.

બુકસેલર—કંચનલાલ શાન્તીલાલ બ્રધર્સ.

મુ. નડીઆદ.

જરૂર વાંચો- નવીન રસથી ભરપુર -કલ્પીત નોવેલ

શેકઝ શાણા થઈ ના આવશે મુજ ગામ પર,
ખીસ્સા થયા ખાતી હવે લ્યાનત છે તમ નામ પર;
રંગ રાગ રમવા હોય તો ખીસ્સાં ભરી તમ આવજો,
ખ્યારી કહેવી હોય તો કલદાર સાથે લાવજો.

એટલે શું ???

એનો તમામ ભેદ જાણવા સારૂ આજેજ મંગાવો

પૈસાદારની પુત્રી.

[યાને]

ઇજ્જતનું લીલામ.

દરેક ગામમાં તમામ બુકસેલરોને ત્યાં મળશે.

કીંમત ફક્ત રૂા. ૧-૮-૦ પોસ્ટેજ બુદ્.

અપાવનાર,

બુકસેલર કંચનલાલ શાન્તીલાલ અધર્મ.

મુ. નડીયાદ

